

Makt, motstand og etablering av symboler

"Det frie kulturinitiativet" møter de offentlige myndighetene

Ola Andersbakken

**Masteroppgave
Sosialantropologisk institutt
Universitetet i Oslo
Mai 2006**

SAMMENDRAG

Denne oppgaven handler om en gruppe kunstnere, musikere, ”kulturarbeidere” og politiske aktivister som kjemper mot at kulturhuset Hausmania skal selges og rives. Vi følger hausmanittene fra Statsbygg bestemmer seg for å selge kulturhuset i 2003, til tiden etter at Oslo kommune tar over Hausmania i 2004 og frem til graffitiveggkonflikten i 2005.

Jeg deltok i utviklingen av Hausmanias nye styreform, representantrådet og formaliseringen av husets visjon, ”økovisjonen”. Jeg var med på flere demonstrasjoner, møter med politikere og gjorde intervjuer med politikere og hausmanitter. På denne måten kunne jeg få innblikk i de enkelte aktørenes idealer og hvordan disse ble omformet til praktisk handling.

Jeg ønsker å vise hvordan Hausmania kan øve politisk innflytelse ved å formalisere det indre styresettet og samle seg rundt en visjon. De viste seg at ønsket om ”styring” førte til at noen forsøkte å disiplinere hausmanittene til å følge den seriøse linjen man la opp til, når man skulle forhandle om at Oslo kommune skal kjøpe Hausmania. Motstanderne motsatte seg ”styring” og strukturer og ønsket ”endring” med større individuell frihet. Jeg ser på begrunnelsen for disse to strategiene og hvordan individenes ønske om selvrealisering passer med kollektivets krav.

Min analyse av kontakten mellom Hausmania og de offentlige myndighetene tar utgangspunkt i maktforholdet mellom de to partene og viser hvordan hausmanittene skaper et rom hvor kreativ motstand kan oppstå, og som legger til rette for forhandlinger om husets fremtid. Jeg ønsker å vise mønstrene som kommer til syne i samhandlingen mellom Hausmania og de offentlige myndighetene og ser etter forklaringer på hvorfor nettopp disse mønstrene oppstod. Bli ”det frie kulturinitiativet” på Hausmania blir disiplinert og ”temmet” som en følge av denne prosessen?

Jeg hevder at det er noen aktører på Hausmania som styrer de ”symbolske produksjonsmidlene” i større grad enn andre. Dette skaper indre konflikter om hvordan

Hausmania skal presenteres utad og hvilken strategi som er best for husets fremtid. Til tross for indre uenigheter, står hausmanittene samlet i presentasjonen av kulturhuset utad. Jeg konkluderer med at Hausmanittene har vist en evne til å motstå de offentlige myndighetenes forsøk på å innsette sine krav. Representantene fra Hausmania tar i bruk kreative strategier, som etablering av symboler, strategisk bruk av media og retorikk, når de mobiliserer til kampen for husets overlevelse.

TAKK

Det er mange som har bidratt og gitt inspirasjon til denne oppgaven.

Først og fremst vil jeg takke alle på kulturhuset Hausmania som lot meg være med i lyse og tunge stunder, fra kulturhuset holdt på å avgå med døden, til oppstandelsen med yrende liv og kulturaktiviteter. Måtte Hausmania bestå!

Odd Are Berkaak har vært min veileder gjennom hele prosessen. Hans skarpe ånd og ledende hånd har gitt meg inspirasjon og pågangsmot.

Jeg vil også takke min samboer Sonja som har bidratt med nyttige tips og mine foreldre som har vært med på å finansiere denne oppgaven.

Ola Andersbakken

Oslo, mai 2006

SAVNET ETTER SELSKAP FØRTE MEG HIT
SORTERER FOLK KALLER SEG URBAN
VIL BLI OG HENGER SEG PÅ EN VIBB
LAR SEG TYDELIG SYNKRONISERE¹

---

¹ KP – KOMPLEKSIKON, Utgitt på Kulturhuset Hausmania 2004.

Kulturhuset Hausmania, sett fra nye Elvebakken Videregående skole. Til venstre i bildet ligger hovedbygningen (Hausmannsgate 34), midt i bildet ligger Grusomhetens teater, blåhallen og graffitiveggen og til høyre, ned mot Akerselva, ligger musikkavdelingen og brakkene. I bakgrunnen, helt til venstre, skimtes så vidt Vestbredden (Hausmannsgate 40) og Alle Kanter (Hausmannsgate 42).

SAMMENDRAG	I
TAKK	III
INTRODUKSJON	1
Kulturhuset Hausmania	2
Hausmannskvartalet skal selges	3
Organisasjonskart	6
Tablå.....	7
DATAINNSAMLING OG METODE	11
Datainnsamling.....	11
Hvordan kartlegge maktbruk?	13
Makt og regjeringskunst.....	17
FEM PORTRETTER	21
Aiki.....	21
Sirku	25
Utzi.....	28
Ztor	31
Tabo.....	33
”Vannmetaforen”	36
MOBILISERINGEN	39
Forhandling eller konfrontasjon?	39
Representantrådet	41
Karisma	44
Vedtaket av økovijsjonen	45
Konsensus.....	48
Hegemoni	50
Møter med politikerne	51
Dialog	53
Begravelsen av det ”frie kulturinitiativet”, onsdag 18. februar 2004.....	58
DEMONSTRASJONENE	59
Planleggingen.....	59
Begravelsen av det frie kulturinitiativ	61
Begravelsestalene	62
Oppstandelsen	63
Grensemarkering	64
Det ”liminoide”	65
Karneval, motstand og dialog.....	68

INDIVID, SAMFUNN OG GRENSEMARKERINGER	71
Dugnad	71
”Tricksteren”	72
Felleskap og individ.....	74
Vold og etablering av institusjoner	76
”Rusfelleskapet”	78
Felleskap, selvrealisering og autentisitet.....	79
GRAFFITIVEGGEN	85
Debatten internt på Hausmania	86
Hausmania kontrollerer ulovlig tagging.....	88
Kampen om byrommet og estetikken.....	90
Kreativ motstand	93
KONKLUSJON	99
LITTERATUR	105

INTRODUKSJON

Selv om medlemstallet i frivillige organisasjoner lenge har vært synkende, finnes det i dag utallige nettverk, der man kan møtes, diskutere politiske temaer eller mobilisere seg til felles kamp. De siste årene har anti-globaliseringsnettverkene vokst seg store, og svært mange er medlemmer i grupper som ikke lar seg måle på nasjonale oversikter over frivillige organisasjoner. Etter en periode med ”den tredje vei” politikk” (Giddens 1998), der man så for seg en sentrumsbasert politikk, virker det som om de politiske motsetningene igjen er blitt tydeligere. Ernesto Laclau (1990), snakker om vår tids revolusjoner, som består i at frivillige organisasjoner utøver et demokratisk press, ved å stå sammen for å demokratisere og desentralisere samfunnet.

Til tross for en generell velstandsøkning i Norge, har unge mennesker og enslige forsørgere det ofte vanskelig økonomisk slik at de får problemer med å kjøpe seg en egen bolig. Frykten for å bli vanlig lønnslave med toromsleilighet og liten tid til familie og venner, eller at man ikke får råd til en leilighet overhodet, er en realistisk frykt. Selvrealiseringskravet gjør at mange føler et kall til å stadig utdanne seg og utvikle en karriere. Midt oppe i dette finnes det noen mennesker som har andre idealer og som ønsker ”å ta tida tilbake” for å jobbe med kunst, økologi eller politisk aktivisme. De tror at ”en annen verden er mulig”, en mer økologisk bærekraftig og økonomisk harmonisk verden.

Valget om å bestemme over sin egen hverdag er ingen lukrativ affære. Man jobber hardt for å få anerkjennelse for kunsten sin og overlever på nesten ingenting. For mange er dette et selvstendig valg, mens for andre er det en nødvendighet for å kunne fungere mentalt i et uoversiktlig samfunn. På Kulturhuset Hausmania² står flere grupper og frivillige organisasjoner sammen, noe som gir større muligheter for å øve politisk innflytelse. Hausmania er en smeltedigel av frivillige organisasjoner, kunstnere, politiske aktivister, økologi tilhengere, musikere, kulturarbeidere og ”skadeskutte fugler”, som har søkt tilflukt fra ”storsamfunnets” krav.

---

² Heretter kalt Hausmania.

Kulturhuset Hausmania

Det ”selvstyrte” kulturhuset Hausmania ligger i Hausmannsgate 34, i sentrum av Oslo. Hausmania ligger godt skjermet fra resten av byrommet. På østsiden ligger Akerselva og på vestsiden ”flyter” bilene forbi, i den sterkt trafikkerte Hausmannsgaten. Hausmania består av et hovedbygg, to store haller, en musikkavdeling, en brakkerigg og ”blåhallen” (Brenneriveien 1). De to hallene ble bygd av tyskerne under andre verdenskrig for å reparere tanks, men benyttes i dag til kulturarrangementer. Det er atelierer i hovedbygget og brakkeriggen, mens ”blåhallen” er et gammelt bølgeblikkskur som ikke er i bruk. Hausmania er en del av Hausmannskvartalet³ som også består av det okkuperte Vestbredden i Hausmannsgate 40 og H42 (Alle Kanter) i Hausmannsgate 42.

Hausmania rommer en rekke kulturelle og politiske aktiviteter. De har 20 øvingslokaler som benyttes av 30-40 band og 40 atelierer som benyttes av kunstnere, kulturarbeidere, håndverkere og forskjellige frivillige organisasjoner. Det finnes tre utstillingsgallerier, et stort teater (Grusomhetens teater), motorsykelklubb, en skatehall, graffiti-vegg, keramikkverksted, Internettkafé (HUMLA⁴), veganerkafé med matservering (Black Eyed Bean), bibliotek og kino (Spis De Rike). Det selvstyrte kulturhuset Hausmania baserer seg på brukermedvirkning og dugnadsarbeid. Under mitt feltarbeid, bodde det rundt 30 mennesker på Hausmania.

Hausmania har aldri vært okkupert. En person som kjente okkupantene i Hausmannsgate 40⁵ (Vestbredden), fikk en ide om å starte et kulturhus i de tomme lokalene i Hausmannsgate 34. Han registrerte derfor Hausmania som ”Hausmann BA” i Brønnøysundregisteret, 31. januar 2000, og fikk leiekontrakt av Statsbygg, 21. juni 2001. Før dette hadde han sendt ut et ”opprop for kulturhus i Hausmannsgate” som ble signert av flere politikere og vedlagt søknaden. Grusomhetens teater ville bygge en teatersal på Hausmania og de mottok, i den anledning, støtte fra kulturrådet. De sendte derfor en forespørsel til Statsbygg om leieforholdets tilstand, og fikk følgende svar:

---

³ Jeg benytter betegnelsen ”Hausmannskvartalet” om Hausmannsgate 34, Brenneriveien 1 og Vestre Elvebakke 10,12,14 (Hausmania), Hausmannsgate 40 (Vestbredden) og Hausmannsgate 42 (Alle Kanter bokollektiv).

⁴ Revolusjonsverkstedet HUMLA; Hausmania Universal Mediahacktive Laboratory of Antagonism.

⁵ Boligaksjonen 2000 okkuperte Hausmannsgate 40, den 4. september 1999 og etablerte boligsamvirket ”Vestbredden”.

Statsbygg har i dag ingen konkrete planer om utbygging av Hausmannsgate 34, eller andre eiendommer ved Vestre Elvebakke (...) Da det er stor usikkerhet til overstående vil vi ikke kunne gi noen garanti til leietiden i Hausmannsgate 34. Vi setter imidlertid pris på at noen kan gjøre seg nytte av eiendommen slik den står i dag (Brev fra Statsbygg 3.5.2002).

Hausmania er et fargerikt og dynamisk miljø med mange ”virkeligheter”. Jeg skal ikke prøve å gi en utfyllende beskrivelse av alle disse ”virkelighetene”, men fokusere på den indre organiseringen av huset og kontakten med de offentlige myndighetene. I prosessen med å etablere huset foregikk det en tydelig formaliseringsprosess. Jeg ønsker å finne ut om formaliseringsprosessen og kontakten med de offentlige myndighetene førte til at Hausmania gikk fra å være det ”ville”, anarkistiske og ”frie kulturinitiativet”, til å bli mer ”temmet” og ufritt.

I denne oppgaven vil jeg beskrive de mønstrene i samhandlingen, mellom husets representanter og offentlige myndigheter, som kom til syne, og forsøke å finne forklaringer på hvorfor de oppsto.

Hausmannskvartalet skal selges

I et møte med Statsbygg, like før påsken 2003, fikk hausmanittene⁶ vite at Statsbygg hadde vedtatt å selge Hausmannskvartalet på det åpne markedet. Kort tid etter begynte forberedelsene til kampen for å redde Hausmania. Det ble viktig å styrke den indre organiseringen av Hausmania, holde orden på medlemmenes oppførsel og holde et seriøst ansikt utad. Aiki tok kontakt med tre studenter ved *kaospilotskolen*⁷ i Århus, Danmark som han var blitt tipset om gjennom en bekjent på Hausmania. Disse kom til Hausmania og holdt en workshop i organisering på Hausmania, våren 2003, hvor den første Hausmaniavisjonen⁸ ble utarbeidet i felleskap. Kaospilotene var med på å skissere planene for organisering som senere ble til representantrådet. Kaospilotene skriver i synopset (eksamensoppgaven) om Hausmann BA;

Organisasjonen styres i dag ustrukturert og nærmest anarkistisk av beinharde idealister og kunstnere (...) Huset står overfor følgende utfordringer. For det første trues det av privatisering, og organisasjonen trenger hjelp til å utvikle en strategisk profil i forhold til politikere og media for å kunne bli i

---

⁶ Jeg bruker ”hausmanittene” som en betegnelse på medlemmene av Hausmann BA.

⁷ Kaospilotskolen er en 3-årig internasjonal utdannelse med fokus på prosjektledelse og lederskap

⁸ ”Hausmania ønsker å skape en helhetlig og viktig, alternativ kulturscene, som inspirerer til kreativ utfoldelse og sprer glede”.

Hausmannsgate. For det andre, er organisasjonen Hausmann BA preget av splittelse og uenighet innad. Medlemmene trenger hjelp til å kartlegge sine muligheter, potensialer, felles mål og visjoner (...) organisasjonsforståelse, team-building og et objektivt metaperspektiv viktige stikkord.” (Synops, Eksamensprosjekt, mai 2003).

Denne workshopen hadde til hensikt å styrke husets indre organisering i møtet med kommunen, samtidig som man ville ivareta idealene om flat organisasjonsstruktur og konsensusdemokrati. Kaospilotene spilte en viktig rolle i formaliseringsprosessen på huset, ikke minst fordi Aiki på denne tiden hadde ansvaret for styret av hele Hausmania. Han ønsket derfor å bringe makten tilbake til ”folket” gjennom representantrådet, slik at administrasjonen av huset fikk demokratisk legitimitet. Aiki karakteriserte dette som å ”arrangere kuppet mot seg selv”. Rep-rådet skulle også gi en legitimitet i forhandlingene med Oslo kommune.

Den 21.1.2004 ble ”*økovisjonen*”⁹ vedtatt som husets offisielle visjon under et allmøte i flerbrukssalen på Hausmania. Aiki var hovedinitiativtakeren til denne visjonen og en liten gruppe forfattet den sammen. Økovisjonen begrunnes med at;

Mange ting i tiden viser oss at det er på tide å tenke nytt rundt måten vi bygger opp samfunnet vårt på (...) Prognosene for menneskeskapte klimaforandringer forverres år for år (...) Ifølge forskerne, i hvert fall det store flertall av dem, har vi kort tid til å snu denne utviklingen (Rapport fra Hausmannskvartalet 2004).

Visjonen mener at forbrukersamfunnet gjør ”borgerne til produsenter og konsumenter”, noe som har en negativ innvirkning på naturen, fører til at flere folk ”faller utenfor systemene”, at familier går i oppløsning, at flere benytter seg av rusmidler og at antallet boligløse øker. Økovisjonen etterlyser ”miljømessige, sosiale og kulturelle tiltak”, der ansvar og makt ligger mest mulig hos lokalsamfunnet ved lokalt engasjement og medvirkning. Forfatterne av økovisjonen mener at ved å satse på ”uvanlige brukergrupper” kan kommunen gi rom for ”kulturskaping utenfor de etablerte kretser”. Prosjekt Hausmannskvartalet summerer opp med at ”det er en menneskerett å ha en trygg bolig og å få muligheten til å uttrykke seg kunstnerisk og sette preg på sitt eget nærmiljø”. (Rapport fra Hausmannskvartalet 2004).

Det var svært viktig for Hausmania å invitere politikere og byråkrater til Hausmania, slik at de fikk mulighet til å erfare stedet førstehånds. Disse personlige møtene ga økt forståelse for hva

---

⁹ Økologisk visjon.

folk i Hausmannskvartalet ønsket å oppnå. Etter at kommunen overtok Hausmannskvartalet ble det startet en brukerstyrt prosess under ledelse av Gaia arkitekt Frederica Miller¹⁰. Folk fra Hausmania og Vestbredden hadde et forprosjekteringsmøte på Hausmania, hvor alle fikk komme med innspill, og hvor man gjennomførte en ”SWOT”¹¹ analyse. Dette møtet la grunnlaget for en ”charetteprosess”¹², 11-15 april 2005, med politikere, byråkrater, fagpersoner, hausmanitter og folk fra Vestbredden. En ”charette” er en kort og intensiv planprosess hvor man samler alle aktører for å finne løsningen på et problem (Miller 2005). ”Charetten” ble arrangert som et verksted med en varighet på fem dager. Rapporten fra Hausmaniacharetten (Miller 2005) la grunnlaget for det videre arbeidet med reguleringsprosessen, der Hausmannskvartalet skal omreguleres til kultur, næring og bolig.

I juli 2005, noen få måneder etter ”charetten”, låste forhandlingene seg fullstendig mellom Oslo kommune og Hausmania. Like før Hausmania skulle underskrive leiekontrakt, stoppet kommunen alle økonomiske midler og truet med sanksjoner hvis ikke *graffitiveggen* på Hausmania ble fjernet. Dette ble begrunnet med at Oslo kommune hadde en nulltoleranse mot graffiti og tagging¹³. Hausmania nektet å fjerne graffitiveggen og fikk etter hvert støtte av et flertall i Oslo bystyre. Et privat forslag om lovlige graffitiegger i Oslo ble lagt frem av Rune Gerhardsen (Ap), høsten 2005, og 15. mars 2006 ble det et liknende forslag fra SV vedtatt med flertall i bystyret. Vedtaket bestemmer at Oslo kommune går bort fra nulltoleransestrategien mot graffiti og åpner for at hver enkelt bydel selv skal bestemme om de vil ha graffitiegger.

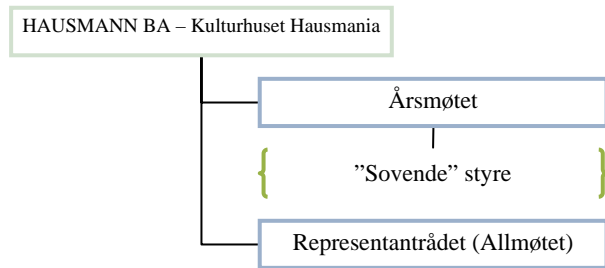
¹⁰ Gaia Arkitekter består av fire arkitektkontor som har spesialkompetanse innen økologisk forsvarlige byggemetoder og planlegging.

¹¹ ”SWOT”, er en forkortelse for; ”strength”, ”weakness”, ”opportunities”, ”threats”.

¹² ”Charette” er fransk og betyr vogn.

¹³ Graffiti er en grafisk uttrykksform, der skriftegn benyttes kreativt i det offentlige rom. Som oftest utgjør bokstavene malerens pseudonym. Det benyttes farge, perspektiver, skyggeeffekter og tegneseriefigurer, for å bygge opp bildet. Tagging er enkle bokstaver, uten disse kunstneriske effektene.

Organisasjonskart

Kulturhuset Hausmania står registrert som Hausmann BA i Brønnøysund registeret. Et "BA" er en selskapsform med begrenset ansvar, der andelseierne ikke risikerer mer enn innskuddet. De som leier atelier og øvingslokale på Hausmania er andelseiere gjennom medlemskontingenten, som er en engangsvgift. Øverste myndighet i Hausmann BA er årsmøtet. Årsmøtet velger et "sovende" styre som ikke skal ha noen formell makt og som kun er en formalitet i forhold til Brønnøysund registreringen¹⁴.

Representantrådet (Rep-rådet) er husets mest aktive styreorgan, med møter en gang i uken. Opprinnelig skulle det kun være for valgte representanter fra hver avdeling på Hausmania, men i praksis har det fungert som et allmøte, hvor alle kan delta. Under mitt feltarbeid var det rep-råd tre tirsdager i måneden og allmøte den siste tirsdagen, men man gikk etter hvert bort fra allmøteordningen. I praksis er det rep-rådet som har mest innflytelse på organiseringen av Hausmania, siden det er de faste deltakerne her som planlegger årsmøter og ekstraordinære årsmøter. På den tiden jeg deltok (desember 2003 - juni 2004) tok rep-rådet seg av både interne anliggender som husleie, økonomi, romsøknader, utkastelser og eksterne anliggender, slik som orientering i salgsprosessen og kontakten med Oslo kommune og media. Hausmania er også medlem av Hausmannskvartalet Venneforening sammen med Vestbredden og Alle Kanter (H42).

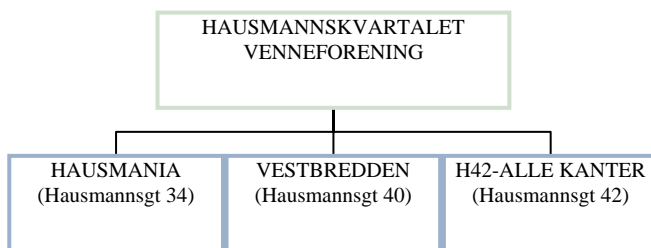
Hausmannskvartalet venneforening ble stiftet i 2003 av "brukerne" av Hausmannskvartalet, for å koordinere de tre enhetene (bygårdene) som Oslo kommune kjøpte av Statsbygg. Målet er å tilrettelegge for en brukerstyrt utvikling mot et kulturpolitisk, nærdemokratisk og

---

¹⁴ F.o.m. 2006, er styret er underlagt representantrådet. Styrets nye funksjon er å være et kontrollorgan for økonomien.

byøkologisk pilotprosjekt. I løpet av mitt feltarbeid fungerte venneforeningsmøtene som koordineringsmøter mellom Vestbredden og Hausmania, for å forhindre at de gikk på tvers av hverandre i kontakten med Oslo kommune. Etter at Oslo kommune kjøpte Hausmannskvartalet, stoppet aktiviteten opp en periode, men tok seg opp igjen da Hausmannsgate 42 ble okkupert av noen ”utenfra”. Disse okkupantene dannet ”Alle kanter beboerforening” (H42), som senere ble tatt opp som medlem i Hausmannskvartalet venneforening.

Tablå

Jeg går ned trappa i den forfalne bygården hvor jeg bor for å dra på representantrådsmøte på Hausmania, like nedi gata. På den noen hundre meter lange strekningen går jeg forbi flere slitte leiegårder og kommunale gårder, fra perioden rundt 1870. Murpuss har falt av og de fleste er markert av ”tagger”. Over Hausmania ruver fem heisekraner som hører til byggeplassene rundt Hausmannskvartalet. To store byggeprosjekter, selveier komplekset Jess Carlsen kvartalet og den nye Elvebakken videregående skole, reiser seg i været. Det ti etasjer høye Jess Carlsen kvartalet ruver i været, og kaster sin vinterskygge over det rivningstruede Hausmannskvartalet. Jeg går forbi det store hullet der gamle Elvebakken videregående lå, forbi noen sementbiler og hjelmkledde arbeidere, før jeg går gjennom gitterporten til Hausmania. På porten henger det en stor, gul banner med påskriften ”Hausmania må få bli!”. Like ved siden av henger et stort skilt, på hvit bakgrunn, med et rødt kryss over en knust sprøyte, der det står; ”No pushers, No buyers!”.

For tiden er det viktig å vise sin avstandtaken fra narkotika og holde urokråkene unna, siden man forhandler om at kommunen skal legge inn bud på Hausmania. Statsbygg har lagt ut stedet til salg og flere ganger har det dukket opp interessenter, kledd i lange grå frakker, som

snuser etter et investeringsobjekt. For noen uker var disse invitert til en visning på Hausmania. Samme dag ble det arrangert en fargerik demonstrasjon for kulturhusets overlevelse, frontet av det gule banneret som nå henger på porten. Det dukket ikke opp noen på denne visningen. De hadde sikkert fått høre om markeringen. Det ville ha vært morsomt å se disse eiendomsspekulantene komme til det de trodde var et tomt hus, for å bli omkranset av karnevalsstemning, bannere og trommemusikk.

Inne i fremre gård er det mange graffitimalere som maler sine store ”piecer” på den eneste ”lovlige”¹⁵ graffitiveggen i Norge. Mellom hovedbygget og musikkavdelingen ruver den gamle sementkranen. Den likner på anarkistsymbolet og benyttes i den offisielle Hausmania logoen. I tillegg til fargerike graffitimalerier, er veggene dekket med tagging og innerst inne i gården er det et vakkert veggmaleri. Jeg går inn på Hausmania, opp trappene, til knutepunktet like ved Internet kafeen ”revolusjonsverkstedet HUMLA”, der flere korridorer møtes i et veikryss. Hausmania har mange rom, etasjer og trappeoppganger og kan virke forvirrende for den nyankomne. Veggene er dekket med tagging, men det skal være dugnad i neste uke, så man kan få malt over disse før politikerne kommer på besøk. På galleri Badet, like bortenfor, er det utstilling med kunstnergruppa Yokoland og galleriet er forvandlet til en magisk skog med trær, fluesopp og fuglesang. Jeg går opp trappen som leder til kontoret, hvor det skal være representantrådsmøte i dag.

Utenfor kontoret er to personer i en voldsom ordveksling om hvorvidt Hausmania skal assosieres med Blitz¹⁶, eller ikke. Den ene parten mener at Oslo er en så liten by at subkulturene bør stå sammen. Den andre parten argumenterer for at man vil sende ut feil signaler hvis man sympatiserer med en gruppe aktivister som nylig har angrepet og ødelagt inngangspartiet til Oslo Rådhus. Diskusjonen fortsetter inne på kontoret, rundt det ovale bordet. Det hele ender med at personen som vil identifisere Hausmania med Blitz blir nektet ved vedtak å representere Hausmania overfor politikere og presse.

---

¹⁵ På denne tiden var det fremdeles nulltoleranse mot graffiti i Oslo.

¹⁶ Selvstyrt ungdomshus i Oslo med vegetarisk kafé og salg av radikal politisk litteratur. Har gjennom oppslag i mediene blitt anklaget for å være et voldelig aksjonistmiljø.

Etter møtet går jeg ned til filmklubben Spis de Rike som viser egenprodusert film fra julenisseaksjonen på T-banen, der julenisser hengte opp plakater med budskapet "Kjøp mindre, lev mer!". Etterpå er det en film fra "Fristaden Christiania" i København, som for tiden er truet av privatisering og salg, akkurat som Hausmania. Etter filmen tar jeg turen innom revolusjonsverkstedet HUMLA, hvor folk enten sitter og diskuterer i gamle brune sofaer, drikker kaffe, eller surfer gratis på Internet. Disse stedene representerer den politiske aktivist "fløyen" på huset.

Dette tablået viser stemningen på Hausmania under mitt feltarbeid. Området rundt var en stor byggeplass og det virket ikke usannsynlig at gravemaskinene skulle grave seg inn på Hausmanias område. Flere eiendomsselskaper var interesserte i den "indrefiletten av en tomt", der Hausmania ligger. Midt oppe i den dramatiske epoken som startet da Hausmannskvartalet skulle selges, klarte Hausmania å holde i gang kulturaktivitetene. Folk benyttet huset til møtevirksomhet, som et sosialt møtested og det ble mobilisert til demonstrasjoner. Det var bare en kort periode hvor filmklubben Spis De Rike og HUMLA måtte holde stengt, selv om Statsbygg hadde forbudt aktivitet på huset. Videre viser tablået at hausmanittene måtte starte en kampanje mot "pulverdop" for å vise at de greide å holde kontrollen på hva som foregikk på Hausmania. Diskusjonen om Hausmania skulle assosieres med Blitz ble diskutert, men de valgte en ikke-konfrontasjonslinje overfor kommunen. Graffitiveggen står også sentralt i denne oppgaven, siden den viser tydelig hvordan forholdet mellom Hausmania og Oslo kommune fungerte, når det ble en grunnleggende konflikt om hvorvidt man skulle tillate graffiti, eller ei, i det offentlige rom og på kommunens eiendom.

DATAINNSAMLING OG METODE

Datainnsamling

Jeg ble tipset av en bekjent, som har øvingslokale på Hausmania, om at de kunne ”trene en antropolog”. Jeg fikk lett tilgang til feltet. Etter et par telefonsamtaler med styreleder og styreformann fikk jeg klarsignal for å gjøre feltarbeid på Hausmania. Hovedfeltarbeidet varte fra desember 2003 til juni 2004. I tillegg ble det et langt ”etterpåfeltarbeid”, der jeg var med på viktige møter og hendelser. Jeg deltok også på e-post lista og arbeidsgruppene på Internet¹⁷. Datainnsamlingen forgikk derfor helt frem til innleveringen av oppgaven. Det ble en ”runddans mellom teori, metode og data” (Wadel 1991).

Statusen man får under et feltarbeid virker inn på de dataene man får tilgang på. Like før jul 2003, ble jeg med noen hausmanitter på julebord for de fattige på rådhuset. Jeg satt sammen en glad gjeng som utgjorde en ”pariakaste” i organisatorisk sammenheng på Hausmania. På et bord lenger borte satt de som drev mest med administrasjon av huset og som pleide å møte politikerne. Aiki kom bort til bordet vårt og fortalte at de nettopp hadde hatt et rep-råd møte borte på bordet sitt. Jeg skjønnte at jeg måtte bli bedre kjent med disse personene for å få et bredere datatilfang.

Siden Hausmania offisielt var stengt for aktivitet på grunn av manglende brannsikring, og fordi huset skulle selges, ble rep-rådet, møtevirksomhet og intervjuer de viktigste arenaene for datainnsamling. I starten av feltarbeidet hadde Hausmania møter hver dag, for å orientere seg om salgsprosessen og videre strategier. Kampen for å opprette et styresystem som fungerte, avklaringen av de enkelte aktørenes roller og ønsket om å oppnå ”konsensus”, var viktig i denne fasen. Dannelsen av rep-rådet og vedtaket av økovicjonen gjorde Hausmania i stand til å bli en akseptabel samtalepartner for kommunen.

Jeg ble lamslått av energien på rep-råd møtene. Her var det en åpen kamp og tonen var tøff, maskulin og direkte. Selv om det var mest menn på disse møtene, var det også noen faste

---

¹⁷ Hausmann BA yahoogroups.

kvinnelige representanter og noen som deltok en gang iblant¹⁸. Flere av kvinnene jeg snakket med følte seg ukomfortable med denne maskuline dominansen. Det var langt flere kvinner som deltok på fester, festivaler og i demonstrasjoner.

Jeg intervjuet fire kvinner, en fra Hausmania, en fra Vestbredden og to politikere, mens jeg intervjuet ni menn fra Hausmania og kommunen. Det er dermed et representativt bilde, sett i forhold til rep-rådet, men ikke i forhold til de 350 som er tilknyttet huset. Intervjuene ble viktige kilder til komparasjon og ga en mulighet til å etterprøve både andres utsagn og mine egne antagelser. De ga en nødvendig kontekst på utagn og samhandlingen i rep-rådet. Jeg fikk imidlertid ikke benyttet alle intervjuene i denne oppgaven på grunn av min tematiske utvelgelse.

Jeg deltok på alle de sentrale møtene mellom hausmanitter, politikere og fagfolk som var åpne for flere enn forhandlingsgruppa. Bevisstheten rundt hvordan denne utvelgelsesprosessen foregår er nødvendig for å forstå hvordan individene og man selv skaper mening, samt hvordan kollektive mønstre oppstår. Bevisstheten om at vi er med på å skape den verden vi fortolker er viktig når vi skal analysere sosiale og kulturelle prosesser. Man blir et "aktivt medskapende subjekt" (Andersen 2001:99).

Når man leser de kulturelle aspektene ved sosialt liv som metaforer og tekst er det viktig å være seg bevisst at den "objektive" virkeligheten alltid filtreres og produseres gjennom forskerens briller. Innen en kultur har man visse felles konseptuelle utgangspunkt ("root metaphors") som er bygd opp gjennom erfaring, og som man forstår sosiale fenomener igjennom. (Ortner 1973, Lakoff & Johnson 1980). Siden jeg har noenlunde samme bakgrunn som informantene, kan det gi en lettere tilgang på tegnenes dominerende betydning, men det er også lett å bli blind for mange fortolkninger, hvis symbolene ikke settes i kontekst. For å få en "tykk beskrivelse" av virkeligheten, forsøkte jeg å bli definert som en på "innsiden", slik at jeg kunne lære å kjenne informantenes verdensbilde og den mening hausmanittene selv la til grunn for sine handlinger (Geertz 1973). Allikevel er det vanskelig for forskeren å få innsyn i hele bildet. Ofte holdes informasjon tilbake på grunn av forskerens tilstedeværelse eller som

---

¹⁸ Jeg vil anslå at det var gjennomsnittlig 10-20 % kvinneandel i rep-råd og ca 50 % kvinneandel i demonstrasjonene.

en maktstrategi. For de marginaliserte som ikke har tilgang på sanksjonsmidler, kan forskerens tilstedeværelse bli en mulighet for å få frem sin stemme. En person fortalte meg at han syntes min tilstedeværelse var bra, siden jeg var vitne til ”maktstrategiene i praksis”. På noen rep-råd møter fikk jeg inntrykk av at den samme personen la litt ekstra press på sine motstandere, kanskje nettopp for å bevise disse maktstrategiene. På denne måten kan forskeren bli en del av andres agendaer.

Hvordan kartlegge maktbruk?

Hvordan samler man inn data for å kartlegge maktbruk, hvis det er slik at individer styres av konvensjoner og ”ved hjelp av deres egen sannhet”, slik som Foucault (2002) beskriver? Er det da mulig å gripe makten lenge etter at den har blitt ”innprentet”? Makten må jo gi seg til kjenne empirisk for at den i det hele tatt skal kunne oppfattes.

For å prøve å løse dette dilemmaet på en relativt tilfredsstillende måte har jeg benyttet meg av tre ”søylar” som delvis overlapper hverandre. Disse er bruken av videokamera, for å dokumentere hendelsene for ettertiden, deltakende observasjon og analyse av tekst og dokumenter:

Videokamera Demonstrasjoner, møter, samhandling, intervjuer.
--

Samhandling Rep-råd, intervju, demonstrasjoner, daglig samhandling.

Tekstanalyse. E-post, video og lydbåndreferat, aviser, dokumenter.
--

Videokamera kan gi en detaljert ”hukommelse” av det perspektivet forskeren vektla i den aktuelle samhandlingen. Akkurat som et fotografi er et utsnitt, representerer videoruten en forlengelse av forskerens persepsjon og farges dermed av denne. Imidlertid er hjernens evne til å huske mange detaljer ikke så stor. Derfor trenger en tekstanalyse mikrofonen i kameraet for å gjengi nøyaktig det som ble sagt. Ved å fange et bilde, gir man også en gjengivelse av samhandlingen som foregikk. Et problem ved å benytte seg av kamera er at man direkte påvirker samhandlingen. Noen kan reservere seg, forbli tause, mens andre kan sole seg i kameraets ”karismatiske glans”. Jeg benyttet derfor kamera hovedsakelig i intervjuer,

demonstrasjoner, og ved uformelle politikermøter. Jeg benyttet imidlertid sjelden kamera i mer formelle møtesettinger, siden dette ble oppfattet som upassende. Jeg hadde noen konfrontasjoner, hvor det ble tydelig uttrykt en misnøye med at jeg brukte kamera. Ved en ny intervjurunde, like før jul 2005, rettet jeg kameraet mot meg selv for å få en følelse av hvordan situasjonen var, snudd på hodet. Jeg har inntrykk av at dette ga informantene en større trygghet, slik at de åpnet seg mer. Det ga også en innsikt i hvordan mitt eget kroppsspråk påvirket informanten. Et uheldig kremt, eller en nervøs ansiktsrykning, kunne føre til at informanten skiftet tema.

For å få en ”tykk” beskrivelse av virkeligheten, ønsket jeg å være tilstede for å studere samhandlingen. Dette er nødvendig hvis man skal kunne oppdage interne maktkamper og motstand, så vel som hvordan mobiliseringen mot samfunnet ”utenfor” foregår. For å kunne analysere maktens representasjoner på mikronivå og i den daglige samhandling, dro jeg nytte av Goffmans kommunikasjonsstudier.

Ervin Goffman undersøkte de rituelle elementene ved den sosiale samhandlingen. I tillegg til de verbale uttrykkene, så han på det ikke-verbale, ofte ubevisste uttrykkene, som viser hvordan en oppfatter seg selv og de andre deltakerne i en sosial samhandling. I disse dagligdags ritualene finnes det estetiske maktformer som kontinuerlig artikulerer rang og prestisje. Disse små ritualene er ofte mindre lagt merke til enn prangende autoritativ estetikk (Goffman 2002, Sørhaug 1996:52), noe som antakeligvis er en forutsetning for at denne tilslørte makten kan ”virke”. Den artikulerer seg i måten man snakker til andre på, retten man har til å fortelle vitser og til å påpeke hierarkier. Den viser seg gjennom ikke-verbale kommunikasjonsformer som blikk, kroppsspråk og påtatt stillhet.

”Face”¹⁹ er det indre bildet man har av seg selv, kombinert med hvordan man oppfattes av de andre i samhandlingen. Denne interaksjonen innebærer at rolleforventninger blir knyttet til den enkelte person, slik at hun blir tvunget inn i et begrenset rollerepertoar (konvensjonalitet). Disse ”trafikkreglene” for sosial samhandling baserer seg på en gjensidig respekt, der man passer på hverandres ”ansikt” og den rituelle orden i samhandlingen. Når rolleforventningene

---

¹⁹ Heretter kalt ”ansikt”.

brytes oppstår det en slags "liminaltilstand" som truer gruppens rituelle samhandlingsmønster, og den rituelle orden må dermed reetableres gjennom såkalt "facework". "Facework" er gruppens felles innsats, der man enten unngår de personene som truer gruppens "ansikt" eller prøver å korrigere denne personen. Man kan også gå inn i en verbal kamp, der man støtter seg på gruppens bilde av den korrekte samhandling og prøve å overvinne den trusselen normbryteren representerer (Goffman 2002:306-320). Korreksjonen av den rituelle samhandlingen (facework) er alltid kollektiv, og den er helt nødvendig når en persons "ansikt" er blitt truet. Gruppens kjøreregler for samhandling blir derfor spesielt synlige når en gruppens "ansikt" blir truet. Dette er relevant i rep-rådet, hvor det i starten var uklart hva som var gruppens egentlige "ansikt" (rolleforventninger).

Siden jeg har kommet så nært innpå mine informanter som jeg har gjort, og tatt i betraktning at jeg har deltatt i en kontroversiell prosess, har jeg valgt å anonymisere mine informanter. Jeg snakket med informantene om dette og ba dem selv velge pseudonym. Ikke alle ønsket pseudonym og noen valgte de samme pseudonymene de brukte på den interne Hausmania e-postlisten. Med andre ord var de ikke interesserte i å anonymiseres for de som var interne i prosessen. Allikevel valgte jeg noen andre pseudonymer, enn de informantene oppga, for å anonymisere dem bedre. Jeg mener at mine informanter er tilstrekkelig anonymisert slik at de ikke skal kunne gjenkjennes. Allikevel er det umulig å anonymisere informantene for de mest interne i prosessen, slik som for deltakerne i rep-rådet.

Jeg har valgt ut fem hovedpersoner i denne oppgaven: Aiki, Sirku, Utzi, Ztor og Tabo. I tillegg til disse hovedpersonene nevner jeg T.E, som startet opp Hausmania, musikeren *Key*, som foreslo at jeg skulle gjøre feltarbeid på Hausmania, *Yes*, som var med i rep-råd og politikermøter, *Hop*, som har vært aktiv både i rep-rådet og i arrangementen av arrangementer på huset, *Asa*, som er aktiv i rep-rådet og var sammen med Tabo og Utzi som "levende skjold" i Irak, dikteren *Cap*, skulptøren "S", som holder til på Grünerløkka Lufthavn og "E" som ble utvist fordi han "tagget" på Hausmanias vegger.

Jeg intervjuet tre politikere som er sentrale i denne oppgaven. Disse er leder i byutviklingskomiteen, Ola Elvestuen (leder for Venstre), leder av kultur- og utdanningskomiteen, Kari Pahle (SV) og Byråd for byutvikling, Grete Horntvedt (H).

Det enorme teksttilfanget som mitt feltarbeid produserte førte til at jeg nærmest ”druknet” i data. Jeg ble med på Hausmann BA sin e-post liste høsten 2003 og er fremdeles med. På denne listen utveksles alt fra nyttig informasjon om forhandlingene med kommunen til konflikter mellom enkeltpersoner. Denne listen gir dermed et annet perspektiv på samhandlingen. E-post listen har over hundre medlemmer, men de fleste av disse er tause deltakere. Ikke alle hausmanitter har meldt seg på denne listen, hvilket betyr at e-post listen presenterer et relativt smalt bilde av virkeligheten.

Tekstanalyse av dokumenter og videoopptak var svært tidkrevende prosess, samtidig som jeg syntes det var vanskelig å få avstand fra hendelsene, når jeg betraktet dem på ny på datamaskinen min. Det tok veldig lang tid å rekonstruere disse videoene, men det ga også en helt ny innsikt og kontekst på situasjonene. Litt etter litt kom det frem mønstre som viste seg å være nyttige for den videre utvelgelsen av hovedpersonene i oppgaven, forståelsen for det interne samspillet og for forholdet mellom Hausmania og kommunen. En annen fordel med et langt feltarbeid er at den strukturelle makten kommer bedre til syne. Etter å ha sett den strukturelle maktens ”treghet” over en lengre periode og byråkratiets manglende evne til å omstille seg, innså jeg at man ikke kan definere kontakten mellom Hausmania og Oslo kommune som to likeverdige partnere i dialog.

Hvis man tar utgangspunkt i utsagn er det viktig å gå fra utagn til kontekst og bevege seg bakenfor den sosiale samhandling, slik at man ser hvem som samler seg i ulike posisjoner. På denne måten er det mulig å ”si noe om den sosiale situasjonen som utsagnet er en av mange bærere av (...) Det er viktig å prøve å få frem et så vidt spekter av diskursens representasjoner som mulig” (Neumann 2001:11).

Poenget er å stille til skue hvorledes et spesifikt sett metaforer er med på å konstruere den fortelling eller narrativ teksten representerer. Et spesifikt sett metaforer bøyer narrativen i en bestemt retning til forkleinselse for andre mulige narrativer (Neumann 2001:46).

Ved å legitimere seg selv som den eneste gyldige fortellingen prøver den dominerende fortellingen å holde de andre fortellingene på avstand. Metaforer er en måte fortellingen kan underbygges på. Det er derfor viktig å se hvordan andre fortellinger innenfor diskursen øver en motstand mot denne sannhetsproduksjonen, ved kreativ bruk av metaforer og utsagn. Det er i møtet mellom motstående fortellinger at diskursens grenser blir synlige (Neumann 2001).

Makt og regjeringskunst

Foucault ser på makt er som et relasjonelt fenomen som må studeres førstehånds og empirisk i sin "kulturelle spesifisitet" (Wolf i Neumann 2004:135).

Foucaults program var nettopp å analysere tenkning og praksis holistisk, som bundet sammen i en diskurs (...) Foucaults tilgang ser makt som et relasjonelt fenomen, den insisterer på at makt vil anta forskjellige former i forskjellige sosiale verdener, og den overskrider altså det parsonianske skillet mellom kultur og sosial struktur ved å fokusere på diskursive praksiser (Neumann 2004:136).

Foucault (2002) brukte tre maktbegreper i sine siste forelesninger: dominans, strategi og "gouvernementality". Under et dominansforhold kan det kun produseres motstand, mens det i en strategisk relasjon er en fortløpende forhandling om hvem som er den overordnede part. Disiplinering virker på begge disse maktformene, men den hindrer ikke individene i å handle selvstendig og strategisk, selv om de har blitt "temmet" (Foucault i Neumann 2004:135).

Foucault mener at den tidlige kristendommen skapte pastoratet som styringsprinsipp, der staten får en hyrderolle, hvor den konstant våker og øver innflytelse over sin "flokk" (befolkningen). Pastoratet er en "liberalistisk", individualiserende makt og den står i motsats til den sentraliserte staten. "Gouvernementality" begrepet viser til hvordan individene styres ved hjelp av deres egen sannhet. I stedet for å benytte seg av direkte, fysisk makt, innlemmes individet i diskursen, slik at individets selvbeherskelse, lidenskaper og samvittighet kan kontrolleres. På denne måten blir staten både individualiserende og totalitær på samme tid²⁰. For Foucault er det imidlertid svært viktig å skille mellom tvang og makt, siden makt alltid innebærer muligheten til motmakt;

---

²⁰ Tocquerville beskriver hvordan tyrraniet lar kroppen gå fri, mens sjelen blir angrepet; "Herskeren sier ikke lenger: du skal tenke som jeg eller dø. Han sier: det står deg fritt å ikke tenke som jeg, ditt liv, ditt gods, alt skal du få beholde, men fra denne dag er du en fremmed blant oss" (Touquerville i Adorno og Horkheimer 2003:21)

Når et individ har muligheten til å forbli fritt, hvor begrenset dets frihet enn måtte være, kan makten underkaste det styring. Der det ikke finnes kapabilitet til å nekte eller gjøre opprør, finnes det ikke makt (Foucault 2002:114).

Foucault mente at individene er underlagt maktens evne til å produsere sannhet og at vi produserer den sannheten samfunnet krever av oss og som samfunnet trenger for å fungere (Foucault 1980:93). Han kalte denne sannhetsproduksjonen ”techniques of the self”. Disse teknikkene integreres i individene gjennom språket, kunnskapen, konstruksjonen av omgivelsene og gjennom teknikkene for å styre omgivelsene. Det er allikevel en forutsetning for individets ”selvopdagelse” at det først identifiserer seg med en kollektiv bevissthet og at ”selvet” manifesterer seg ved å markere hva det ikke er (Rose 2004:46).

”Governmentality” fører til at maktens materialitet virker uoversiktlig for individene, når den ikke utelukkende finnes i konkrete strukturer og institusjoner, men overalt i relasjoner. Dette er grunnen til at det virker som om motstanden sitter så langt inne hos Foucaults individer. Han viser ikke hvordan motstanden mot den dominerende ideologien virker i praksis, men beskriver en motstand som er intern i individets følelser, som ikke nødvendigvis er gjennomtenkt og artikulert. Det blir bare rom for motstandsbevegelsen og lokale, destabiliserende handlinger, ikke en ny form (Taylor i Agora 3/4 – 2002). Dette gjør at det ikke kommer frem hvordan selve forandringen, som en følge av motstanden foregår.

Foucaults ideer om at makten kan være ”overalt” kan sies å ha vært et viktig premiss for utvikling av Scotts ideer om motstand. Alle samfunnsmedlemmer har derfor et potensial til å utøve makt, også de marginaliserte. Scott har i større grad enn Foucault gått inn i individenes sosialpsykologiske tilnærminger og sett på hvordan subjektet skaper et politisk rom. (Krohn-Hansen 1995:72). For Scott er den enkelte aktør et tenkende individ som har evnen til å se hva som er praktisk oppnåelig i en gitt situasjon, samt hvilken strategi som er den mest nyttige. Med dette gir Scott de ”*symbolske produksjonsmidlene*” tilbake til de ”undertrykte”. Hegemoniet innebærer også anstrengelser fra den dominante klassens side. For å bevare den sosiale orden trenger de støtte ”nedenfra”, noe de får ved å gi løfter som de forplikter seg til å følge opp (Scott 1985:337). Scott tilbakeviser Gramscis (1978) påstand om at motstanden kun viser seg i de undertryktes handlinger og ikke i deres ideer. Han mener aktørens egne ideer,

symboler og fortolkninger er ”våpen”, som benyttes i kampen mot hegemoniet. Hegemoniet greier ikke å penetrere folks privatsfære og det er her motstanden oppstår. Det klassiske hegemonikonseptet viser ikke godt nok hvordan ”de undertrykte” klassene kler av, trenger inn i og avmystifiserer den dominerende ideologien.

For å unngå ”nærsynthet”, ved å betrakte motstand som evig komplementært til den ”altomfattende” makten, har jeg sett på det potensialet som individenes kreativitet utgjør i menings- og makt relasjoner (Rose 2004:279). Det kan også være nyttig å kombinere Foucault med Latour (1993), for å bedre forstå hvordan ”instrumentell rasjonalitet” settes i system (Latour i Abram & Vike 2003:56). Espen Schaanning tenker i samme baner:

For Latour, som for Foucault, må diskursene analyseres på samme nivå som tingene, kjensgjerningene, teknikkene, hjelpemidlene, praksisene og institusjonene. Hvis ikke har man ingen mulighet til å skjønne hvorfor diskursene får konsekvenser (...) De (diskursene) frembringes av mennesker ved hjelp av konkrete instrumenter i bestemte praksiser innenfor bestemte institusjoner og må betraktes som knuter i et horisontalt nettverk (Schaanning 1997:206).

Det blir derfor viktig å se etter hvordan makten viser seg i retorikkens instrumentelle aspekter, og hvordan ”stridsmidler” mobiliseres og iscenesettes omkring argumentene, ”i kampen for å få rett” (Schanning 1997). Disse iscenesettelsene kan være alt ifra vitenskapens bruk av statistikk og instrumenter til Hausmanias mobilisering i demonstrasjoner og kreativ bruk av retorikk i media. Målet med disse ”utsagnsmodalitetene” er å etterlate minst mulig rom for tvil, slik at man produserer ”fakta” som fremstår som naturlige og troverdige (Schanning 1997:223). Disse retoriske ”stridsmidlene” benyttes i salgsprosessen, når man skal vedta økovoisjonen som Hausmanias offisielle visjon, og i diskursen om graffitiveggen på Hausmania.

Neumann mener at det som på samhandlingsnivå virker som et strategisk spill mellom viljer, i et større tidsperspektiv kan fremtre som et dominans forhold. Det betyr at selv om makten på samhandlingsnivå virker uavgjort og omstridt, kan partene ha en ulik tilgang på sanksjonsmidler, slik at makten fremstår som ujevnt distribuert i et ”fugleperspektiv”. I dagens ”vestlige” demokrati er det rom for å opponere mot styresmaktene i den demokratiske offentligheten, men man ser samtidig en avtagende evne hos folk til å mobilisere seg, som en følge av individualismens atomisering av individene.

Styring og endring

I omorganiseringen av den indre administrasjonen i Hausmann BA og i forhandlingene med Oslo kommune, var det viktig å samle individer mot et felles mål ved hjelp av rasjonell planlegging og organisering. Dette var en komplisert oppgave hvor "anti-strukturer" motvirket innføringen av strukturer. Flere sterke personligheter ville ha med sine ideer og livsprosjekter som en del av Hausmanias visjon. Situasjonen var preget av en polyfoni av stemmer og det var en åpen kamp om rolleavklaring og posisjoner. Formaliseringen av representantrådet og økovicjonen førte frem til at hausmanittene tilslutt snakket med én stemme i presentasjonen utad. At en stemme vinner frem gjennom en legitimeringsprosess, indikerer tilstedeværelsen av makt og for å utøve makt må det finnes sanksjonsmidler. Makten kan gå fra å være fysisk og direkte til å være formalisert i en organisasjon. I denne oppgaven bruker jeg "endring" om de prosessene som tilsvarer "anti-struktur" og "styring" om prosessene som tilsvarer "struktur" i Victor Turners terminologi (Turner 1997).

	Styring	Endring
Intern mobilisering	Rep-råd/økovicjon	Demonstrasjoner/motstand
Ekstern kontakt	"Charetten"	Graffitisaken

I kapittelet om graffiti veggen kommer maktforholdet mellom Hausmania og Oslo kommune tydelig frem. Her er forhandlingene og graffitidiskursen preget av en kamp for å vinne fram med sine meninger og definisjoner. I dette forholdet er det kommunen som sitter på det byråkratiske sanksjonsapparatet, som utgjør den institusjonelle makten. Jeg beskriver hvordan noen politikere ønsker å gjøre Hausmania tilgjengelig for praktisk intervensjon ved å pålegge hausmanittene ansvar for de interne forhold (tagging). Kontakten mellom Hausmania og kommunen gikk fra å være preget av konstruktive samtaler i "charette" prosessen, til å være en åpen maktkamp og "eksplosiv" diskurs i graffitisaken. Graffiti som uttrykksform ble et åpent og uavgjort felt for definering, der aktørenes pragmatiske strategier ble tydeliggjort. I graffitidiskursen mobiliserte aktørene definisjonsmakt ved å bruke "former for språk, kunnskap og teknikker som definerer feltets egenskaper på grunnlag av ideer om hva som er hensiktsmessig og produktiv" (Vike 2003:124).

FEM PORTRETTER

I dette kapitlet skal vi undersøke hva som kjennetegner de fem "hovedrolleinnhaverne" motivasjoner for å være på Hausmania, hvilke strategier de har valgt, hvem de er og hva slags "gruppestrategi" på Hausmania de tilhører. Disse fem er "Aiki", "Sirku", "Utzi", "Ztor" og "Tabo". Jeg ser på hvilke argumenter de tar i bruk for å beskrive den indre organiseringen av Hausmania og Hausmanias forhold til de offentlige myndighetene. Sentralt står disse personenes visjoner for Hausmania, for samfunnet generelt, hvordan de ser på forholdet mellom individualisme og samarbeid på huset, og hvilken strategi de synes er best for Hausmania i forhandlingene med kommunen. Tilslutt viser jeg hvordan "vannmetaforen" skildrer de enkelte aktørenes forhold til Hausmanias indre organisering og forholdet til samfunnet "utenfor". "Vannmetaforen" er et felles referansegrunnlag som kan motivere andre hausmanitter til å samle seg rundt disse fem aktørenes ulike strategier.

Aiki²¹

"Det er folket som skaper lederen, ikke lederen som skaper seg selv".

Aiki kom til Hausmania tidlig i husets historie. Han hadde hørt om stedet og gikk en dag inn "på tunet", hvor han møtte T.E, som han hadde okkupert et hus i Gamlebyen med tidligere. T.E var med på å starte opp Hausmania og han ordnet et lite rom til Aiki. Det var ikke så veldig organisert på den tiden, selv om de var organisert som et BA (begrenset ansvar) og hadde et styre, forteller han. Forholdene var svært dårlige, de hadde ikke toalett, og måtte gå på kafé Sara, nedi gata, når de skulle på do. Det var ganske hardt. Om vinteren gikk strømmen hele tiden og det var svært kaldt. Hausmania holdt på å gå konkurs rett før 17. mai 2001 og de lagde derfor "17. mai for noen", en festival som reddet Hausmania BA økonomisk og som senere har blitt en årlig tradisjon. Aiki var en periode den eneste som holdt styret på huset i gang, siden de andre i styret hadde dratt som "levende skjold" til Irak.

---

²¹ Jeg benytter pseudonymer, der hovedpersonenes navn har fire eller fem bokstaver, mens andre personer som er mer "perifere" i handlingen, har navn med en til tre bokstaver.

Aiki føler et eierskap for Hausmania og legger svært mye energi og arbeid inn i huset. Han krever at folk engasjerer seg og skolerer seg slik at de blir kapable til å stå imot presset fra det kapitalistiske forbrukersamfunnet. Aiki mener etter at man har ”fått ting oppe og gå” har forholdene blitt streitere, mer organisert, folk har sluttet å ruse seg så mye og man har ”fått skjøvet ut de mest negative elementene”. Han var med på å starte opp representantrådet som han mener har vært ”en skole i ærlighet og likefremhet som har dempet de mest egoistiske utbruddene.”

Videre har Aiki vært en sentral pådriver for den økologiske visjonen som ble vedtatt som den offisielle visjonen for huset. Aiki mener kampen for Hausmania har dreid seg om ”å holde skuta flytende” og at visjonen kom i en krisetid da Statsbygg ville selge hele eiendommen. Han har ikke noe til overs for dagens samfunn som ikke gir rom for det ”ekte” mennesket, men som ”produserer masse dritt for å opprettholde veksttankegangen”. Han ønsker seg et annerledes samfunn der folk kan puste fritt. Til dette trenger man en sterk person som kan stå imot de kommersielle aktørene og en folkelig grasrotrevolusjon, mener han. Han mener det er ”folket som skaper lederen, ikke lederen som skaper seg selv”.

Aiki har blitt kritisert for å for mye innflytelse i rep-rådet og for å fokusere for mye på økologi på bekostning av kultur. Aiki mener LA21 programmet²² med bærekraftig utvikling og økologi må få utslag i praktisk politikk, selv om det koster noen kroner, og at det er noen misforståelser eller fordommer som splitter synet på kunst og økologi på Hausmania;

Det møter noen fordommer hos kunstnerne. Jeg skjønner ikke det, siden trenden nå er å jobbe med kunst i et økologisk perspektiv. Kunsten begynner også å bli politisk igjen og sier mer om sin samtid, noe som er naturlig, siden vi lever i en ekstrem tid, med kampen mot terror og oljeboring i Barentshavet (Aiki).

Aiki tror at årsaken til dette kan være at disse fordomsfulle kunstnerne inntar en nihilistisk posisjon, der de ”setter kunsten i sentrum i slutten av et sivilisasjonsfall”. Han ser mørkt på fremtiden og tror at verden og det økonomiske systemet, slik vi kjenner den i dag, snart vil falle sammen. ”Det kommer en smell og den kommer til å bli større en den på 80 – tallet. Vi

---

²² LA21 er en forkortelse for Lokal Agenda 21. Dette er en handlingsplan for det 21. århundre, som ble vedtatt på en FN konferanse i Rio, i 1992. Målet er å utvikle en ny type interaksjon mellom de offentlige myndighetene, de lokale myndighetene og de lokale initiativene, slik det kan utarbeides en langsiktig plan for desentraliserte beslutninger, brukermedvirkning og bærekraftig utvikling.

har ødelagt muligheten til å leve av naturen og da må vi ha kunnskap om dette”. Han tror at mange av de konfliktene man har i dag vil roe seg når man ”bare er opptatt av å holde varmen”.

Aiki ser på organisering som det sentrale elementet som gjør at ”skuta” Hausmania ikke synker. Han legger vekt på at Hausmania er et sosialt prosjekt som har gitt mange folk et sted å være, og hvor mange har ”kommet inn rimelig skadeskutte og som har bygget seg opp”. Det å gi mennesker en mulighet til å organisere seg og ”lære hvordan man setter seg inn i ting”, fremhever han som svært viktig. Han tror at mangelen på erfaring og kunnskap om de politiske prosessene som foregår er hovedårsaken til at det er så få aktive i prosessen. Han sier at det viktigste er å sikre stedet og sammenlikner det med et brohode mot samfunnet, der mange politiske aktivister har sin base, slik at de får større muligheter til å øve innflytelse. Eliminering av ”de mest negative elementene” har også vært et viktig ledd i organiseringen. Han refererer til organisasjon som både de fysiske omgivelser (do, strøm og rydding) og de menneskelige ressurser, økonomi og styre (rep-rådet).

Det som har gjort det mulig er at vi fremstår som veldig seriøse overfor kommunen. Jeg tror at kommunen tror at vi er sterkere enn det vi er, fordi vi har fremstått som så samlet og sterke. Hver gang de har forsøkt å lage en konflikt med oss, blir det masse negativ presse for dem, og det vil de nok ikke lenger (Aiki).

Aiki synes at han selv har hatt en ganske definert og seriøs strategi for Hausmania. Denne strategien går ut på å gi politikerne en ”pakke” som frister, spille på fattede vedtak og benytte seg av media. Han synes graffiti-saken er et fremstående eksempel på en slik konflikt, som han mener ble en konflikt som var bra for Hausmania, når de ”fikk den i fanget”. Han sier at den ”nesten symboliserer huset” og mener at ”en godt vinkla mediesak er verdt hundre møter”. Han forteller at media har stått på deres side hele tiden og ”rykket ut til forsvar”.

Vi fremtrer alltid som de litt rare, kule folka i media, så det går rett hjem hos borgerne (...) Vi kommer alltid til å fremstå som de man skal ha sympati med i et sånt Hollywood dramaturgi bilde, og det synes jeg er genialt. Jeg mener media er nesten det eneste som kan bevege politikerne i dag (Aiki).

Aiki nevner at det er de samme personene som har hatt ansvaret for kontakten med politikerne. Denne gruppen har blant annet bestått av Aiki, Tabo. Sirku og Utzi var lenge med, men ble etter hvert satt litt på sidelinjen, siden de snakket for mye om sine personlige

prosjekter. Han mener de vant frem med den viktigste saken, nemlig å holde eiendommene samlet under samme kommunale etat. Hausmania "charetten", våren 2005, trekkes frem som en viktig prosess. Her møttes alle partene, forståelsen for visjonen økte og alle følte at deres egen oppfattelse av Hausmania fikk være med, noe som styrket samholdet.

Aiki støtter overtakelsesmodellen og ønsker at Hausmannskvartalet Venneforening skal kjøpe Hausmania og Hausmannsgate 40 og 42, slik at fellesgodene eies kollektivt og forvaltes innen en flat struktur. Han fremhever at det vil være viktig med en sterkere og mer strukturert indre organisering, der flere deltar i arbeidsgrupper. Til de "mørkerøde", som er i mot at brukerne vil kjøpe stedet, sier han at man kan sammenlikne et kjøp med å overta produksjonsmidlene. Dette mener han kan motvirke en indre kommersialisering av huset ved at man kan få støtte til sine prosjekter fra felleskassen. Hvis de skal være avhengig av å leie for all fremtid, ønsker han å trekke sitt engasjement i prosjektet. Begrunnelsen han gir baserer seg på egen erfaring av at disse leieavtalene ofte fører til en leie tett opptil det vanlige leiemarkedet, og han viser til kulturhuset Grünerløkka Lufthavn, som han mener betaler alt for høy leie til kommunen.

Aiki har vært i sterkt i mot at Hausmania og Sirkus Verdensteater (CWT) planene til Sirku fremstilles som ett prosjekt, men han synes allikevel at planene om sirkushall er bra og at det er fint at sirkushallen er med i reguleringsplanene. CWT planene går ut på å bygge en nysirkushall mellom Hausmania og Elvebakken videregående skole, som skal romme et nysirkusakademi²³. Aiki mener at nyskapende kunst alltid skjer i de "litt rare, aparte miljøene" og at "det frie kulturinitiativ" skal operere utenom de etablerte kunstinstitusjonene.

Aiki driver med musikk, skuespill og kampsport og han er derfor mye sammen med de som har disse interessene. Han representerer "*selvdisiplin- og økologistrategien*" på Hausmania og får støtte av flere for dette. Mange er imidlertid samtykkende, men ikke spesielt aktive i dette prosjektet. Han samarbeider tett med Frederica, som er Gaia arkitekt, og han har forbindelser til en økolandsby utenfor Oslo, hvor broren hans bor.

---

²³ Nysirkus er en blanding mellom akrobatikk og teater. I motsetning til tradisjonelle sirkus er det bare mennesker som opptre.

Sirku

”Jo mer stat, desto mindre kultur.”

Sirku har lang fartstid innen det han kaller ”Oslos undergrunn”. Helt siden 1972 har han vært med på diverse okkupasjoner som Hjelmgate og Skippergata og jobbet med gateavisa. Han var også med i starten på kulturhuset Kampen Verksted. Noen som er på Hausmania i dag var med på Kampen Verksted og en del av disse fortsatte sitt virke på Grünerløkka lufthavn²⁴. Han fikk høre om mulighetene som lå i Hausmania, men var skeptisk til å starte helt i fra bunnen av igjen med et så stort prosjekt. Han nevner at ”Undergrunnen okkuperer alltid de verste stedene med dårlig standard”, og sammenlikner med Skippergata okkupasjonen.

Siden Sirku ikke liker kunstnerbegrepet, definerer han seg selv som en kulturarbeider. Det at man putter folk i båser, mener han er et uttrykk for at vi lever i et kulturelt fattig samfunn. Han plasseres ofte i ”kunstbåsen”, noe han er uenig i, siden kunsten er ”kjøpt og betalt” av borgerskapet. Med sitt syn på at vi er best tjent med mindre stat og mer kultur, antar han en anarkistisk livsholdning. Han mener at ”anarkisme er dypest sett en bevegelse mot hjernevask, for selvstendig tenkning og selvstyre, i et samfunn hvor vi blir styrt på alle mulige måter, også ubevisst gjennom statspropaganda og reklame.”

Sirku har jobbet for at kulturen skal være mer fremtredende i husets visjon og har tidligere sagt at Aikis økovicjonplaner kan forvandle Hausmania til en ”landbruksentral for dyrking av tomater og paprika”. Selv om han støtter planene for Hausmania som et økologisk forsøksprosjekt, mener han at en kulturell visjon kan virke mer samlende for folk på huset.

Kulturens funksjon er å bygge bro mellom folk, siden mange har en viss universell standard på sannhet, moral og kultur. Kultur forener fordi det gir mening i tilværelsen og kan løse problemer. Man bruker tanker til å definere kaos og man anstrenger seg med det man har av kulturell viten. Man kan søke viten uten for sitt lands grenser, for å tilføre det som mangler, og som kan bli en løsning på det skadelige som politikk og religion medfører. Kultur er en brobygger mellom mennesker i mye større grad. Jo mer stat, desto mindre kultur. Kulturen har en flatere struktur enn de politiske hierarkier. Kulturen kan forstås på et mer mellommenneskelig, intenst plan, gjennom musikk og lyrikk. For eksempel krigen mot terror er et retorisk nummer for å slå ned på alle folkelige kulturelle bevegelser. Dette må kulturen samle seg om å motvirke, siden det går ut over friheten vår (...) (Sirku).

---

²⁴ Grünerløkka Lufthavn (MIR) er et utested og et kulturhus som huser flere øvingslokaler for musikere.

Den første tiden i Hausmanias historie, var Sirku på Bali med en venn, hvor de kom på ideen om Sirkus Verdensteater. Han kom til Hausmania i 2002 og fant straks ut at det var det perfekte stedet for å bringe nysirkus planene videre. Han undersøkte historikken til det gamle Sirkus Verdensteater og fant den oasen som var i Oslo, da det gamle Sirkus Verdensteater lå der Klingenberg kino ligger i dag²⁵. Han ser på rivingen av det gamle Sirkus Verdensteater som slutten på den kulturelle epoken i Oslo og starten på den politiske. Med det nye Sirkus Verdensteater (CWT), skal kulturepoken starte på ny og det kreative Oslo skal våkne fra en lang dvale. Sirku beskriver CWT prosjektet slik:

Spøkelset fra de eldgamle Dionysos ritene er alltid med oss. De fascinerer oss. Nostalgi for et totalt voldelig og fysisk teater. Spor av en utrolig gjenforening mellom teateret og byen. Prosesjoner fra Hausmania, Youngstorget til Rådhusplassen. Sirkus Verdensteater Oslo 2004-2005 er fokusert på å få frem de fremragende bidragene. Det karnevalske og folkelige stilles sammen med det sofistikerte og kunstneriske. Vi ser således konturene av en unik festival med en enorm formidlingskraft (...) (Sirku).

Sirku er en karismatiker og har blitt kritisert for å kjøre sitt eget løp, og for å blande sammen sirkusprosjektet og Hausmaniaprojektet i møter med politikerne. Selv om nysirkusplanene ikke kom med i Hausmanias visjon, fikk Sirku sirkushallen med i reguleringsplanforslaget for Hausmannskvartalet. Sirkushallen skal ligge mellom Hausmania og Elvebakken videregående skole og skal huse et nysirkusakademi. Sirku har et omfattende nettverk rundt om i verden med andre nysirkusgrupper og andre kulturaktører. Til tross for en anarkistisk grunnholdning, har CWT prosjektet hans blitt støttet av Norsk kulturråd, Christian Ringnes (direktør i Eiendomsspar) og Det franske kultursenter, med andre ord av ”borgerskapet”. Allikevel er dette bare små almisser i forhold til det han trenger for å realisere sine planer.

Sirku er redd for at Hausmanias støtte av graffitimalerne i graffitisaken og okkupasjonen av Hausmannsgate 42, høsten 2005, skal forsterke de fordommene folk har av stedet fra før. Han er redd for at Hausmania skal miste sin anseelse og eksistensberettigelse hvis de utelukkende blir oppfattet som et sted med ”hasj, tagging og interne konflikter”. Han tror at dette kan

---

²⁵ Circus Verdensteater eksisterte fra 1890 årene, til det ble revet i 1935, for å gi plass til Klingenberg kino som sto ferdig i 1937. Området hadde flere teater, kinoer, underholdningstilbud og serveringssteder, deriblant Tivolihaugen, Sommerteateret, Circus Verdensteater, Chat Noir og den Røde Mølle. Christiania bohemen vanket ofte her og det var en møteplass for datidens kunstnere og intellektuelle. Rivingen av dette området henger sammen med byggingen av Oslo Rådhus (1931-1950) og saneringen av slummen i Pipervika (Muri 2000:24).

ødelegge Hausmanias forhold til kommunen og at Hausmania derfor er litt ”ute og svømmer”. Han synes det er viktigere å fremheve de sakene som Hausmania i virkeligheten brenner for, slik som brukerstyring, nærdemokrati og kulturnæring. Istedenfor å bruke så mye energi på graffiti-saken, synes han man bør ”gå inn der Hausmania faktisk er interessant for Horntvedt²⁶, som et sosialt, økologisk eksperiment ala Svartlamoen²⁷”. Han ser på Hausmanias fremtid som et eksperiment, der man kombinerer økologi, sosiale og kulturelle verdier i et bydelsområde.

Sirku mener at hans CWT prosjekt er en slags kulturell visjon og han tror at det kan virke mer samlende på folk enn økovisjonen. Sirku er motstander av planene for at Hausmania skal kjøpes av brukerne, fordi han mener at man heller skal satse på bygge sirkushallen som skal huse et sirkusakademi. Han anser dette som et enestående prosjekt i Europa, som ikke vil gå i overskudd, og som derfor må støttes av staten og sponsorer. Motstanden mot hans prosjekt forklarer han med at de andre ikke har tilstrekkelig kunnskap om prosjektet til å se nytten av det. Han kaller dette for ”dårlig kulturforståelse” og etterlyser mer ”selvdisiplin”. Ønsket om mer disiplin og kunnskap hos folk på Hausmania skiller seg dermed ikke så mye fra Aikis ønsker, utenom at Sirku ønsker mer ”kultur” der Aiki vil ha ”økologi”. Imidlertid har ikke Sirku fått støtte i rep-råd for sitt prosjekt, siden det ble flertall for Aikis økovisjon som husets offisielle visjon.

Sirku mener det er et klima på Hausmania hvor det er splid, folk jobber mot hverandre og at mange er kommet til erkjennelsen av at rep-rådet ikke fungerer som det skal. For mye møtevirkosomhet og for lite kulturverksteder, mener han har ført til at mange kvinner melder seg ut, slik at mange arenaer på huset blir mannsdominert. Han føler seg motarbeidet på Hausmania og har vært i en langvarig konflikt med Aiki, som han mener oppfører seg som en diktator til tider, slik at det ”innføres et diktatur og en begrensning i fantasien”. Han synes at Hausmania på mange måter er like konvensjonelt som det samfunnet de opponerer mot. Sirku ønsker seg mer sjenerøsitet og åpenhet på Hausmania og mener at Hausmania kan fremstå som skremmende og rart for de som kommer utenifra. ”Det er ingen som tar deg imot med

---

²⁶ Grete Horntvedt, byråd for byutvikling, Oslo kommune.

²⁷ Svartlamoen er den gamle trehusbebyggelsen på Lademoen i Trondheim. De kjempet en flere år lang kamp mot riving og ble regulert til ”byøkologisk forsøksområde” høsten 2001. De kommunalt eide husene ble overført til en ideell boligstiftelse. Området forvaltes i stor grad av beboerne selv.

åpne armer og viser deg rundt”. Han synes dette er den samme mentaliteten man finner ellers i det norske samfunnet, der det er ”bønder, masse navlebeskuelse og trangsynthet”.

Sirku representerer ”nysirkus- og karnevalsstrategien” på Hausmania. Han er mye sammen med folk han kjenner fra Skippergata okkupasjonstiden (1981) og holder fremdeles i gang bandet ”Generelt Helvete” som ble startet på denne tiden. Han får støtte fra flere unge folk, som tror at nysirkus planene kan bli en helt ny ”kulturnæring”.

Utzi

”Politikk handler om å skape sine egne levevilkår og å skape det samfunnet man er med i”.

Utzi kom i kontakt med Hausmania i 2002. Han er svært politisk aktiv og var med på å starte Attac på Blindern etter han kom hjem fra masterstudier i utlandet. Han var med på noen fester på Hausmania, deriblant festen for frigivelsen av Gigi²⁸. Ting gikk raskt. En dag var han referent på et møte på Hausmania og like etter var han med på å kaste ut en person fra huset. Han ble valgt til styreformann for Hausmaia, mot sin vilje, mens han var på en anarkistkonferanse i Nederland. Utzi valgte deretter inn Tabo, som han kjente fra Indymedia²⁹ som daglig leder for huset.

Utzi er en person som ikke er redd for å komme med upopulære betraktninger, hvis han synes de er sanne. Han er en av de som har best oversikt over de organisatoriske forholdene på Hausmania og han er en sann intellektuell. Utzi får mye taletid på rep-råd møtene og han har en tendens til å hoppe til neste sak med kommentaren; ”ja, dette er vi alle enige i”, når man er midt i en konsensus avgjørelse. Han er svært politisk engasjert og er, paradoksalt nok, så ”globalisert” at han reiser rundt hele planeten for å delta på møter med andre i anti-globaliseringsbevegelsen. Utzi har tidligere ønsket å innlemme Sirkus’ planer om nysirkus inn i Hausmania visjonen, men dette forslaget ble nedstemt.

---

²⁸ Luigini Longo ”Gigi” ble dømt til to og et halvt års fengsel for steinkasting etter demonstrasjonen i Göteborg i 2001, der politiet skjøt mot demonstrantene.

²⁹ Indymedia eller IMC, er en forkortelse for Independent Media Center, som er en desentralisert mediekanal med lokale administratorer og en åpen publisering struktur. Administrasjonen av nettverket i Norge, har base på HUMLA, Hausmania.

Utzi synes vi lever i et ”veldig kapitalistrettet og homogenisert samfunn, hvor det er vanskelig å være annerledes”. Han mener dagens intelligentsia er en marginalisert gruppe og at man må sette seg ytterst radikalt til venstre for å kritisere samfunnet.

Hausmania er de intellektuelle i dag. Det er en gruppe som har det vanskelig i dagens verden, som blir forbigjørt og som ingen orker å høre på. I dagens samfunn har man det bra materielt sett, men mentalt sett lever vi i et totalt forfallent samfunn der man ikke bryr seg om bombene som slippes, og der folk ikke orker å ta inn kultur, siden de hele tiden blir bomba av informasjon og meningsløs søppel. Det gis ikke bidrag til de intellektuelle, men til de som er med på å støtte opp om det eksisterende samfunnet (...) Man kjemper for et annet samfunn, for å være annerledes, for en frigjørende kraft. Man kjemper ikke alene, men med en masse ’øyer’ rundt i hele verden, der man finner likedane folk. Vi har brødre og søstere overalt (Utzi).

”På Hausmania teller det hvem man er, ikke hvordan man ser ut”, sier Utzi. Budskapet Hausmania sender ut, handler om medmenneskelighet, det å ta vare på hverandre og det å leve i et samfunn der man har mer omtanke for hverandre. Man må kunne bruke mer tid til hverandre, synes han og nevner at dette er en mangelvare ”i dagens turbokapitalistiske samfunn”. Utzi betegner Hausmanias visjon som retten til et sted å bo, et krav om å tenke økologisk og om å være solidarisk med hverandre.

Utzi innrømmer at mange på Hausmania kommer fra Bærum, eller ”godt stilte lag”, men han fremhever at selv om noen ”bæringer” har mye ressurser og er ”blåøyde”, så er det mange som har ”en ramme av etikk om hvordan verden skal være, enten de har måttet kjempe fra barndommen eller ikke (...) Fattigfolk organiserer seg ikke, de går inn i arbeid med en gang”. Han mener at borgernes rettigheter skulle ha vært allemannseie og at de som styrer verden i dag er ”dårlige borgere, uetiske og sviner ned verden”. Han spøker med at uten borgere ville vi vært den ”svinske masse” og refererer til Burke, konservatismens grunnlegger som brukte dette begrepet da han kritiserte den franske revolusjonen.³⁰

Utzi mener at det som reddet Hausmania fra å bli solgt er et intenst samarbeid på huset mellom forskjellige mennesker som utfyller hverandre. Det ble lagt press på politikerne gjennom bruk av media og lobbyvirksomhet.

---

³⁰ Konservatismen regnes av mange for å være grunnleggende for forståelsen av den vestlige verdens verdigrunnlag og den regnes som kommunismens historiske motpol. Tilhengere av konservatismen er livredde for samfunnsekspirer og radikale strømninger.

På Hausmania er det noen som vasker dass og noen som går på møter. Det er ikke nødvendigvis de som går på møter som gjør den største bragden, men de som står på hver dag for å få det huset her til å gå rundt, ved å vaske og lage mat. Det er helheten som teller, uten helheten ville alt falt sammen (Utzi).

Han tror det er de to år lange forhandlingene med kommune, uten nevneverdige resultater, som er årsaken til at Hausmannsgate 42 ble okkupert av noen utenfor Hausmania miljøet. Da hadde de lenge diskutert med kultur og kontorbygg og var nesten i land med en leieavtale for kunstnerboliger der. Han synes at forholdet til kommunen er ”gjennområttent” og at de bruker altfor lang tid. Utzi kan ikke se at kommunen gjør så mye positivt for Hausmania; ”Vi får kanskje hundretusen, hvis vi er ytterst heldige, hva er det for kommunen da? Ingenting!”. Han mener dette er svært lite i forhold til det Hausmania gir kommunen og samfunnet tilbake. ”Det er vi som gir, vi øser av godvilje. Det er ikke de som er over oss, de er langt under oss. Det går ikke an å ha en bra dialog med de forholdene som eksisterer i dag, det er utenkelig” (Utzi).

Utzi startet internettkafeen HUMLA og bidro også til at filmklubben ”Spis De Rike” fikk innpass på huset. HUMLA er den mest politisk aktive delen av Hausmania og arrangerer motkulturelle begivenheter og ”workshops”. HUMLA var koordinator for de ”levende skjoldene” som dro til Irak i begynnelsen av 2003 for å hindre at USA bombet Bagdad. Utzi dro til Irak som ”levende skjold” sammen med Tabo og Asa. De var med i det daværende styret, men overlot administrasjonen av Hausmania til Aiki. Da de kom hjem fra krigen syntes Utzi at rep-rådet blitt til det reneste krigsråd og Aiki var blitt diktator og småkonge”.

Han nevner at før HUMLA kom, var politiske grupper og aktivister ytterst uvelkomne på Hausmania. På den tiden ble kultur definert i retning av kunst alene. Utzi synes politikk og økologi handler om å ”å skape sine egne levevilkår og å skape det samfunnet man er med i”. Han synes at kunsten uttrykker hvor man er i denne prosessen. Han refererer til konflikten mellom Aiki og Sirku, og sier at siden alle strategiene henger sammen, så behøver man ikke å krangle seg imellom. Det er en politikk på Hausmania at alt går an, så lenge man ikke sperrer for andre, og når man samles rundt et bord vil man egentlig det samme, mener Utzi. Mange av de som er på Hausmania har hatt det veldig vanskelig i ”samfunnet utenfor”, men har overlevd ved å skape noe kreativt på Hausmania. I denne prosessen har mange fått fordommer

mot ”politikere og folk som babler om økologi, men ikke gjør noe”. Han nevner at mange var veldig redde for en byråkratisering av Hausmania, men at det er viktig å være klar over at man kan være et politisk menneske uten å være byråkrat.

Utzi har vært med på å starte det politiske aktivistmiljøet på Hausmania. Han representerer derfor den ” *politiske motkulturstrategien* ” på Hausmania. Han har mange venner i dette miljøet og HUMLA kafeen er et sosialt møtepunkt for de politisk engasjerte.

Ztor

”Istedenfor å sitte og diskutere i to uker om man skal slå inn en spiker, kan man bare dundre den inn og henge opp det man skal.”

Ztor var med helt fra starten av Hausmania, da de ”glade kulturamatører” kom til stedet. Ztor okkuperte først et rom og fikk senere et rom som måtte pusses opp, siden det hadde bodd narkomane der tidligere. Han var med på de to første allmøtene og skjønte allerede da at det var ”stridigheter om maktposisjoner”. Han har lang erfaring innen alternative miljøer og var med på en okkupasjon i Kjøpmannsgata i Trondheim, på samme tid som Skippergata okkupasjonen i Oslo (1981). Helt fra han var svært ung har han hatt visjoner om et kulturhus.

Jeg ønsket å pirke den norske stat i leveren. Der jeg vokste opp ble man sett på som en kriminell bare man plystret på gata. Jeg prøvde å dra i gang det første kulturhuset allerede i tretten års alderen, tok en tur innom kulturrådmannen og ble sporenstreks sparket ut. Det har hatt litt å si (Ztor).

Ztor mener at kampen for Hausmania handler om å gi folk billige atelierer, slik at de ikke trenger å ta seg en heldagsjobb. Hvis man må jobbe hele dagen for å finansiere leilighet og atelier, blir det ikke blir tid og overskudd til å være kreativ, mener han. ”Man går isteden hjem for å se på tv og spise pizza grandiosaen sin”. Han synes det er negativt at folk bor på Hausmania og synes at huset i en periode nesten liknet på et hospits. Han har bodd der selv, men da jobbet han ”femten timer i døgnet” med å pusse opp huset;

Jeg anser Hausmania som det største atelieret jeg noen gang har hatt, fra interiør til eksteriør. Jeg har sett på det som en installasjon hele veien, å forme hele greia (...) Det har vært en glede å jobbe med (...) Istedenfor å sitte og diskutere i to uker om man skal slå inn en spiker, kan man bare dundre den inn og henge opp det man skal (Ztor).

Ztor sier at han har ”meldt seg ut av hele debatten” og at han derfor ikke har noe oversikt over forhandlingene med kommunen. Han synes at det har ”druknet i byråkrati” og at det krever for mye å sette seg inn i all den informasjon man trenger for å ha tilstrekkelig oversikt over forhandlingene. Ztor sier det er meningen at de som har fått delegert ansvar fra rep-rådet, til å ha kontakt med politikere, skal informere rep-rådet om resultatet fra møtene, og om når neste møte finner sted. Dette blir ikke alltid gjort. I en flat struktur bør denne oppgaven delegeres til flere personer, men informasjonen om når disse møtene finner sted ”dukker ikke opp før i tolvte time”. Ztor sier dette medfører at folk ikke rekker å forberede seg til møtene, slik at noen få befester maktposisjonene, siden ”informasjon er makt”. Resultatet blir at det er de samme personene som stiller opp på slike møter hele tiden. Han sier at dette er et eksempel på hvordan idealet om flat struktur på Hausmania ikke alltid blir fulgt opp i det praktiske, organisatoriske arbeidet.

Det å selv bestemme tempoet er også noe som er viktig i dette henseende; ”Vi har en opplevelse av at dette er en fantastisk stor arbeidsmengde, men det er hele tiden vært sagt på Hausmania at det er vi som må ta tilbake tida”. Ztor mener at når pressen ringer og ber om et møte, bør det ikke være de samme personene som hele tiden løper av gårde for å møte dem. Da bør man heller sette møtet til en annen dag og kontakte den personen på huset som har mest erfaring i det aktuelle saksområdet. Ztor sier han er en av de på huset som har mest kompetanse på graffiti, men at han ikke fikk lov til å uttale seg til pressefolk når det var en konflikt om graffitiveggen på Hausmania. Han fikk heller ikke talerett under graffitihøringen på rådhuset.

Ztor synes at Hausmania har utviklet seg til å bli et intolerant sted. Han beskriver denne utviklingen som ”overgangen fra et kulturhus via hospits til et venstreradikalt fengsel”. Han lurte på hvordan folk som kaller seg anarkister kan være så ivrige etter å lage maktstrukturer, der den som lager spillereglene befester sin maktposisjon ved å bestemme hvem som skal straffes.

Det blir veldig paradoksalt når man snakker om flat struktur og bruker over femti prosent av e-post lista til å snakke om hva som er akseptert og hva som ikke går an (...) Du ser det også på populistiske

politikere som vinner gehør for nulltoleranse i forhold til graffiti. De fyker opp på meningsmålingene (...) Det er strukturer ute og går (Ztor).

Han mener at det for tiden er en gruppe folk som har en egen agenda og har begynt å stille krav til at kunstnerne skal levere et bestemt antall ganger i året, noe han er sterkt imot. ”Man kan ikke kommandere ”musene”³¹.

Ztor er ”graffitiveggründer” og forsvareren av graffiti miljøet på Hausmania. Han er den på huset som har mest kontakt med de som kun er innom huset for å lage graffiti piecer. Han synes at Hausmania har beveget seg for langt fra den opprinnelige kulturhusintensjonen til T.E, og har blitt for politisk. Han representerer derfor ”kulturhus uten begrensninger strategien” på Hausmania. Ztor kjenner mange i Blitz miljøet og henger ofte der når han blir lei av moraliseringen på Hausmania.

Tabo

”Det er jo et spill dette her og man skifter retning stadig vekk, så man må styre det på riktig kurs.”

Tabo kom i kontakt med Hausmania via HUMLA og Utzi. Tabo, Utzi og Asa var sammen om å være levende skjold i Irak i begynnelsen av 2003 for å hindre at USA bombet landet. Denne aksjonen ble planlagt på HUMLA. Tabo har vært en av de offisielle talsmenn for huset og har vært blant dem som har hatt mest kontakt med politikerne. Han har vært engasjert i politisk aktivitet lenge før han kom til Hausmania, noe han fremdeles er opptatt av og får utløp for gjennom å jobbe for huset. Tabo har hatt svært mye kontakt med politikerne og han kjenner godt til hvordan det politiske og byråkratiske systemet fungerer. Han tar ofte formynderrollen og forteller sin mening om hva som ikke er gjort og burde vært gjort av praktiske oppgaver på huset. Han har mye innflytelse i rep-rådet, men er en ledertype som ikke stikker seg frem. Tabo virker seriøs og saklig i kontakten med politikerne og har spilt en viktig rolle i kampen for å fjerne det dårlige ryktet Hausmania hadde tidligere.

---

³¹ Fra gresk mytologi. ”Musene” er gudinnene for kreativ inspirasjon i poesi, sang og andre kunstformer (Hall 2000:217).

Han sier at hausmanittene fremdeles kjemper for å beholde kulturhuset som ”en frisione som viser at man kan operere på alternativ måte med flat struktur, rimelig leie, der det er høyt under taket og et fargerikt sted der folk kan drive med graffitien sin”. Han mener at det er alle folkene på Hausmania og spesielt de som har ”drevet med kunsten sin” som har klart å presse politikerne. Han tror ikke politikerne ville ha gått inn og kjøpt Hausmania uten dette presset. De har også hatt med seg en rekke støttespillere, som Frederica Miller fra Gaia arkitektene, Oslo Byforum³², og politikerne Ola Elvestuen (Venstre), Kari Pahle (SV) og Rina Brunsell Harsvig (A). I tillegg har pressen vært på deres side, noe han mener har lagt press på politikerne. Bystyret har i denne saken måttet holde byråd for byutvikling, Grete Horntvedt, litt i ørene og presse henne litt, mener han.

Tabo ønsker konflikten om graffitiveggen velkommen, selv om det ikke var de som startet den, og tror at denne saken er noe de kan ”bruke videre”. Han sier at uansett hva de finner på, er det de som blir betraktet som de ”snille små” og kommunen som ”de store stygge”. Dette er formuleringer som bevisst benyttes i møtet med pressen. Han forteller en historie fra våren 2004, da huset var stengt for brannsikring av Statsbygg og de måtte holde en åpningsfestival av økonomiske årsaker. Brannvesenet hadde vært innom den kvelden og sagt at alt var i orden, men; ”Saken er den at de som hadde sagt nei var brann og redningsetaten sentralt. De som kom hit var utrykningstroppen som egentlig driter i om det er lovlig, bare de vet hvor mange som er der”. I NRK Østlandssendingen neste dag var overskriften ”Statsbygg vil stoppe kulturfestival”³³. Tabo sier at dette var en strategi, hvor han bevisst brukte begrepet ”kulturfestival” istedenfor ”åpningsfestival”. Statsbygg måtte gi seg og Tabo forklarer dette med at; ”disse store aktørene vil aldri komme inn og pirke på detaljer. Det er noe jeg bevisst spekulerer i. Det er slik dette spillet her fungerer”.

Tabo er mest fornøyd med samarbeidet med de andre kulturstedene og mest misfornøyd med Kultur og kontorbygg (KBY). Han sier at KBY har vært ”veldig byråkratiske” og at dette samarbeidet har ”gått veldig opp og ned”. Politikerne mener han har støttet dem når de trengte det, men at de plutselig har skiftet mening slik at de har måttet legge press på dem.

---

³² Et tverrpolitisk nettverk startet av Erling Fossen i 2001 som kjemper for at Oslo skal bli en bedre by å bo i. OBF har 20 aksjons grupper og ca 300 medlemmer som samles via en e-postliste.

³³ Publisert 3.5.2004

Samarbeidet har egentlig vært slik jeg personlig hadde forventet. Det er jo et spill dette her og man skifter retning stadig vekk, så man må styre det på riktig kurs. Samarbeidet er ikke et bra samarbeid, men det er det man kan forvente i det spillet der (Tabo).

Tabo sier at man forsøker å leve ut de visjonene på Hausmania som ligger i LA21 og at dette har blitt brukt bevisst ovenfor politikere og presse. De har sett på de dokumentene som politikerne har vedtatt og funnet ut at deres egne planer passer sammen med disse. Selv om LA21 ikke er med som en selvstendig del av reguleringsplanen, er disse prinsippene, slik som byøkologi, bærekraftig utvikling og deltakerdemokrati med, og dette er viktige retningslinjer for hvordan hausmanittene organiserer prosjektet sitt. Selv om Hausmania i stor grad er pusset opp med resirkulert bygningsmateriale synes han ikke at det byøkologiske prosjektet er kommet så langt i utviklingen enda, men at det er en prosess fremover. Tabo synes det økologiske aspektet passer inn med de andre verdiene de prøver å ha på huset, som åpenhet, toleranse, demokrati og konsensus. Han sier at noen av de som er skeptiske til økologistrategiene hevder at dette er noe man har tatt med for å virke mer interessante for kommunen, noe han avviser på det sterkeste.

Tabo ser Hausmania i sammenheng med ”Social Centers”³⁴ som man finner i Italia, Frankrike og Nederland. Han beskriver disse stedene som ”en hel livsstil og et samfunn hvor alle nivåer opererer på et annet vis, der man lever solidarisk mennesker i mellom, og med miljøet”. Han mener at dette er konkrete eksperimenter i å organisere seg på en annen måte som viser at det er praktisk gjennomførbart.

Han nevner at Hausmania har mange grupperinger som han refererer til som ”verdener”. Rep-rådet og de som jobber aktivt for husets overlevelse er en ”verden”, mens man finner folk som ikke har noe forhold til huset, utover at de bruker øvingslokalet sitt. ”Det er et eget samfunn her inne, men det er bare en av verdenene og alle er jo ikke involverte, eller er interessert i det heller”. En periode var det en fast utnevnt gruppe som tok seg av kontakten med kommunen

---

³⁴ Dette er som oftest okkuperte bygninger med eller uten avtaler med myndighetene. De organiserer veldedige tjenester for lokalsamfunnet i form av gratis tilbud med mat, Internet, graffiti og husvære for aktivister og reisende. ”Social Centers” har som regel offentlige møteplasser, teater og utstillingslokaler for kunst, akkurat som Hausmania.

og pressen, mens noen andre ble nektet å uttale seg på Hausmanias vegne, siden de kunne gi et ”galt bilde” av stedet.

Tabo er den på huset som har hatt mest kontakt med politikerne. Tabo var veldig opptatt av at Hausmania skulle presentere seg som seriøse ovenfor kommunen og han brukte mye tid på å få folk på huset til å forstå dette. Han kan derfor sies å representere ”forhandlingsstrategien” på Hausmania.

”Vannmetaforen”

Det kommer frem at de fleste drømmer om å realisere livsprosjektet sitt og ser på Hausmania som stedet for dette. Ztor har drømt om et kulturhus siden han var ungdom, Aiki har fått gehør for sine visjoner om økologi, Sirku har fått med sirkusbygningen i reguleringsplanforslaget og Tabo ønsker et solidarisk sted som likner på italienske ”Social Centers”. Utzis drøm om en mer rettferdig verden, oppnås ved nettverkbygging mellom steder som Hausmania, og liknende initiativ rundt om i verden. Selv om disse representasjonene og visjonene åpenbart ønsker å fremstå som det riktige valget for å sikre Hausmanias overlevelse, og et bedre samfunn, finnes det noen overlappende metaforer som beskriver hvordan Hausmania forholder seg til verden ”utenfor”. I ”tradisjonelle” samfunn er det vanlig at man bruker ”kropp” og ”jord” metaforer for å beskrive samfunnsstrukturer. Mary Douglas snakker om institusjoner som en kropp, som representerer alle medlemmenes stemmer (Douglas 1986), mens i dag oppfattes ofte samfunnet som uoversiktlig, komplekst og flytende (Baumann 2001, Hannerz 1992). Personene i de fem portrettene benytter seg av ”vannmetaforen” for å beskrive mulighetene de har til å påvirke Hausmanias kurs og hvordan de oppfatter Hausmanias forhold til kommunen.

Aiki beskriver kampen for å redde huset som kampen for å ”holde skuta flytende”. Han benytter ”styre” og ”skute” metaforen for å indikere at han ser på organisasjon (rep-rådet) som redskapet som skal holde skuta flytende. Samtidig er han frustrert over at ikke flere engasjerer seg for å redde huset. Han karakteriserer dette på følgende måte; ”For å fortsette på skutemetaforen, så går noen rundt og slår hull i skroget, mens andre pumper som besatt for å

holde vannet ute” (Aiki). Denne metaforbruken henvender seg til hausmanittenes samvittighet og ønsker å disiplinere mannskapet om bord ”skuta” Hausmania.

Sirku benytter en annen ”vannmetafor”. Når han forteller om forholdet til kommunen i graffitisaken sier han at han føler Hausmania er ”litt ute og svømmer”. I samme åndedrag nevner han at han føler seg motarbeidet av de andre i rep-rådet. I lys av dette kan denne metaforbruken indikere at han selv er ”ute og svømmer”, i betydning av at han ikke har innflytelse i rep-rådet, som er styrrommet i ”skuta” Hausmania. Han lenge har jobbet for å få inn nysirkus planene i Hausmanias visjon, men har blitt motarbeidet av Aiki, Tabo og noen andre. Han var derfor overrasket når alle stilte seg bak sirkushallen på ”charetten”, noe han tror har sammenheng med at ”alle følte eierskap for sirkushallen, fordi de trodde at vi skulle bli kuppet av spesialister” (Sirku). Han ser derfor ikke på dette som en anerkjennelse for prosjektet sitt, men som en strategisk handling overfor kommunen.

Ztor benytter ”vannmetaforen” for å ta avstand fra formaliseringsprosessens forsøk på å disiplinere hausmanittene. Han synes at debatten har ”druket i byråkrati” (Ztor). Han forklarer hvordan den indre formaliseringen av Hausmanias organisasjon ikke er så forskjellig fra byråkratiet ”utenfor” og at Hausmania har blitt mer byråkratisk etter at man begynte forhandlingene med Oslo kommune for at de skulle kjøpe Hausmannskvartalet.

”Vannmetaforen” beskriver således hvordan noen oppfatter de interne forhold på Hausmania, hvordan man oppfatter sin egen posisjon i forhold til organiseringen (rep-rådet) og hva Hausmania skal bli i fremtiden. ”Vannmetaforen” benyttes også for å beskrive forholdet til Oslo kommune. ”Vannmetaforen” er god å tenke med, siden den setter en klar distinksjon mellom det uoversiktlige og flytende aspektet som kommunen og rep-rådet representerer og de enkelte personenes forhold til denne kompleksiteten.

Selv om disse fem aktørene har svært forskjellige syn på hva som er den mest fordelaktige strategien overfor Oslo kommune, og har greid å mobilisere folk rundt sine visjoner, har de allikevel en ganske lik oppfatning av Hausmanias særstilling i forhold til resten av samfunnet. Uansett om hausmanittene foretrekker kultur fremfor økologi eller sirkus foran rep-rådet, så er

det en enighet om at man må jobbe for at Hausmania skal bestå i lang tid fremover. Noen nevner imidlertid at det er vanskelig å ”disiplinere” de individualistiske kunstnerne til en kollektiv innsats for å redde Hausmania. Strategiene jeg har nevnt ovenfor bærer preg av å være enkeltpersoners livsprosjekter, men ikke alle disse drømmene lot seg omsette til skriftlige visjoner som kunne sendes ut til politikerne, slik som økosisjonen. I det neste kapitlet skal jeg beskrive den mest hektiske perioden ,vinteren 2003/2004, som oppstod da Hausmania skulle selges.

MOBILISERINGEN

I dette kapittelet ønsker jeg å vise hvordan formaliseringsprosessen på Hausmania foregikk, hvilke problemer som dukket opp. Jeg vil også se på avvik mellom idealer for samhandling og den faktiske samhandlingen. Jeg ønsker å finne ut om hausmanittene samler seg rundt en strategi og en visjon fordi de synes den er den mest nyttige i forholdet til kommunen, eller om de blir overtalt av retorikk, disiplinering og ”samvittighetsspill”. Videre ser jeg på hvordan samhandlingen mellom Hausmania og de offentlige myndigheter foregikk og hva slags resultater denne kontakten ga.

Forhandling eller konfrontasjon?

Rett før fristen som Oslo kommune hadde til å legge inn bud på Hausmania (20.februar 2004) visste ingen av hausmanittene sikkert om byrådet ville komme med et bud på Hausmania og Hausmannskvartalet. De hadde mottatt utkastelses- og rivningsvarsel 13. februar og det ble arrangert kriseplanleggings møter. I bystyret var det vedtatt å legge inn bud på ”Kulturhuset Hausmania”, mens Statsbygg ville selge Hausmannskvartalet samlet. Derfor var Statsbygg og Byrådet gått inn i lukkede forhandlinger, der informasjonen var unntatt offentligheten. Dette medførte at ingen på Hausmania ante noe om hva utfallet ville bli. Denne usikkerheten førte til at noen mente man burde velge en mer konfronterende strategi. På et rep-råd møte ønsket en representant for filmklubben Spis De Rike en mer konfronterende strategi ovenfor kommunen; ”Blitz konfrontasjonslinje har gjort at miljøet fremdeles eksisterer i dag. Bare se hvor streit det har blitt på lufthavna”. Sirku er enig med representanten fra filmklubben Spis De Rike og han synes det er viktig å ”stå frem og vise ansikt”. Med dette mener han at Hausmania bør gjøre flere ”kunstgerilja” aksjoner, der man benytter seg av karnevalse elementer for å vekke oppsikt for sin sak. Spis De Rike og Sirku blir nedstemt på disse planene. Utzi, Tabo og Hop mener at Hausmania må fortsette forhandlingene og fremstå med troverdighet, slik at man beholder ”politikernes og befolkningens gunst” (Utzi).

Ønsket om en mer konfronterende linje overfor Statsbygg og Oslo kommune kom opp hver gang omstendighetene var uholdbare og forhandlingene med politikerne virket som en uoversiktlig, tidkrevende og nyttesløs affære. De som ønsket konfrontasjonslinjen var ikke

direkte involvert i forhandlingene med kommunen, men betraktet det hele via den informasjonen som ble presentert av forhandlingsgruppa i rep-rådet. Spesielt var sammenlikningen med Blitz en ”het potet”, og en sak som flere brant seg på. Mange fryktet at Hausmania skulle bli puttet i båsen ”voldelig aktivistmiljø”, noe som kunne ha ødelagt for de pågående forhandlingene. Blitzerne hadde tidlig i 2003 gått til angrep på inngangspartiet til Oslo Rådhus, som en følge av at kommunen ville selge Blitz på eiendomsmarkedet. Etter dette brøt politikerne alle diplomatiske forbindelser med Blitzmiljøet for en periode³⁵.

Den 17. februar 2004, dagen før begravelsesdemonstrasjonen som jeg beskriver i neste kapittel, kom Aslak Nores artikkel om Hausmania. Denne artikkelen vakte veldig oppsikt blant hausmanittene og ble diskutert i rep-rådet samme dag. Den kom på trykk i Klassekampen i den mest dramatiske uken i Hausmanias historie, og ble oppfattet som en dolking i ryggen fra deres ”egne”. Tabo skriver i et motinnlegg;

Artikkelen fremstiller Hausmania som et aktivisthus. Gjennom hele artikkelen presenteres et fordreid bilde av Hausmania som et nytt Blitz. Dette er feil. All støtte til Blitz, men Hausmania er likevel ikke et aktivisthus. Hausmania er et kulturhus (...) Feilaktig plasseres Hausmania i båsen ”voldelig aktivistmiljø” (...) Selv om Hausmania ikke er et aktivisthus er vi likevel en del av en raskt voksende global bevegelse som gjerne ukritisk plasseres i den samme aktivistbåsen (...) Skal vi noen gang få et annet samfunn, en ”ny verden”, må ikke-kommersielle, idealistiske initiativ som Hausmania støttes og forsvares når de utsettes for trusler. Og den tiden er nå! (Tabo 2004).

Andre reagerer på at Hausmania fremstilles som ett miljø med ”en veldig sterk tilknytning til alternativ kultur og kleskoder” (Klassekampen 17.2.2004). En person sier at medlemmene av Hausmann BA er den minst homogene gruppa han har møtt i Norge, ”politisk, sosialt og kulturelt (...) Dette unike miljøet finnes bare nå og på begynnelsen av århundret og vil aldri kunne la seg gjenskape på noe sted til noen tid”. Han synes sammenlikningen av Hausmania og Blitz er en ”dårlig og uhistorisk sammenlikning”. Han mener at Hausmania likner mer på Volapük, Kampen Verksted og Grünerløkka lufthavn”. En annen kommentar dreier seg om det samme;

Ettersom Hausmania er et forum for kultur som leier ut atelierer og lokaler til alle mulige typer kunstnere, sier det seg selv at Hausmania er et svært heterogent miljø, og kan overhodet ikke kalles en subkultur, i hvert fall ikke en politisk subkultur! (...) Det finnes mange mennesker på Hausmania som er totalt politisk uinteresserte (Tabo).

---

³⁵ Det er viktig å bemerke at Hausmanias strategi kun dreide seg om representasjonen utad. Det er en god tone mellom miljøene. Hausmanitter drar gjerne ned til Blitz og Blitzerne støtter Hausmania i demonstrasjoner.

Ikke alle er enige med de "genealogiene" som trekkes opp her. På Hausmania festivalen 2004, ble en annen historisk linje trukket opp av "S", som mener Hausmanias historie strekker seg fra Skippergata okkupasjonen på 80- tallet, via Blitz og en rekke okkupasjoner og kulturinitiativ opp gjennom årene. "S" og Sirku var begge med på Skippergata okkupasjonen i 1981 og var med på å starte "UngMob"³⁶. De var også med på Kampen verksted og Grünerløkka lufthavn, et kulturhus på Grünerløkka i Oslo.

Dere hadde ikke sittet her hvis det ikke var noen folk som fant ut at; 'faen, vi starter ungdomsgruppa mot bøteterror'. Vær klar over din egen historie. Jeg vet at Kampen verksted, Grünerløkka lufthavn og Hausmania er et direkte resultat av dette her ("S").

Sirku understøtter denne genealogien, men mener at man også bør ta med EF kampen på 70- tallet. Det er klart at det eksisterer flere tolkninger om hva som er opphavet til Hausmania, hva Hausmania er og hva det skal bli. Denne "genealogiskrivningen" kan også betraktes som et forsøk på å skaffe seg "moralsk kapital" som gir et symbolsk eierskap i Hausmania. Leder i byutviklingskomiteen, Ola Elvestuen (V) sier han tror at Hausmania kommer til å endre seg med åra og at det også er meningen.

Jeg har sagt det til dem (Hausmania) hele tiden, at det er Oslo som kjøpte det, og da kommer vi til å bry oss om hvordan det blir til slutt. Det er ikke sånn at vi bare gir det til de som var der, og så går det av seg selv. Det må være en ganske aktiv dialog med kommunen (Ola Elvestuen 2005).

Selv om hausmanittene føler et eierskap til Hausmania, tilsier utsagnene fra de politikerne jeg intervjuet at de krever at hausmanittene åpner opp for andre folk, og at de lytter på kommunens ønsker om hva Hausmania skal bli.

Representantrådet

Det første Hausmania gjorde etter at de fikk vite at Statsbygg skulle selge Hausmania, var å foreta en omorganisering av det daværende styret til en styreform basert på medvirkning fra husets brukere.

---

³⁶ "I kjølvannet av begivenhetene omkring natta til 1. mai 1981 ble Ungdom mot bøteterror - eller UngMob dannet (...) Ungmob tok på seg en stor oppgave da de ville organisere '1. mai pøbelen'" (Krogstad 1985:54).

Representantrådet ble dannet våren 2003, etter en workshop med gruppe kaospiloter fra Danmark. Rep-rådet har til oppgave å ivareta en flat organisasjonsstruktur og inkludere flest mulig folk i avgjørelser basert på konsensus. Under mitt feltarbeid besto rep-rådet av rundt tretti personer, der ca ti-femten utgjorde den ”harde kjernen”. I tillegg var det noen som kom innom sporadisk. Representantrådet tar opp både husets indre anliggender og strategier utad.

Hver avdeling har en representant i rep-rådet. En avdeling består av et fysisk areal, eller en gruppe med felles interesser eller arbeidsområder. Rep-rådet er Hausmann BAs høyeste organ utenom årsmøtene og kan kun overprøves av allmøtet (Vedtekter for Hausmann BA).

Selv om rep-rådet var ment å være kun for disse representantene, kan alle på huset delta. Også ”uvedkommende” har deltatt for å ytre sine meninger. Tabo sier at rep-rådet på grunn av dette har gått over til å være et ukentlig allmøte, mens Aiki synes ”det er hårreisende at folk kommer rett inn fra gata og begynner å blande seg opp i Hausmanias indre anliggender”. Årsaken til at det tok lang tid med å opprette arbeidsgrupper er at rep-rådet ikke greide å delegere bort makt og oppgaver til andre, noe som ført til at rep-rådet en periode var svært ineffektiv, siden enkeltsaker ble diskutert i timevis uten at man kom frem til en avgjørelse, mener Aiki.

Vi skal alltid overprøve hver spiker i rep-rådet. Det ender med at vi gjør en grundig diskusjon rundt den spikeren, mens viktige avgjørelser får ligge uten vedtak (...) Flat mangel på struktur, slik det er nå, fungerer ikke. Vi har hundre høvdinger og bare ti små indianere som disse skal sjefe over. Flere må bli indianere og ta sin lille bit av daglig leder/vaktmester funksjonen her (Aiki).

Hop beskriver hvordan av vedtektene på årsmøtet til Hausmann BA ”kræsjet”, våren 2004. Det som var ment å være en demokratisk prosess, ble isteden en ovenfra og ned implementering som han synes passer svært dårlig til Hausmanias profil. Han ønsker likevel en viss grad av styring; ”Man trenger en veldig strukturert prosesstyring på det, da. Og man trenger veldig mange mennesker som er villige til å bidra til den prosessen.” (Hop)

Dette rep-rådet gjør alt fra å forhandle med kommunen, ordne økonomi, kreve inn leie, hjelpe til i personlige og sosiale problemer, avholde dugnader, nettverksbygging, koordinere utleie og bruk av rom - til å arrangere Hausmaniafester, festivaler og internpartys! Det er ikke rart vi har for lite av det god konfliktløsning trenger mye av - tid! Og som alltid; Vi trenger at flere involverer seg (Asa).

Hop mener at problemet med flatt styre, er at det kan bidra til å danne et skjult hierarki; ”Higen etter makt og etter å skape seg selv en posisjon fører til lite annet enn svekket tillit og

misnøye, samt at det undergraver den flate strukturen og videre fremgang” Han mener det er Kulturhuset Hausmania som skal stå i sentrum, ikke det egoistiske individet og at fremgangen på Hausmania skapes av ”unike, kreative individer” med et ”sammensurium av erfaringer og skaperevne”. En annen person mener at konsensusidealet har blitt erstattet av et majoritetsstyre der folk lar dømmekraften omtåkes av personlige relasjoner og at ”konsensus” derfor brukes som veto rett for andre fortolkninger av Hausmanias regelverk.

På rep-råd møtene satt noen rundt et ovalt bord, i midten av rommet, mens andre satt i sofaer eller stoler langs veggene. De som satt rundt bordet hadde en mer intens samhandling enn de som satt i rommets ytterkanter. I samhandlingen i rep-rådet var det lett å oppdage hvordan deltakerne rettet seg etter hverandres ”konversasjonsrytme”, eller brøt med denne.

Deltakernes kroppsspråk og gester viste hvem de stilte seg solidariske med og hvem de tok avstand ifra. Det var mange som ”kjørte på rødt”, mange ”høvdinger” som skrek i munnen på hverandre og det var et hektisk arbeid med å etablere reglene for ”facework” (Goffman 2002), for å redde samhandlingen. Som Utzi sier, minnet det mest om et ”kriigråd”. Etter en stund ble det imidlertid roligere, men det var først da en sentral aktør var borte en periode, at samhandlingen tok en annen retning. Den nye normen var å holde en lav profil, noe som enkelte ganger førte til at man hastet for fort forbi enkeltsaker, hvor det kanskje burde ha vært en diskusjon.

Selv om samhandlingen gikk lettere er det derfor ikke sikkert at den ble mer demokratisk. Dette kan sammenliknes med den taoistiske makten, Tian Sørhaug beskriver, der ”herskeren er i balanse, når de andre er ute av balanse” (Sørhaug 2004:70). Den taoistiske lederen oppnår kontroll ved å ikke utmerke seg og ved å holde maktstrategiene og agendaene skjult. De positive effektene av denne ledelsesformen var at man greide å etablere en ”rituell orden”, der folks ”ansikt” ble ivaretatt på en slik måte at det gagnet fellesskapet. ”Facework” handler nettopp om selvdisciplin og selvbeherskelses strategier, som gjør at man unngår pinlige situasjoner som kan påføre andre ubehaglige følelser. Disse uskrevne reglene for samhandling ga en gruppesolidaritet innad når personer utenifra kritiserte rep-rådet. ”Facework” er organisasjonens måte å regulere seg selv på, ved å holde utenforstående personer, som ”truer”

gruppens regler for samhandling, på avstand. Gruppen kan på denne måten opprettholde de ønskede relasjonene, selv om omgivelsene er i forandring (Andersen 2001:101).

Vinteren 2003/2004, var det flere meninger om hva Hausmania skulle bli. Noen ønsket en mer konfronterende linje overfor kommunen, mens flertallet ønsket en dialog, andre ønsket at Hausmania skulle huse boligløse, mens flertallet ønsket det skulle være atelierer for kunstnere. Siden det var mange ideer om hva Hausmania kunne bli, eksisterte det lenge en frykt for at Hausmania skulle bli ”kuppet” av noen utenfra. Dette førte til at det lett oppsto skepsis overfor ”nykommere” og disse måtte sosialiseres inn i Hausmania samfunnet, før de fikk leie atelier.

Et sentralt problem var at rep-rådet ikke greide å desentralisere ansvarsoppgavene, slik at både deltakerne og selve styreformene ble overbelastet. Selv om Aiki ønsket å lære opp deltakerne i rep-rådet, ble denne rollen av mange tolket som et forsøk på å utøve makt over de andre deltakerne. Dette engasjementet var godt ment, men ønsket om å ”skolere” deltakerne i rep-rådet førte til at det var de som hadde ideen til rep-rådet som ble mest dominerende i starten. Allikevel er det snakk om en veldig åpen og konfronterende uenighet, der alle i prinsippet kunne øve motstand ved å si sin mening. Det er med andre ord ikke snakk om en disiplinering i Foucaults forstand, der individene styres gjennom samvittigheten og deres egen vilje. Til det var samhandlingen altfor åpen, men i den prekære situasjonen Hausmania befant seg i, ble det et behov for å samle seg rundt en retning. I kampen som oppsto for å få med sine egne visjoner, samlet flertallet seg om den retningen som virket mest fornuftig for å sikre husets videre eksistens.

Karisma

Vinteren 2003/2004, da situasjonen var mest desperat, vil jeg påstå at det oppstod et rom for karismatisk legitimering i rep-rådet. Hausmania befant seg i en prekær situasjon der man fikk en følelse av at verden hadde ”gått i stykker”, og at urettferdighetens sverd skulle meie ned alt de hadde brukt flere år på å bygge opp. Situasjonen førte til at det ble nødvendig med møtevirksomhet hver dag, og ofte flere ganger om dagen. Det var lenge uklart om Hausmania hadde nok støtte hos opposisjonen i bystyret til å få flertall for at kommunen skulle legge inn bud på Hausmania. Det ble viktig å mobilisere rundt verdier (visjoner), siden det ikke var

klart definerte oppgaver og organisatoriske grenser i den flate strukturen. Disse grensene ble definert i prosessen, mens rep-rådet utviklet seg.

Til forskjell fra den karismatiske autoritet Weber beskriver, der lederen inntar en hellig heltestatus som legitimerer hans makt, var det i rep-rådet et langt mer demokratisk og pluralistisk klima. Det var mange karismatikere med visjonære planer, men det var bare en visjon som tilslutt vant frem.

En karismatisk leder representerer bestandig et brudd og i tillegg som regel en retning eller en visjon (...) karismatiske bevegelser vinner oppslutning ved å tilby en helhet til en verden som fremstår som den er gått i stykker (Sørhaug 2004:260). Motstand mot autoritet innebærer motstand mot institusjoner, og det skaper bestandig rom for ny karisma. I dette rommet skaper motstand mot ledelse rom for (ny) ledelse (Sørhaug 2004:247).

Det er viktig å merke seg de antiautoritære trekkene ved karismatisk legitimitet, når den bryter opp den eksisterende orden. Selv om de som lar seg blende av karismaens kraft følger en autoritet, er denne autoriteten helt og holdent avhengig av tilhengers anerkjennelse og overbevisning om at han leder dem på den "rette sti" (Sørhaug 2004:261). Karisma er dermed basert på anerkjennelse, tillit og tro på at visjonen skal gagne fellesskapets interesser.

Sørhaug nevner at Webers karisma kan transformeres gjennom politisk retorikk, slik at man oppnår en demokratisk legitimitet. Når man søker en ny orden og innfører en visjon og en retning, beveger man seg samtidig imot rutiner og institusjonalisering.

Impliseringen av en visjon er dessuten en praktisk prosess som uvegerlig pådrar seg målrasjonelle implikasjoner (...) Karismatisk legitimering befinner seg derfor alltid på kanten av sin egen undergang, eller underveis til institusjonalisering gjennom rasjonalisering eller tradisjon (Sørhaug 2004:262).

På denne måten kan transformasjonsledelse ønske å opprette et demokratisk klima, selv om dette først lar seg gjennomføre, når visjonen blir "rutinisert" og en del av institusjonen. På Hausmania gikk den karismatiske legitimeringen over til en mer institusjonalisert form, når man vedtok økovicjonen som Hausmanias offisielle visjon.

Vedtaket av økovicjonen

Økovicjonen ble utarbeidet av en gruppe hausmanitter vinteren 2003/2004. Den skulle gi Hausmania en retning og samtidig vise politikerne hva Hausmania stod for. Etter å ha snakket

med noen RV politikere i april 2003, skrev Tabo; ”Folk aner jo ikke hva vi holder på med. Nesten ingen visste hva Hausmania var. Noen hadde hørt om technofester og andre om Humla. Og that's it!”. Da barna på Møllergata skole ble invitert til et julemarked, julen 2003, refererte de til Hausmania som ”narkomanhuset”, et rykte som hang igjen, siden Hausmannsgate 34 tidligere var bebodd av sprøytenarkomane. Det var derfor viktig å informere politikerne om hva folk på Hausmania drev på med, og i den anledning ble flere kommunepolitikere invitert til å overvære presentasjonen av økovicjonen på Hausmania, fredag 23.1.2004.

Økovicjonen ble ferdigstilt kort tid før den skulle presenteres som husets offisielle visjon. To dager før presentasjonsmøtet med politikerne, skulle økovicjonen vedtas i allmøtet. Det ble i forveien sendt ut en beskrivelse av økovicjonen, slik at deltakerne skulle være forberedt. Jeg skal nå se nærmere på hva som foregikk på dette allmøtet

En stor gruppe mennesker var samlet til allmøte på Hausmania, onsdag 21.1.2004, hvor økovicjonen skulle vedtas. På denne tiden var vanlig å arrangere rep-råd tre ganger i måneden og allmøte den siste. Dagen før ble det bestemt på rep-råd møtet at man måtte ha et formelt vedtak i allmøtet, før man presenterte visjonen for politikerne på fredag samme uke. ”Rapport fra Hausmannskvartalet”, som blant annet inneholdt økovicjonen, ble sendt ut til politikerne før møtet. Flere mente at økovicjonen burde inneholde mer om kultur, men økovicjonen syntes å være den eneste gjennomførte visjonen på denne tiden. Sirkus’ Sirkus verdensteater planer var begynt å likne en visjon, med egen genealogi over kulturlivet i Oslo og ”kulturens gjenoppstandelse i 2005, 100 år etter frigjøringen som aldri fant sted³⁷” (Sirku). Han fikk derfor lov til å presentere sin visjon etter at økovicjonen ble presentert for politikerne. Her følger et utdrag av sentrale uttalelser som førte frem mot vedtaket av økovicjonen:

En mannlig kunstner avbryter og spør om ikke økovicjonen kan virke dogmatisk og segregerende for Hausmania. En kvinnelig kunstner er interessert i å vite om visjonen er en fremtidsplan, eller om det er noe som skal iverksettes ”her og nå”. Aiki svarer at ”det er en måte å redde verden på. Vi må få tilbake nettverkene og styrke kunsten!”. Sirku bryter inn og

---

³⁷ Sirku refererer til 100 års jubileet for unionsoppløsningen i 1905, da Norge ble en selvstendig stat.

sier han er skeptisk til ”måten visjonen blir brukt”. Han sier at planene minner mest om en ”styrt landbrukskommune”. Den kvinnelige kunstneren synes heller man bør gjennomføre det som et kunstprosjekt. Hun er redd for at visjonen vil føre til en livsstil på Hausmania som utelukker de som ikke vil være med på ”alle dugnadene som trengs for å stable huset på beina”. Aiki mener man må vise at man står sammen. Han hisser seg opp og roper; ”Dere lever i en drømmeverden! Man dropper å betale husleie og gjør som man vil!”. Den kvinnelige kunstneren synes at man burde lytte bedre på hva den enkelte synes, men sier hun godt kan stemme på økovicjonen, siden den må presenteres for politikerne på fredag. En annen person synes at visjonen burde nevne mer om kunst og mindre om økologi. Tabo beroliger med at politikerne allerede vet at Hausmania er et kulturhus, og at det er derfor man skal konsentrere seg om økologi i presentasjonen for politikerne.

I mellomtiden virker det som om Aiki har begynt å tvile litt på hva utfallet av denne diskusjonen kommer til å bli. Han truer derfor med at man vil bli ”totalt akterutseilt hvis man ikke vil være med på konsensusprosessen”. Hop mener at det blir for mye forvirring, og sier at konsensus dreier seg om ”å få rep-rådet til å fungere. Vi må finne ut om alle er med på å tenke økologisk, så enkelt er det. En annen person smiler lurt og sier at møtet viser at det er konsensusdemokrati og at ”det er total enighet om at vi går inn for visjonen!”.

Økovicjonen ble vedtatt, ved at en person spurte om noen var imot at man vedtok økovicjonen. Siden ingen svarte, ble den ansett som vedtatt. Den gruppen som ønsket å vite mer om hva en ”økovicjon” innebar, holdt seg tause da visjonen ble vedtatt. Dette har vært symptomatisk for mange av avgjørelsene på huset. I dette tilfellet er det de som har engasjert seg mest for husets overlevelse som også har vært pådriverne for visjonen. De som ikke har fulgt med på utviklingen, blir av pådriverne ansett som lite aktive brukere av et selvstyrt kulturhus, som vil ”bli akterutseilt” om de ikke engasjerer seg mer.

De fleste som var faste deltakere i rep-rådet ønsket at flere skulle engasjere seg, slik at man kunne få en mer desentralisert struktur på huset. Opprinnelig var det et ønske om desentraliserte møter, ledet av representantene for hver avdeling, men dette ble det aldri noe av. Den andre gruppen syntes det var nok å gjøre allerede og etterlyste mer tid til å drive med

kunst og musikk. De faste representantene i rep-rådet hadde mest ”moralsk kapital” og hadde best tilgang på sanksjonsmidler i vedtaket av økovicjonen. Unntaket er Sirku som føler han ble sanksjonert i rep-rådet på denne tiden. Dette kom tydelig frem når han skulle presentere sin sirkusvisjon, etter økovicjonen, som avtalt i rep-rådet dagen før. Halvveis ute i fordraget blir han avbrutt av at den økologiske suppen er servert, og etter dette måltidet drar alle hvert til sitt.

Vedtaket av økovicjonen kan sees i lys av at det ble ”skapt ett sett av forestillinger om hva slags intervensjoner som er nødvendig for å gjennomføre og etablere kontroll” (Vike 2003:134). Behovet for kontroll innad er en direkte årsak av den sårbare stillingen som Hausmania befant seg i på denne tiden. Ønsket om et selvstyrt kulturhus basert på dugnadsarbeid, kolliderte i dette tilfellet med noen kunstneres ønske om å få drive med kunsten sin, i fred for kollektive anstrengelser.

Konsensus

Hausmania hadde et sterkt ønske om å oppnå konsensus, både i rep-rådet og i avgjørelsen av økovicjonen. Disse avgjørelsene tok ofte svært lang tid, noe som førte til at enkeltindivider kunne overstyre prosessen med kommentarer som; ”Ja, dette er vi alle enige i, la oss komme oss videre!” (Utzi). Styring av dagsorden, hvilke saker som fikk sin prioritet og tidsstyring av møtene ble virkemidler som styrte konsensusprosessen i en bestemt retning. Selv om disse teknikkene var viktige for at i det hele tatt skal være mulig å enes om en strategi, virket strategien som vant frem ekskluderende på andre strategier.

I motsetning til pragmatiske strategier, krever konsensus avgjørelser at man kommer til enighet gjennom å forene forskjellige synspunkt. Alle temaer skal ha vært oppe til debatt, alle kilder til uenighet skal ha vært diskutert og en løsning som alle er enige i og tror på skal være oppnådd. Målet er at enigheten stikker så dypt at saken ikke behøver å diskuteres med det første. Allikevel er det svært uvanlig at en fullendt konsensus oppnås, og det kan derfor heller betraktes som et ideale som man streber etter å oppnå (Robertson 1993:105).

Archetti beskriver hvordan møtedagsorden har en nesten hellig status i Norge. Den har bred aksept og kun kan forandres på en reglementert måte. Det er en norm at man skal være åpen med sine maktstrategier; ”Personmessige solospill utover regelverket sanksjoneres, slik at man står utenfor innflytelsen (...) Tilpasning fra alle parter side blir en viktig side ved maktforhold i Norge” (Archetti 1984:51). Beslutningene som fattes lett blir omgjort til allmenn konsensus. ”Det er sterke sanksjonsmidler knyttet til å bryte denne sentrale verdien i det norske samfunnet (...) Manipulasjon, subjektivisme og tilfeldige beslutninger, basert på vage kriterier, og ikke prinsippfasthet”, er midler som det er tabubelagt å benytte seg av åpenlyst. I stedet ligger strategiene under overflaten, ofte godt pakket inn i konsensus (Archetti 1984:59).

Ideen om et felles grunnsyn, og at man har en ”selvfølgeliggjort” konsensus, vil være et ideal i enhver kommunikasjon. Det vil imidlertid til tider oppstå konflikter der faktiske uenigheter luftes og kommer til overflaten. Da kan enten temaet klassifiseres som ”ukorrekt” eller det kan oppstå en konflikt om retningen i den dominerende representasjonen innen konsensus.

Det at man utveksler meninger som har stor grad av likhet, betyr ikke nødvendigvis at konsensus eksisterer, eller er nødvendig. En antatt ’enighet’ om begynnelsen, opprettholdelsen, og slutten på interaksjonen vil forekomme, selv om man mangler konvensjonelle konsept om eksistensen av faktisk konsensus, som forklarer samhandlingen (Cicourel 1999:91, min oversettelse).

Det kan hende at det i all mellommenneskelig kommunikasjon er en streben etter konsensus. I så fall har dannelsen av konsensus og demokratiske avgjørelser mye til felles med dannelsen av konvensjonelle antagelser. Demokrati, basert på enkeltindividets frie valg, er derfor mer en ide om at man samler seg om en forklarende, kollektiv modell som man antar at andre individer, som man identifiserer seg med, også har som en grunn ide. I praksis er det derimot ikke så enkelt, men jeg vil påstå at grupper som identifiserer seg som en kollektiv enhet (diskursiv posisjon), samler seg om en konsensus i mot andre ”eksterne” posisjoner man samhandler med innen en diskurs, i dette tilfellet Oslo kommune. Selv om det ofte eksisterer uenigheter mellom ”subjektposisjonene” innad i den kollektive formasjonen (gruppen), må det være visse grunnholdninger som man antar at de andre i gruppen deler. Den rene og rettfærdige konsensus eksisterer ikke, ifølge Laclau (1990):

Forsøket på å skjule den 'ultimate uavgjørbarheten' i enhver beslutning kan aldri lykkes fullstendig, og i sosial sammenheng kun oppnås på bekostning av å undertrykke noe som negerer det. Det er i denne forstand at enhver konsensus, ethvert objektivt og differensiert system av regler – som sin mest grunnleggende mulighet – impliserer en dimensjon av tvang (Laclau 1990:172).

For at konsensus prosesser skal være mest mulig demokratiske er det derfor viktig at man lar konflikter komme til overflaten og at alle slipper til med sine meninger. Allikevel er det umulig å unngå at enkeltpersoners strategier i noen ganger pakkes inn i en "konsensus", slik at andre aktørers strategier undertrykkes. Det sterke fokuset på "konsensus" i rep-rådet gjorde lettere for de som bestemte dagsorden å innføre sanksjoner mot dem som opponerte mot den "hegemoniske" strategien.

Hegemoni

Sett i et annet perspektiv kan vedtaket av økovicjonen, i motsetning til et konsensusperspektiv, betraktes som kamp mellom aktørers bevisste strategier. Siden økovicjonen allerede var integrert i "rapport fra Hausmannskvartalet" som ble sendt til flere politikere, og den ble "vedtatt" i rep-rådet, dagen før allmøtet, ga dette liten mulighet for de andre oppmøtte å hindre at økovicjonen ble vedtatt. Et annet argument som ble brukt av tilhengerne av økovicjonen, var at motstanderne burde ha engasjert seg mer, slik at de kunne ha påvirket økovicjonen. Et motargument var at økovicjonen ble utarbeidet av noen få personer og at mange av de oppmøtte på allmøtet, der visjonen skulle vedtas, kun hadde hatt et par dager på å lese visjonen. Dette minsket muligheten til å forene forskjellige synspunkter før økovicjonen ble vedtatt.

Chantal Mouffe (2002) mener at "frembringelsen av sosial identitet er en makthandling" og at maktrelasjoner, i en viss utstrekning finnes "i alle sosiale systemer" (Laclau & Mouffe 2002:221). Demokratiske relasjoner kan kun oppstå i den grad aktørene "anerkjenner at deres gjensidige forhold alltid inneholder makt" (Laclau & Mouffe 2002:233). Laclau & Mouffe ser på det politiske rom, til forskjell fra Gramscis statiske modell, som et nettverk med "diskursive knoppskytinger". For å skille mellom de to fremstillingene, bruker de begrepet "demokratiske kamper" når de beskriver det politiske rommets mangfold, nettverk og "knopper"³⁸, og "folkelige kamper" når det politiske rom tenderer til å deles opp i to

---

³⁸ Begrepet "knopper", viser til en fortetning av mening i diskursen, der de artikulatiske antagonismene møtes.

”motstående leirer” (Laclau & Mouffe 2002:92). Vedtaket av økosisjonen tenderer mot å være en ”folkelig kamp”, i følge denne definisjonen. De faste deltakerne i rep-rådet, grovt sett, utgjør den ene siden, mens den andre gruppen består av kunstnere som ikke pleier å gå på rep-råd møtene.

Hegemonisk praksis kan ikke eksistere under absolutte forhold der meningen er fastlåst, men som artikuleringer i stadig forandring. Der det er hegemoni, må det eksistere ”antagonistiske artikuleringer” (Laclau & Mouffe 2002:91-95)

Kun tilstedeværelsen av et stort område av flytende elementer og muligheten for at de kan artikuleres til motsatt leir – hvilket impliserer en konstant redefinering av disse – konstituerer det felt, som tillater oss å definere en praksis som hegemonisk. Uten ekvivalens og uten grenser, er det streng tatt umulig å snakke om hegemoni (Laclau & Mouffe 2002:90).

Chantal Mouffe (2002), avviser liberalismens argumentasjon om at moral kan kombineres med nøytralitet og at man kan basere sosial enhet på nøytralitet, siden premisset for en slik tankegang er at man stenger ute det politiske og ser for seg et velordnet samfunn, uten konflikter. Dette gjøres ved at man ”tar alle kontroversielle emner av dagsorden, slik at det skapes betingelser for en ’fornuftig’ konsensus”. Hvis man ikke tar i betraktning makt og ”antagonismer”, stilles aktørenes følelser og overbevisninger som motiverende faktor, i bakgrunnen” (Laclau og Mouffe 2002).

I Hausmanias tilfelle, er det uten tvil konflikter ved vedtaket av økosisjonen. Spørsmålet er om motstanderne gir opp fordi de ikke har noen alternativ visjon, eller om det er kravet om konsensus som hindrer disse i å nå frem med sine meninger? I det første tilfellet kan det være mangel på engasjement som er problemet, mens i det andre tilfellet, kan være at konsensuskravet blir misbrukt til å dekke over noen sentrale aktørers strategier for huset.

Møter med politikerne

Etter vedtaket 11.12.2003, der det ble bestemt at Oslo Kommune skulle legge inn bud på ”Kulturhuset Hausmania”, ble flere politikere invitert til en presentasjon av økosisjonen på Hausmania. På disse møtene var det invitert flere fagpersoner innen økologi, arkitektur og

bærekraftig utvikling som bidro til å skape en profesjonell presentasjon³⁹. I pausene ble det servert økologisk mat. Måltidene ga rom for uformell prat og på flere av disse møtene erfarte jeg at partene fikk avklart noen fordommer og fikk tilført ny kunnskap, slik at partene kom nærmere hverandre og fikk større forståelse for hverandres ”ståsted”.

Senere da Hausmanias forhandlingspartner, kultur- og kontorbygg (KBY), ble lagt ned, måtte hausmanittene starte på nytt og møte representanter fra kultur- og idrettsetaten (KIE) og eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY). Disse kommunale etatene skulle overta forhandlingene med Hausmania i 2006. Dette viste seg nok en gang hvor viktig det er med personlige møter. Representanten fra KIE var svært negativt innstilt til Hausmania før møtet, siden Hausmania ikke hadde levert regnskap for det første året huset eksisterte. Han hadde liten tro på prosjektets fremtid og understreket nødvendigheten av økonomisk ryddighet. ”Antropologen” forklarte at Hausmania hadde ansatt en person med ansvar for dette, og at strukturene var mer ryddige enn de var før. Etter en presentasjon av Sirkus’ sirkushallprosjekt, med filmfremvisning og referanser til den gamle sirkusbygningen på Klingenberg, virket han langt mer samarbeidsvillig, og ikke så lite imponert. Dette viser at Hausmania har greid å omstille seg og opprettholde kontakten med de offentlige myndighetene, selv under skiftende omstendigheter.

Forhandlingspartnerne i KBY var langt mer positivt innstilt til Hausmania enn representanten fra KIE. Allikevel har det vært en strategisk kamp for å nå igjennom med sin mening hele veien. At KBY ble nedlagt og forhandlingene ble overført til EBY som legger ut kommunal eiendom for salg, viser at Hausmania er den svake part sett i et lengre tidsperspektiv og at hausmanittene stadig må forhandle om sin eksistensberettigelse.

Formaliseringsprosessen Hausmania gjennomgikk, var preget av en økende grad av spesialisering, der man inkluderte mer og mer av det byråkratiske språket som var nødvendig i samhandlingen med kommunen. Frederica Millers oversettelsesprosess av hausmanittenes og Vestbreddens ønsker inn i planforslaget ”rapport fra Hausmaniacharetten”, er et tydelig eksempel på dette. Denne rapporten oversatte de fantasifulle forlagene som kom frem tidlig i

---

³⁹ Gaia arkitektene, NABU (senter for bærekraftig arkitektur og stedsutvikling), Arkitekthøyskolen, Hurdalsjøen økolandsby, etc.

prosessen til et mer faglig, ”byråkratisk” språk. Samtidig inneholder rapporten flere illustrasjoner som viser bygget og omgivelsenes struktur, noe som gjør det enklere for politikere og byråkrater å visualisere det komplekse Hausmannskvartalet.

Det er liten tvil om at den personlige kontakten med de offentlige myndighetene ble viktig for hausmanittene når de ønsket å presentere visjonene for kulturhuset Hausmania. Ola Elvestuen (V) tror at de personlige møtene Hausmania har hatt med kommunen var mye viktigere enn den positive omtalen Hausmania fikk i media. Hausmania ”spilte” på det eksotiske og sære ved Hausmania i medieutspillene, mens de ved personlige møter med politikere og byråkrater, viste seg frem som ”vanlige” mennesker og som en seriøs forhandlingsmotpart. Dette inntrykket ble forsterket ved at beboerne i Hausmannskvartalet ofte hadde med barna sine når politikerne gjestet huset.

Dialog

Ønsket om en bra ”dialog” har vært nevnt av både Hausmanias representanter og representantene fra kommunen, som idealet for samhandlingen. Begrepet ”dialog” kan ha en annen betydning enn den vi kjenner fra dagligtalen, der ”dialog” brukes synonymt med ”samtale”.

Representantene fra Hausmania har vært igjennom en ”skoleringsprosess ved å engasjere seg i rep-rådet, som har gitt mange tilstrekkelig kunnskap til å orientere seg i forhandlingene mellom de offentlige myndighetene og Hausmania. Allikevel er ikke alle like enige med måten denne ”skoleringen” har foregått på. Sirku mener han har blitt holdt utenfor og at det er ”et flertallsdiktatur hvor ignoransen, misunnelsen og følelsene råder og det ikke er dialog”.

Utzi synes ikke at forhandlingene med kommunen tilfredsstillt kravet om ”dialog”. Han mener at en dialog bare kan inntreffe; ”hvis kommunen kommer på våre høyder” og at det må være en ”dialog på like premisser”. Kriteriene for dialog oppfylles i størst grad mellom unge politikere, som har forståelse for Hausmanias situasjon og representanter fra Hausmania, som forstår seg på lobbyvirksomhet og hvordan politiske prosesser fungerer. Disse samtalen har vært nøkkelen som førte frem til vedtaket om at Oslo Kommune skulle legge inn bud på

Hausmania. Allikevel er det nødvendig å presisere at denne samhandlingen ikke nødvendigvis tilsvarer en ”dialog mellom likemenn”.

Paulo Freires (1999) ønsker en dialog basert på likeverdighet, der man styrker sin identitet gjennom å ta ansvar i fellesskap med andre mennesker. Ved at individene lærer seg å se de mekanismene som holder dem nede og ”setter navn” på disse, kan de frigjøre seg og bli selvstendige, kritiske aktører. Dette er dermed en læringsprosess som forutsetter et tillitsforhold mellom partene i dialogen og at ingen drar nytte av sin posisjon (Freire 1999).

Den dialogiske handlingsteorien motsetter seg både autoritære prinsipper og tøylesløshet, og støtter derved autoritet og frihet. Det finnes ingen frihet uten autoritet, men det finnes heller ikke noen autoritet uten frihet. All frihet inneholder en mulighet for at den under spesielle forhold (og på forskjellige eksistensielle nivå) kan bli autoritet. Frihet og autoritet kan ikke atskilles, men må betraktes i forhold til hverandre (Freire 1999:169).

Dialogen overvinner stereotyper ved å lytte, lære og forandre, slik at man kan forstå mer av seg selv og av andre mennesker. I den ideelle dialogen er det viktig at ingen drar nytte av den kunnskapen man besitter, for egen vinning og at alle søker seg mot konsensus.

Hannah Arendt mener den frie dialogen forutsetter at individene har en frisonen utenfor den politiske prosessen. Hun mener at det er et problem at folk i for stor grad tilpasser seg systemet, hvis politikk og privatsfæren blandes sammen. Hun tror ikke på den fullkomne enstemmigheten, men at denne heller kan virke begrensende på menneskers impulser og ”fremragende ytelser” (Myrvang, Myklebust, Brenna 2004:355). Hun sier at; ”Konformisme, slik vi kjenner det, som innebærer at fullkommen enstemmighet blir oppnådd, er bare siste stadium i denne utviklingen” (Arendt i Myrvang, Myklebust, Brenna 2004). Hun tror at menneskene kan forme verden i felleskap gjennom den frie, herreløse dialogen og ved at autonome individer samhandler. Her vektlegges det at individenes ”frie” valg og ”autonome” sone skal gi en nødvendig kontekst til samhandlingen slik at de unngår å miste sin individuelle, kritiske stemme.

Jürgen Habermas skriver at dialogens universalitet forutsetter at alle må kunne få delta i dialogen og på like vilkår. For å kunne bringe frem sine standpunkter, må man unngå selvmotsigelser og være ærlig og oppriktig. I følge Habermas må fem diskursetiske prinsipper

være oppfylt⁴⁰, hvis dialogen skal være uten tvang og bare dominert av "the force of the better argument" (Habermas 1990). Dette innebærer at alle skal inkluderes, at alle kan kritisere gyldigheten av diskursen og at partene er i stand til å sette seg inn i de andre deltakernes perspektiver. Maktøytralitet kan bare oppnås dersom makten mellom deltakerne er jevnt fordelt og deltakerne spiller med åpne kort. Deltakerne må derfor avstå fra strategisk spill, der mål og intensjoner holdes skjult for de andre deltakerne (Habermas 1990).

Begreper som brukermedvirkning og konsensusavgjørelser og dialog er viktige idealer på Hausmania. Allikevel er det ikke snakk om en "dialog mellom likemenn", verken internt på Hausmania, eller i møtet med de offentlige myndigheter. Problemet med dialogteoriene til Arendt, Freire og Habermas er at de ikke viser en forståelse for hvordan makten virker i praksis, verken den institusjonelle makten, eller motstanden til denne. Begrepet "dialog" kan i likhet med begrepet "konsensus" sies å utgjøre et utopisk ideale som man kan strebe etter å oppnå, men som lett kan bli misbrukt som et skalkeskjul for maktens reelle praksis. En "dialog mellom likemenn" er nærmest umulig å oppnå i en situasjon hvor flere interessegrupper ønsker å vinne frem med sin egen definisjon av virkeligheten. Allikevel er disse idealene viktige rettesnor i kampen for et mer rettferdig samfunn.

I dette kapittelet har jeg vist at det var omstridt hvilken retning man skulle ta i forhold til de offentlige myndighetene, men at det ble viktig å samle seg rundt en fremstilling i presentasjonen av Hausmania utad. Rep-rådet ble arenaen hvor de forskjellige strategiene møttes og hvor noen aktørers strategier ble foretrukket, fremfor andres. Den strategien som ble fortrukket var den som syntes best å "tenke med" i forhold til kommunen, siden den var i skriftlig form og lett å presentere. Ideene om en økosisjon fikk en karismatisk legitimitet ved at den fremsto med en løsning, både på Hausmanias problemer, og mange av de samfunnsproblemene hausmanittene var opptatt av. De andre strategiene fikk imidlertid ikke like mye spillerom, noe som skapte mange konflikter. Istedenfor konsensus har det vært en demokratisk kamp hvor flere aktører har stått i hver sin leir. Det er derfor ikke snakk om en harmonisk "konsensus på midten" av folks meninger, men artikuleringer som er en del av maktstrategier. Disse maktforholdene er dynamiske på samhandlingsplanet og i stadig

---

⁴⁰ Generalitet, autonomi, ideell rolletaking, maktøytralitet og transparens (Habermas 1990).

forandring, slik at motstanderne av dagens "hegemoniske" strategi kan vinne frem med sin strategi i morgen, hvis den fremstår som den mest fordelaktige på det aktuelle tidspunktet.

Hausmanittene har betraktet forholdet til de offentlige myndighetene som et nødvendig "onde". De har hatt flere personlige møter, både på rådhuset og på Hausmania, men ikke alle synes at disse møtene har gitt tilfredsstillende resultater. Utzi synes at Oslo kommune ikke maktet å komme opp på Hausmanias "nivå" og at det derfor ikke kunne oppstå en rettferdig dialog. Man kan også spørre seg om aktørene egentlig ønsker en "dialog", eller om både Hausmanittene og politikerne har sine egne agendaer, som er hevet høyere enn ønsket om å bli helt enige. Partene har dratt nytte av denne kontakten og har lært mye av hverandre ved de personlige møtene, slik at noen fordommer har forsvunnet. Allikevel har hele prosessen tatt svært lang tid og skapt mye frustrasjoner. I perioder hvor situasjonen så mørkest ut, ble det arrangert teatraliske demonstrasjoner, hvor man tok sine krav og visjoner ut i gatene for å vekke oppmerksomhet og sympati.

Begravelsen av det "frie kulturinitiativet", onsdag 18. februar 2004.

DEMONSTRASJONENE

I dette kapitlet skal vi se hvordan hausmanittene mobiliserer til demonstrasjon i den mest kritiske uken i Hausmania og Vestbreddens historie. Vi følger hausmanittene under planleggingen av demonstrasjonen ”begravelsen av det frie kulturinitiativ” i rep-rådet, dagen før demonstrasjonen. Så følger vi demonstrasjonstogets forskjellige faser, fra begravelsen til oppstandelsen. Jeg ønsker å finne ut hvilken sosial funksjon dette ”ritualet” har og hvordan deltakerne forholder seg til symbolene, retorikken og meningen som ”ritualet” skaper. Jeg viser også hvordan demonstrasjonen kommuniserer med befolkningen, media og de offentlige myndighetene.

Planleggingen

Fredag 13. februar 2004, sendte Statsbygg et brev til Hausmann BA, der det stod at Hausmannskvartalet skulle selges og rives. På representantrådet, tirsdag 17. februar 2004, er det en avslappet stemning på kontoret, tatt i betraktning at man nettopp har fått utkastelsesvarsel og varsel om riving. Praten går løst mellom de oppmøtte. Noen sitter og leser avisen og en person sitter i telefonen og avtaler annonser i avisene om arrangementet ”Hausmania i eksil”, som skal gå av stabelen etter begravelsesdemonstrasjonen, dagen etter.

Aiki åpner møtet med å referere til en artikkel i Aftenposten, samme dag, der det står at Statsbygg er interessert i å selge Hausmania til fullpris. Flere saksforhold legges på bordet. Hausmania har fått støtte av et advokatfirma og av Sosialistisk Opplysningsforbund (SO) som har gitt hausmanittene en rekke tips om hvordan de kan hale ut den byråkratiske prosessen. De mener å ha funnet en saksbehandlingsfeil som kan utsette prosessen hos namsmannen. Hop hevder at to dokumenter med samme saksnummer skal ha blitt rettet på, slik at begrunnelsen for utkastelsen er forandret fra en påstand om at bygget er oppholdssted for ”uønskede personer”, til at det er ”bygningstekniske årsaker” som ligger til grunn for utkastelsen.

Nores artikkel i Klassekampen diskuteres, der han ifølge flere Hausmanitter, fremstiller dem som ”voldelige aktivister”. Tabo fnyser av artikkelen og kaller den ”vås fra ende til annen”.

Tabo sier at Nore gjør Statsbygg en stor tjeneste med det han har skrevet. Kvinnene er mer aktive i samtalen, enn de vanligvis er. På det ovale bordet, midt i rommet, ligger plakater med informasjon om begravelsesdemonstrasjonen dagen etter. Hop er redd for at de private eiendomsaktørene skal legge inn et bud som er rett over summen budet byrådet har vedtatt de kan by på Hausmania (15 millioner kroner)⁴¹.

Smått om sen begynner planleggingen av morgendagens demonstrasjon. Hop synes Sirkus' planer er morsomme, helt til han begynner å trekke inn Sirkus Verdensteater (CWT). Ztor mener at folk vil bli forvirret om man blander CWT med Hausmania på dette tidspunktet. Tabo beskriver den ruta de har fått lov å gå av politiet og Aiki forklarer demonstrasjonens narrativ. Han vil ha to grupper, der den ene som symboliserer døden skal være gravalvorlige, mens den andre gruppen skal være kledd i farger og representerer den frie kulturen og livet. "De fargerike" skal overfalle begravelsen og sørge for oppstandelsen. Yes kommer med modifikasjoner til disse planene som foretrekkes. I stedet for å arrangere en kamp mellom to grupper, skal toget være todelt, de sortkledde først og de fargerike sist i toget.

Et interessant avbrudd oppstår da Sirku stormer inn døra med kassegitaren i hånda. Han har lagd en begravelsessang som han fremfører for rep-rådet. Noen stirrer ned i bordet, litt indignerte over å ha blitt avbrutt av den absurde sangen om "likjolla A", mens andre smiler fornøyd. "Det er sardinens begravelse", sier Sirku. Aiki forteller at det skal bæres en kiste gjennom gatene som skal settes fyr på foran regjeringskvartalet. Tabo setter seg imot dette, siden de har hatt problemer med Statsbygg angående brannsikringen på huset, og at det derfor kan mistolkes. Aiki sier at det å sette fyr på kista er starten på opptakten som fører til oppstandelsen. Sirku har en annen versjon, der det er en sardin som skal begravnes og som skal gjenoppstå. Sirku avslutter med kommentaren "Det er noen som våkner opp og noen som ikke gjør det. De som våkner opp, de ser fremtidens anarki. De har da fantasi og visjoner!". Aiki fleiper med at man kan bytte ut "anarkister" med "fremtidsproletariatets diktatur" [Latter].

---

⁴¹ Man hadde håpet at Statsbygg ville avhende bygget til underpris eller gave, men siden dette var vanskelig, syntes et bygge- og deleforbud å være mer relevant, siden det ville gjøre eiendommen verdiløs for spekulanter.

Begravelsen av det frie kulturinitiativ

Begravelseskorpsset er samlet i revolusjonsverkstedet HUMLA, i senteret av Hausmania. Begravelseskorpsset øver inn en dyster begravelseslåt, mens siste strategi for seremonien planlegges.

I bakgården er det en bisarr blanding av sortkledde mennesker som er hvitmalte ansikter og folk kledd i fargerike karnevalsgevanter. I ansiktet til de som er nærmest knyttet til Hausmania kan man spore en alvorlig, dyster tone. Mange står i fare for å miste sitt hjem, sitt atelier og sitt oppholdssted. Begravelsesfølget glir lydløst ut porten, ledet an av to politifolk til hest, etterfulgt av kisten som bæres av de sortkledde. Lyden av en dyster, rolig begravellesmusikk starter når man kommer ut i Hausmannsgate. Korpset består av et trekkspill, seige blåsere, trommer som slår an takten hvert femte sekund og klikkingen av tamburiner i et noe raskere tempo. Noen holder en plakate som viser Hausmania kranen inne i bildet av en glødende sol⁴². Plakaten gir assosiasjoner til livet og oppstandelsen. Deretter kommer ”Grünerløkka hardkor”, kledd i gule plastkjoler med et rødt hjerte på brystet, blitzpønernes trommekorps og dikteren Cap som sykler på enhjulsykkle, kledd i gullbrynje. Sist i toget kommer fire jenter, kledd i hvite draperier, som er hvitmalte i ansiktet. De benytter seg av butohdansens estetikk⁴³, og fremfører et absurd teater, med dramatiske ansiktsuttrykk, rolige drømmeaktige bevegelser, tidvis avbrutt av spastiske opptrinn. Det virker som om enkeltindividet prøver å bryte ut av gruppen, men de er bundet sammen med hvite tøyremser, slik at de slynges tilbake og fremstår som en organisk enhet.

Begravelsesfølget går nedover Møllergata, som er nesten tom for folk denne kalde formiddagen. Barna på Møllergata skole sitter som klistret til gjerdet, idet begravelsesfølget sakte glir forbi. Ved Glassmagasinet er det et yrende folkeliv. Tilskuerne stopper opp i forundring over møtet med det gravalvorlige følget og den seige, langsomme musikken. Følget svinger opp forbi Lille Grensen, og foran Regjeringskvartalet samler alle seg i en halvsirkel rundt kisten. Folk blir stående en lang stund med hodene senket, mens musikken fortsetter i sine rolige drag. Trekkspillet og trombonen har hver sin dystre solo. Ute i gaten

---

⁴² Denne betongkranen som befinner seg på taket til Hausmania, ser ut som anarkistsymbolet, og benyttes i Hausmania logoen.

⁴³ Dans som oppstod i Japan etter andre verdenskrig. Først vist i 1959.

fortsetter forestillingen, der Cap svinger rundt bilene på enhjulssykkelen sin og Butoh danserne fremfører sin absurde dans, slik at de hindrer trafikken og folks ”vante” gange.

Begravelsestalene

Sirku og Aiki holdt hver sin tale foran regjeringskvartalet. Hovedtemaet var kreativitetens død og oppstandelse, symbolisert gjennom ”den frie kultur” og ”sardinen Statsbygg”. De to hadde i forkant kranglet om hvilken visjon som var den rette for Hausmanias presentasjon utad, men i denne situasjonen fremstod de som samlet mot den ytre fienden, Statsbygg. Jeg skal her presentere et utdrag fra de to talene. Den første talen presenteres av Aiki, som for anledningen var kledd i en ”Capitano” jakke fra sjøforsvaret og hvit ”Pierrot” sminke i ansiktet, med en sort tåre fra øyet og en sort beret på hodet⁴⁴. Han leser inn i en megafon, som er lånt ut av forsøksgymnaset i Oslo.

Kjære venner av det frie kulturinitiativet. Vi er samlet her for å bisette en av de beste blant oss. I tider hvor verdens ondskap synes ustoppelig i sin fremferd og mismotet truet med å ta livsgnisten fra oss, var *Hun* et fargepust i våre hverdager. *Hennes* gavmilde vesen blåste liv i oss, og jeg vet at mange som er her i dag ville forgått i lykkepiller og trygghetsnarkomani, om de ikke hadde hatt *Henne* som sikkerhetsventil for frustrasjonene over en gal verden. Hvor mange av oss hadde vært her i dag om vi ikke fikk male, spille teater, musikk eller skrive? Hvis vi ikke fikk gitt uttrykk for vårt indre gjennom kunsten? *Hun* ga oss håp. *Hun* gjorde oss sterke, så sterke at vi kunne utrette det umulige, om vi bare fikk tid og plass til å gjøre det. Og gjennom hennes styrke skapte vi våre egne liv, uhemmet av konvensjoner og vellykkethetskrav. Med *Hennes* hjelp var vi i ferd med å få en havn i Hausmania (...) Vi hadde et fritt sted hvor det frie kulturinitiativet begynte å bære frukter utover det som syntes mulig. Kunsten sto i full blomst og spredte sine små frø utover den ganske hovedstad. Snart ville det begynne å spire og gro over hele landet, men håpet ble brutt. Nettopp som *Hun* var møysommelig, ble hun revet fra oss. Brutalt myrdet av kulturvandalen Statsbygg som dessverre var blind for *Hennes* skjønnhet, *Hennes* visdom og *Hennes* kjærlighet. *Hun* deler skjebne med så mange av de beste, de som representerte noe nytt, noe annerledes, og som ble knust av den blinde forretning, som kun måler verdi i kroner og øre, og av den minst like blinde forvaltning, hvor byråkratene lever sine regler. Akk om disse mektige ville åpne sine øyne for ”det frie kulturinitiativ”, om de ville åpne sine hjerter for *Henne*. Om de ville komme og syng og danse med oss, så de fikk se. Ja, la oss håpe, men inntil videre råder paragrafer og valuta. Det frie kulturinitiativet vil bli sørget og savnet. Jeg oppfordrer til tre minutters stillhet... (Aiki).

Etter at talen er ferdig begynner trommeslagerne å slå febrilsk. Sirku tar over megafonen og skriker av full hals, mens han entrer scenes midtpunkt, med en gitar rundt halsen. I hånden, hevet over hodet, holder han talen sin. I motsetning til Aiki, som står vendt mot demonstrantene når han holder tale, står Sirku med ryggen til halvsirkelen av tilskuere, vendt mot regjeringsbygget. Midtveis i talen sier han;

---

⁴⁴ ”Capitano” (kapteinen) og ”Pierrot” er to sentrale skikkelser i commedia dell’arte (komedie utført av profesjonelle artister). Denne formen for improvisasjonsteater oppstod i Italia på 1500- tallet og er fremdeles populært.

Denne begravelsen skal ikke finne sted. Vi har en annen Sardin som skal begravnes her, og det er sardinen "Statsbygg" kaller. Vi kan allerede høre de overdøvende latterbrøl fra et progressivt Europa, som kaster den slags føydalisme som Statsbygg representerer i grava (...) Vi inviterer til karneval, hundre år for friheten, eller den frihet vi enda ikke har erobret. La Hausmanias tusen blomster blomstre, og Sirkus Verdensteater er på gata 9.juni 2005. Det faktum at vi allerede er døde, gjør det mulig for oss å foreta oss nøyaktig det vi måtte ønske! (Sirku) [vill jubel!].

Oppstandelsen

Etter at Sirku fremfører; "En amerikansk barnesang, likvogn jolle A"⁴⁵, øker intensiteten i trommene. Folk roper og ler og stemningen eskalerer. Med stormende jubel setter oppstandelsesfølget ut på hjemreisen. Først i toget går "Grünerløkka hardkor" som hovedsakelig består av kvinner. De er kledd i gule plastkjoler, med et stort rødt hjerte over brystregionen, og synger norske viser som de har lagd egen tekst til for anledningen.

Nå har vi satt inn vektere, nå leker vi butikk - nå bryter vi de løftene som kunstnerbermen fikk – nå skal vi rive huset og tømme det for "freaks" - når de skal tjene masse spenn og gjøre staten rik – nå skal vi utnytte byen og rense den for kunst – og vi skal tjene penger, vi tror det blir en brunst – og Statsbygg du er gnien, vi liker ikke det – da kommer hele gjengen og river Statsbygg ned! (melodi: Nå har vi vaska gulvet, Alf Prøysen).

Når oppstandelsesfølget igjen krysser Lille Grensen, på vei ned mot Stortinget, øker trommene, fløytene og energien igjen. De hvite "butoh" danserne eksploderer i spastiske bevegelser og surrer seg inn i de hvite tøyremene som holder dem sammen. Noen tilskuere smiler, mens andre skynder seg indignert forbi. Det virker som om energien og utropene øker i styrke på steder der det er flere mennesker. Karl Johan er den perfekte scenen hvor mange mennesker stopper opp for å se på forestillingen. Nederst i Karl Johans gate svinger følget inn Torggata, og når man kommer til Arbeidersamfunnets plass, er stemningen på topp. Nå er man i Hausmanias "nabolag". Den sørgelige hornmusikken er byttet ut med jazzaktige oppstandelsestoner og folk roper ut i kor; "Leve Hausmania, Hausmania leve!". Folk går i klynger, prater sammen og ler. Deltakerne går i løsere formasjoner enn den koreograferte inndelingen de hadde på vei til Begravelsen. På vei til begravelsen var det Hausmanias "nærmeste pårørende" som bar kisten, men oppstandelsen er egalitær og uten hierarkier. Når oppstandelsesfølget svinger opp Hausmannsgate holdes de fargerike vimplene og faklene høyt

---

⁴⁵ Denne sangteksten er i ekte burlesk tradisjon og henspiller på hvordan kroppen brytes ned av "små ormer og maddiker". Hvert refreng avsluttes med; "Så er det ned i hølet med deg, ditt lik!".

opp i luften. Rytmene fra trommene og fløytene går inn i en ekstatiske og repeterende rytme, som vedvarer helt til følget er gått inn porten til Hausmania.

Grensemarkering

”Det frie kulturinitiativ” fremstilles av Aiki som en kvinneskikkelse med assosiasjoner til ”skjønnhet”, ”visdom” og ”kjærlighet”. Hun plantet frøene som ville ha blomstret, hvis ikke Statsbygg hadde revet de opp med roten (Aiki). Aiki er opptatt av økologi og benytter seg av ”jordnære” metaforer i sin tale. Sirku begraver en sardin som representerer Statsbyggs fargeløse ”føydalisme” og frihetsberøvelse. Sirku henter inspirasjon fra Sør Europas karnevalstradisjon, hvor sardinen er symbolet på den fattigslige fastetiden som kommer etter det fargerike karnevalet⁴⁶.

En demonstrasjon kan samle folk, få de til å føle en tilhørighet og at de deler en skjebne (Anderson 1996) Synkroniseringen i et tog, bevegelsen, musikken og følelsen av å være i samme ”tid og rom”, skaper en estetisk fortetning (Tambiah 1979:117), som gir opphav til symboler som kommuniserer med verden utenfor. Et demonstrasjonstog er en ”liminaltilstand”, eller en ”liminoidtilstand” (Turner 1997,2001), der deltakerne og tilskuerne kommuniserer og samhandler gjennom følelser og symboler. Det å brenne et kunstverk foran stortinget, eller proklamere døden over et kulturinitiativ, er kraftige virkemidler som ble benyttet. Symbolenes mening snus på hodet, slik at de får en ny og sterkere betydning.

Deltakerne i ritualet bekrefter sin gruppesamhørighet, ved at de "gode" kunstnerne stilles i en sterk kontrast til de "onde", grådige og kapitalistiske ”kulturvandalerne” Statsbygg. Selv om de offentlige myndighetene og de lokale initiativene ofte betraktes som to motpoler, benytter de seg ofte av de samme symbolske ”våpnene”.

Rejecting the hateful formalism of bureaucracy is itself a conventional formal act, and identifies areas of tension between official norms and localized social values (...) while people often act as though Clients and bureaucrats are two classes of human beings; (...) they are demonstrably participants in a common symbolic struggle, using the same weapons, guided by the same conventions (Herzfeld 1992:4).

---

⁴⁶ Peter Burke (1978:185) beskriver et årlig rituale, i middelalderens Madrid, hvor man latterliggjorde fasten, ved å hedre og begravde en sardin.

Ritualene har en viktig sosial funksjon, der grensemarkeringen og grenseoverskridelsene spiller en viktig rolle. Ritualer skaper en distinksjon mellom de som er ”innenfor” og ”utenfor” ritualer. Denne distinksjonen er en sosial konstruksjon som kontinuerlig må reproduseres og anerkjennes som naturlig og legitimt. (Bourdieu 2002, Lakoff & Johnson 2003). Den verden man lever i og den verden man drømmer om, kan i ritualer fremstå som en og samme form, i kraft av et ”enhetlig sett av symbolske former” (Geertz 1973:28). Ritualer har derfor en institusjonaliserende effekt som prøver å gjenskape og skape en ideologi, som tilslutt kan få en ”habitus” liknende karakter, en implisitt og kroppsliggjort konsensus (Bourdieu 1977).

Alle de interne konfliktene ble glemt for en stund, når man samlet seg for å vise sin avsky mot ”kulturvandalen” Statsbygg. Selv om Aiki og Sirku var to ”kampaner” på denne tiden, hakket de ikke på hverandre under denne seansen. Men selv om de utfylte hverandre og gikk sammen inn i en symbolsk kamp mot Statsbygg, lyste allikevel strategiene deres igjennom i talenes velvalgte ord og metaforer.

Det ”liminoide”

Er hausmanittene, i denne demonstrasjonen, klar over de metaforene og den retorikken som tas i bruk? Har de muligheten til å melde seg ut av ”ritualet”, eller er de fanget av kulturelle konvensjoner og deres egen ”samvittighet”, på samme måte som Ndembuenes ”communitas” samhold i liminalfasen, som beskrevet av Turner (1997)?

(...) when persons, groups, sets of ideas, etc., move from one level or style of organization or regulation of the interdependence of their parts or elements to another level, there has to be an interfacial region or, to change the metaphor, an interval, however brief, of *margin* or *limen*, when the past is momentarily negated, suspended or abrogated, and the future has not yet begun, an instant of pure potentiality when everything, as it were, trembles in the balance (Turner 2001:206).

Victor Turner videreutviklet Van Genneps liminalbegrep, og han ønsket å overføre begrepet til det vi kan kalle ”komplekse og moderne” samfunn⁴⁷. For å overføre liminalbegrepet til dagens ”komplekse” samfunn introduserer Turner begrepet ”liminoid”. Turner var inspirert av

---

⁴⁷ Denne nokså upresise betegnelsen omtaler samfunn som har gjennomgått en industrialisering og som har en kompleksitet, i form av høy grad av sosial distribusjon og ”eksternalisering”. Med dette mener jeg at man har en større grad av individuelle fortolkninger, som kan ”eksternaliseres” og offentliggjøres for ”allmennheten”, gjennom et mangfold av medier (Hannerz 1992:7-10).

Emile Durkheims skille mellom mekanisk solidaritet i jordbrukssamfunn og organisk solidaritet i de ”moderne” samfunn (Durkheim 1995).

Med overgangen fra jordbrukssamfunn til industrielle samfunn, gikk man i stor grad over fra et syklisk verdensbilde preget av religiøsitet, til et lineært, og i større grad profant verdensbilde. Der ritualene før var kollektive og obligatoriske kom individets ”frie” valg (i fritiden) mer til syne, som en følge av den strenge oppdelingen i fritid og arbeidstid. I jordbrukssamfunnene skiller man ikke ut arbeid fra fritid, på samme måten som man gjør i industrielle og post- industrielle samfunn (Turner 2001:204).

Det finnes likhetstrekk mellom ritualer i ”stammesamfunn”⁴⁸ og ”industrielle og post-industrielle samfunn”, men også mange forskjeller. De sistnevnte benytter seg av flere medier⁴⁹ og distribusjonsnettverk for sine meningsytringer. Disse meningsytringene er ofte kritiske til den ”bestående orden”⁵⁰ og ser på kaos som en mulighet til en ”ny orden”. I ”stammesamfunn” blir kaos fremstilt som det eneste alternativet til den ”bestående orden”, og ritualdeltakerne tror at samfunnet går under, hvis man ikke reetablerer den ”bestående ordens” harmoni. Dermed har ritualene og liminaltilstanden en oppdragende effekt (Turner 2001). Turner mener at selv om ritualene i ”stammesamfunnene” kan virke eksotiske og frigjorte, er de av kortvarig karakter, og selv om de kan frembringe nye syn på samfunnet, må disse legitimeres i de sentrale sektorer av samfunnet. Det ”liminoide” foregår derimot i periferien av de sentrale politiske og økonomiske prosessene, og selv om det har en påvirkningskraft, er det ”liminoide” desentralisert i forhold til staten (Turner 2001:207).

Dermed passer det liminale med de felles intellektuelle og følelsesmessige assosiasjoner og mening, man finner i Durkheims begrep ”kollektive representasjoner” (Durkheim 1995), mens det ”liminoide” betegner det særegne og individualistiske, der flere grupper kjemper mot hverandre for å oppnå anerkjennelse. Det ”liminoide” er i større grad basert på frivillig

---

⁴⁸ Turner bruker betegnelsene ”Tribal’ society” og ”conservative societies” som motsetningen til ”industrial societies” og ”complex, modern societies” (Turner 2001). I dagens ”globaliserte” verden er ikke denne oppdelingen like skarp. I et nettverk av relasjoner kan man finne høyere grad av kompleksitet i nettverkens ”knutepunkter” og disse kan befinne seg over hele jordkloden (Hannerz, 1992). Det finnes mange alternative ”moderiteter”, akkurat som det finnes konstruerte tradisjoner og forestilte felleskap (Vike 2005, Anderson 1996).

⁴⁹ Kunst, underholdning, popkultur, folkekultur, høykultur, motkultur, undergrunnskultur, etc. (Ibid).

⁵⁰ *Orden* kan oversettes til måten et samfunn er organisert, tolket som summen av ”samfunnsformasjonene”.

deltakelse der deltakerne ikke nødvendigvis er bundet opp av en pliktfølelse overfor fellesskapet.

Vi foretar valg, reflekterer over vår egen identitet og alternativene vi har, vi orienterer oss mot fremtiden og vi krever en begrunnelse for enhver tilstand, fordi den alltid fremstår som en av flere mulige. Kort sagt: vi tematiserer oss selv (Vike 2005:49).

I det ”liminoide” ritualet er det derfor ikke nødvendig at individene integreres like sterkt inn i ”fellesskapets bevissthet” (communitas), som i liminaltilstanden Turner (1997) beskriver. Allikevel er ritualer nødvendige for at kulturelle metaforsystemer skal kunne oppstå. Dette gir en struktur i kaos og forklarer samhandlingen mellom individet og omgivelsene (Lakoff & Johnson 2003:234). Det ”liminoide” ritualet benytter seg av en rekke symboler som kommuniserer med folk ”utenfor” ritualet. Dette dialogiske aspektet kan være et effektivt motstandsmiddel i en diskurs der makten, i form av sanksjonsmidler, er ujevnt fordelt.

Begravelsesdemonstrasjonen passer inn i Turners betegnelse av den ”liminoide” tilstanden, der deltakerne står friere knyttet til fellesskapet enn i de liminale ritualene. Kaoset i demonstrasjonen søker en ny orden, der ”det frie kulturinitiativ” skal gå seirende ut av kampen mot Statsbygg. At det ”liminoide” ritualet er perifert i forhold til staten, passer også godt inn, siden denne demonstrasjonen er en følge av at hausmanittene ikke har noen reell makt i det offentlige administrasjonsapparatet. Hausmanittene utgjør i så måte en ”motkultur”.

De som har opparbeidet seg moralsk- og sosial kapital gjennom engasjement for Hausmania, og som føler et eierskap for stedet, har en høyere grad av forpliktelse til å stille opp enn de som bare er sympatisører. I talene fremføres en tematisering av hovedaktørens ideer og visjoner. Disse talene inngår i bevisste strategier som ytrer et ønske om å ”konstituere” sin visjon gjennom tilhørernes bevissthet, men siden også tilhørerne har et refleksivt forhold til ”ritualet”, foregår det ikke noen innprenting av ”sannhet” gjennom samvittigheten, i Foucaults forstand. Allikevel gir taleretten taleholderne en mulighet til å legitimere sine strategier og visjoner.

Karneval, motstand og dialog

Det kan være ”nyttig” å tenke seg motstanden Hausmania ytrer i begravelsesdemonstrasjonen som en ”dialogisk” kamp, der aktørene kritiserer Statsbyggs monolog som hindrer hausmanittene i å slippe til med sine meninger. Isteden tar de kampen ut i gatene med kunstneriske iscenesettelser og karnevalske prosesjoner.

Karnevalet utfordrer autoritetene ved hjelp av latter, inversjon av symboler og fornektelsen av hierarkiske strukturer. Det skaper et rom der deltaker og tilskuer står sammen i en sfære av latter og dialog (Bakthin 2003). Bakthin setter individets handlinger forut for strukturene som handlingene skaper gjennom språk og samhandling. Karnevalet er en dialogisk tilstand, som hyller forandringen, fornyelsen og likheten, der folk kan leve ut sine idealer om likhet og frihet, uten å frykte represalier. Karnevalet skaper sitt eget språk, sine gester og symboler, som ikke kan uttrykkes i dagliglivet. Bruken av burleske uttrykk⁵¹ er vanlig, latteren er inkluderende og rommer ”hele verden”; det åndelige, det sosiale og det kroppslige (Bakthin 1991). Det ”dialogiske” er bygd opp av en polyfoni av konkurrerende stemmer som kritiserer diskursens monologiske karakter (Bakthin 1991). ”Dialogismen” er en form for intertekstualitet der:

All discourse is in dialogue with prior discourses on the same subject, as well as with discourses yet to come, whose reactions it foresees and anticipates. A single voice can make itself heard only by blending in to the complex choir of other voices already in place (Bakthin i Todorov 1984).

Hausmania har i sin mobilisering benyttet liknende dramatiseringer av livet, der dramatiske symboler kommuniserer med politikerne eller tilskuerne, slik at deres meninger kommer til syne. Demonstrasjonene hadde appeller foran Stortinget og Regjeringskvartalet, og den dialogiske tilstanden er proklamerende i forhold til kommunen ved at den krever anerkjennelse. Selv om begravelsesdemonstrasjonen er en ”dialogisk tilstand” er ikke kravene til ”den herreløse dialog”, som beskrevet av Arendt (1996), oppfylt. Demonstrasjonene ble arrangert da situasjonen virket mest håpløs og kan ses i lys av Scotts (1985) begrep;

---

⁵¹ ”The essential principle of grotesque realism is degradation, that is, the lowering of all that is high, spiritual, ideal, abstract; it is a transfer to the material level, to the sphere of earth and body in their indissoluble unity” (Bakthin, 2001)

”Weapons of the weak”. Demonstrantene skapte et rom hvor motstanden kunne oppstå, hvor de kreativt benyttet seg av symboler⁵².

I dette kapittelet har vi sett at det var de samme som holdt taler under demonstrasjonen, som i størst grad styrte planleggingen av demonstrasjonen. Disse to, Aiki og Sirku, representerte hver sin retning; ”økovisjonen” og ”sirkusvisjonen”. Selv om disse aktørene ønsket å ”iscenesette” sin visjon, sto de samlet i kritikken av den ytre fienden, Statsbygg. Talene de holdt innehold deres egne fortolkninger av virkeligheten og benyttet metaforer som var enkle å ”tenke med”. Allikevel er deltakerne refleksive og kritiske til meningsproduksjonen og symbolene som benyttes. I så måte er deltakernes ”bevissthet” mer i tråd med tilstanden Turner (2001) kaller ”liminoid”. Deltakerne står i større grad fritt til å delta og de er ikke bundet opp i en pliktfølelse ovenfor fellesskapet, slik som i liminaltilstanden Turner beskriver (Turner 1997, 2001). Dette gir større rom for å øve motstand mot den virkeligheten som presenteres, ved, for eksempel, å vitse, gjøgle eller gjøre narr. Det er med andre ord en ”dialogisk” tilstand, der deltakerne kan slippe seg mer løs enn i hverdagslivet, uten å frykte represalier.

Denne ”dialogiske” tilstanden hadde som mål å presentere Hausmania og Vestbreddens sak ovenfor de offentlige myndighetene og den skapte et rom utenom de byråkratiske veiene, hvor motstanden kunne snakke direkte til de offentlige myndighetene. Symbolene og retorikken som ble benyttet, spilte på enkle forklaringer mellom god/ond og død/oppstandelse. Dette budskapet trengte rett inn i de offentlige myndighetenes kontorer, slik at Hausmania saken ble en nevnt i et møte som pågikk under demonstrasjonen.

---

⁵² Senere ble det også dannet en ”klovneriljagruppe” på Hausmania. Klovneriljaen deltar i fredelige aksjoner og demonstrasjoner, hvor de latterliggjør autoritetene på en ”karnevalsk” måte.

INDIVID, SAMFUNN OG GRENSEMARKERINGER

I dette kapitlet skal vi se på hvordan individets ønske om å være ”autonomt” og selvrealiserende forholder seg til gruppens krav om kollektiv innsats og konformitet. Mange hausmanitter ønsker å melde seg ut av det stressende karrieresamfunnet, for å kunne være selvstendige og drive med kunstnerisk, kulturell og politisk virksomhet og Hausmania har, helt siden det ble til, vært preget av at de enkeltindividene må skape noe selv, for å kunne eksistere der. Allikevel er det en spenning mellom individets ønske om selvutfoldelse og nødvendigheten av strukturer som engasjerer til kollektiv innsats og begrenser de mest ekstreme individualistene.

Er det manglende engasjementet fra enkeltindivider et resultat av ”tidens ånd”, med selvrealiseringskrav og individualisme, eller kan kanskje det manglende engasjementet ha sin begrunnelse i misnøye og motstand mot de som styrer ”skuta” Hausmania? Jeg ser på hvordan Hausmania konstituerte seg som fellesskap ved å innføre ”kontroll” gjennom organisering, noe som var viktig i kampen for å bekjempe vold og rusmisbruk. Jeg hevder at ”rusfellesskapet” er en viktig del av det sosiale livet på Hausmania, så lenge det ikke truer de grensene fellesskapet har satt opp. Til slutt ser jeg på hvordan autentisiteten er en viktig norm på Hausmania og utgjør en motsats til dagens narsissistiske selvrealiseringsideal.

Dugnad

Hausmania har benyttet seg av dugnadsarbeid for å kunne pusse opp bygningene de leier, ved å benytte resirkulerte bygningsmaterialer. I følge den interne leiekontrakten, forplikter leietakerne seg til å arbeide 50 dugnadstimer i året, siden månedsleien er veldig lav. Ettersom det ofte var dårlig oppmøte på dugnadene, ble det vurdert om man skulle bøtelegge de som ikke møtte opp.

Dugnad eller betaling? Jeg har ikke noe fasitsvar. Men hvis vi sier at alle har fire timer dugnadsplikt i måneden må de timene være en tilgjengelig ressurs som vi kan planlegge med. Yt etter evne og få etter behov! Huset er et fellesskap som er sterkere enn hver enkelt av oss, og den styrken kan gjøre hver enkelt sterkere også (Aiki).

De dugnadene jeg deltok på, hadde en karakter av å være sosiale begivenheter, snarere enn blodslit. Man ryddet litt, snakket sammen, besøkte noen, og spiste varm mat sammen i pausen. Det var ikke effektiviteten som sto i sentrum, men det sosiale.

På en dugnad, en iskald januarmorgen (2004), var det bare møtt opp fire personer, inkludert ”antropologen”. En av de som på denne tiden hadde mest kontakt med politikerne, kom ut på ”tunet” og ga de fremmøtte en skyllebøtte om hvor dårlig moral og disiplin (andre) folk hadde, før han snudde om og marsjerte inn i den varme brakka si. Dette viser at personer som har opparbeidet seg moralsk kapital ved å gjøre en synlig innsats for huset, kan slippe unna kravene om effektivitet i noen sammenhenger. Den moralske kapitalen lar seg imidlertid ikke omsettes utenfor fellesskapets grenser (Sørhaug 1996). Personer som fremstår som engasjerte og aktive, opparbeider seg sosial kapital, som gir rett til tillit. Denne verdien omsettes i personens navn og rykte, slik at det gir ”kreditt” og prestisje (Bourdieu 1977, Sørhaug 1996). Denne moralske kapitalen kan, blant annet, fristille de med opparbeidet moralsk kapital fra kjedelig rutinearbeid. Ved å jobbe for Hausmanias overlevelse skapte man seg en sosial- og moralsk kapital (Bourdieu 1977), som ga en ”sosial kreditt” og et moralsk ”eierskap” i Hausmania, som kunne brukes i forhandlingene med kommunen.

I tillegg til at det var vanskelig å samle folk til dugnad, i perioden når Hausmania skulle selges, var det flere tilfeller av sabotasje. Sabotasje og latskap (”footdragging”), kan i lys av Scotts (1985) begrep ”*the weapons of the weak*”, betraktes som motstand. Det kan ha vært et sammenbrudd i tilliten til de som ”styrte skuta” som medførte en sviktende vilje til politisk engasjement og kollektiv handling. Sabotasjen kan også ha vært en direkte konsekvens at man i samme perioden vedtok flere utkastelser i rep-rådet. Ofte ble denne sabotasjen tilskrevet ”trickster” personligheter (Babcock 1978) som hadde opplevd motbør på Hausmania.

”Tricksteren”

På Hausmania har noen av ”utskuddene” blitt skjøvet ut for å redde fellesskapet, og fordi man måtte fremstå som en seriøs forhandlingspart overfor kommunen. Dette kunne være folk som viste asosial oppførsel, utøvet vold, begikk tyverier, eller tagget utenfor graffitiveggen. Allikevel er det en uskreven regel at Hausmania skal være solidarisk ovenfor disse

”utskuddene”, slik at de ikke støtes bort, som ellers i samfunnet. Dermed oppstår en problematisk situasjon hvor man må velge mellom å være solidarisk med ”de svake” og risikere oppløsningen av fellesskapet, eller kjøre en hardere, strukturert linje som går på tvers av mye av den åpenheten mange mener Hausmania bør stå for. Disse utskuddenes oppførsel sammenfaller med ”trickster” personligheten Barbara Babcock (1978) beskriver.

”Tricksteren” er en personlighetstype, som viser folk i en gruppe hvor gruppens grenser for akseptert oppførsel og normer går, ved at han bryter disse grensene. ”Tricksteren” tilfører gruppen ideer og vitalitet, samtidig som han er et symbol på kaos som truer fellesskapets eksistens. Ved å leve ut en ”anti-struktur”, gir ”tricksteren” samfunnet struktur og bekrefter gruppens normer og identitet, på samme måten som i ritualenes liminaltilstand (Babcock 1978:150, Turner 1997). ”Tricksteren” slår seg sjelden til ro i gruppefellesskap, men er stadig på farten. Han dukker ofte opp på folksomme steder med mye liv, men trekker seg tilbake til ”hulen” sin med jevne mellomrom (Babcock 1978:155).

”Tricksteren” blir ofte dyrket som en helteskikkelse, siden han snur gruppekonformiteten på hodet og viser at det er andre muligheter enn den dominerende diskursen. ”Tricksteren” er motsatsen til den konvensjonaliteten som gruppefellesskapet er avhengig av, samtidig som han viser fellesskapets grenser og gir flere fortolkninger av virkeligheten, slik at flere stemmer kommer til overflaten i den dominerende diskursen.” Tricksteren” er derfor anti-strukturen som gir er en mulighet for ”endring” og som er nødvendig for at sosiale strukturer (*styring*), i det hele tatt skal kunne forekomme. Han slipper allikevel ikke inn i fellesskapets indre krets, siden han er en uklassifisert ”forurensning” for gruppens konformitet som, samtidig viser gruppens klassifikasjonsmønster.

Where there is dirt there is system. Dirt is the by-product of systematic ordering and classification of matter, in so far ordering involves rejecting inappropriate elements (Douglas 1966:48).

Gullestad mener, at det i Norge, er vanlig å utestenge folk ved hjelp av ”symbolske gjerder” som gjør at man kan skape en avstand til de man ønsker å holde unna, ”uten å verken avvise dem direkte eller å måtte behandle dem som ulike” (Gullestad 1989). Selv om kommunikasjonsnormen på Hausmania er å være åpen og direkte, brukes det også

”symbolske gjerder”. Det at noen av mine informanter opplever Hausmania som et konvensjonelt sted, kan knyttes til denne typen grensemarkeringer, som ofte foregår uten at de som benytter seg av ”symbolske gjerder” er klar over det.

På Hausmania har også taggerne blitt puttet ”trickster” kategorien, der ikke bare selve taggen, men også personen blir betraktet som et “forurensende element”. De blir med andre ord den personifiserte grensemarkøren som viser hvor grensen går (Sørhaug 1996:210). ”E”, sier at Hausmania er et av de mest konvensjonelle stedene i Oslo, og han har merket konvensjonenes krav da han ble utestengt, på grunn av blant annet tagging. Aiki syntes det var vanskelig å stenge ”E” ute fra huset, fordi ”han har venner på huset og selv om han tagger overalt, så gjør han også kreative ting innimellom, og faller dermed inn i den ’eksotiske kunstnerrollen’ ” (Aiki).

Dette viser at disiplinering i Foucaults forstand ikke lar seg innføre gjennom individenes samvittighet. Forsøket på disiplinering av ”tricksteren” og andre møter motstand, slik som beskrevet av Scott (1985), i form av sabotasje, tagging, baksnakking og andre subtile metoder.

Paradokset er at kunstneren ofte blir tilskrevet en ”trickster” rolle, slik at det ofte er disse forventningene mange lever opp til når de ønsker å fremstå som ”skapende individer”. Dette er en del av kunstnermyten som dagens selvrealiseringsideale har opphøyd til en narsissistisk norm. Kunstneren presenterer nye måter å betrakte virkeligheten på og skaper en rolle som likner på ”trickster” rollen. Kunstnerens kamp for autentisitet har ofte vært blandet opp med det narsissistiske ønsket om oppmerksomhet.

Fellesskap og individ

Med dagens selvrealiseringspress, kan det virke som om individene må velge mellom, enten å følge rutinenes åndssløvheter, eller å bryte fullstendig med konformiteten og følge sine drømmer. Etter hvert har denne selvrealiseringen blitt en norm hvor individet skal være åpent for livets muligheter og være ”autonome”, selvbestemmende individer (Myrvang, Myklebust, Brenna 2004).

Hvilke strategier skulle man velge for å bevare autonomi og handlekraft når konformitet og urettferdighet truet? (...) På den ene siden gjelder det hvordan individet skal sikre sin autonomi, på den andre siden hvordan individet skal kunne være aktivt handlende i verden (Myrvang, Myklebust, Brenna 2004).

Denne problemstillingen er like aktuell på Hausmania i dag, som den har vært siden rockerne gjorde "ungdomsopprør" mot den "falske" velferdsstaten på femtitallet. Noen av hausmanittene ønsker å motvirke de negative sidene ved individualismen ved at individene realiserer seg på en intellektuell måte og samler sin styrke i fellesskap som Hausmania. Aiki tror at selv om samfunnet er blitt "hardere", så er denne trenden i ferd med å snu; "Folk er blitt lei av 'winner- loser' mentaliteten fra 80- tallet". Han mener at Hausmania vektlegger det autentiske mennesket fremfor det økonomiske, "falske" mennesket, og at det er viktig å være i opposisjon mot urettferdigheten dette skaper. Hausmania arrangerer workshops, filmklubbkvelder og kurs som har til hensikt å mobilisere intellektet, slik at man i fellesskap kan bli en motvekt til dagens massekonsumkultur. Utzi sier at det er summen av alle menneskene på Hausmania som holder Hausmania sammen og at medmenneskelighet og omtanke for hverandre er viktige idealer. Utzi ser Hausmania i en større global sammenheng, der kollektiver som Hausmania er knutepunkter i et protestnettverk⁵³ som kjemper mot nyliberalismen og for en mer rettferdig verden.

Ønsket om å samle individene til en felles kamp fikk økt legitimitet når Statsbygg skulle selge Hausmannskvartalet. Spørsmålet om stedets eksistensberettigelse ble gjort til en politisk sak, og hausmanittene ble kastet inn i et politisk hierarkisk system som truet deres egenart og autonomi (Bobbio 1987 i Lorentzen 2004:138). Presset på individene om at de måtte tilpasse seg "normalitetens" normer kom også fra politisk hold. Leder i byutviklingskomiteen, Ola Elvestuen, sier han synes at hausmanittene har en mistro mot byråkratiet og at; "Man (Hausmania) skal ha en stor frihet, samtidig som man må følge de reglene som er" (Elvestuen 2005).

---

⁵³ Dette bildet av den globaliserte verden, som et nettverk med sentrale knutepunkter, minner om Ulf Hannerz beskrivelser av globaliseringens informasjonsflyt, frem, tilbake og på tvers, i nettverk mellom sentrale og perifere knutepunkter (Hannerz 1992:221), og Gregory Batesons "cybernetics" begrep (Bateson 2000:407).

Byråd Grete Horntvedt er litt nervøs for at hausmanittene ikke skal greie å holde ryddighet i de interne forholdene på Hausmania. Hun sier i et intervju, at det er viktig at Hausmania holder miljøet ”så rent som mulig” og at de må ha ”en viss kontroll, ellers går det galt”. Hun er bekymret for at den flate strukturen skal føre til at noen ”kupper” Hausmania ved å få flertall i allmøtet, slik at ”kanskje rockerne presser gjennom kun sine egne ønsker”. Hun vil at Hausmania skal være åpent for ”andre interessenter som driver med kultur”, men sier at det er naivt å praktisere en ”åpen dørs politikk”, slik at stedet kan bli ”infiltrert” av narkomane eller okkupanter” (Horntvedt 2005).

Det er verdifullt å beholde et sånt område, gitt at de greier å ta vare på det, og at det ikke blir forfall, søppel og sånn (Horntvedt 2005).

Leder av kultur- og utdanningskomiteen, Kari Pahle synes at det er en fin struktur på arbeidet Hausmania holder på med, men hun tilføyer at husokkupasjonen i Hausmannsgate 42 (Alle Kanter) kan true Hausmanias videre eksistens i området (Pahle 2006). Ola Elvestuen presiserer, at siden Oslo kommune har kjøpt Hausmannskvartalet, kommer de til å legge klare føringer på hva stedet skal bli i fremtiden, slik at de som holder til der i dag ikke er garantert å kunne være der i fremtiden.

Kampen for individenes selvrealisering blir opphøyd til en kamp for Hausmannskvartalets overlevelse, og senere kampen for å redde Hausmania fra intervensjon utenifra. Når kommunen kjøpte Hausmania og de andre byggene i Hausmannskvartalet, ble kampen om å fremstå som seriøse forhandlingsmotparter kombinert med et krav om å få bevare sin særegenhet og sosiale identitet.

Vold og etablering av institusjoner

På Hausmania var det, i følge mine informanter, mye vold i den første tiden av Hausmanias eksistens, men etter at rep-rådet ble formalisert avtok volden. Vold er nok et problem som er vanskelig å bli helt kvitt, tatt i betraktning at Hausmania leier ut lokaler til rundt 350 personer, som igjen har bekjentskaper. Asa, som har vært med fra starten av, beskriver den positive utviklingen på Hausmania;

Hausmania i 2006 er Paradis, sett i forhold til da jeg fikk rom her i 2001. Machokultur, brøleper og testosteronsjokk rådet, tonen på møter og i sosial omgang. Vold og dop opp i mente, folk sov overalt i gangene, få betalte husleie, osv. Når man tenker på det, blir man rent stolt over hvilken holdningsendring, og nettopp, sosial kapital, som rep-rådet har klart å arbeide frem (Asa 2006).

Asa ser på utkastelse som siste absolutt siste utvei, og at man må passe seg for at stigmatisering og hevnmotiver fører til at man ikke søker en løsning på problemet. Han tror at konflikter kun kan løse seg i ”dialog”, men at dette motvirkes av folk ”som mener vold er en grei konfliktløser, som raskt legger de intellektuelle kreftene bort, når en konflikt oppstår” (Asa). Han mener allikevel at Hausmania må se sine begrensinger, siden rep-rådet er overbelastet og at det er viktig at personer som har et problem innser dette selv, og også søker hjelp utenfor fellesskapet.

Ifølge Baumann (2001), er dagens flytende modernitet en tilstand hvor man søker ly i fellesskapet en kort stund for å slippe unna samfunnets kompleksitet. Den ”faste” moderniteten kjennetegnes ved at den oppleves som stabil, varig og orienterer seg mot det kollektive, mens den ”flytende” moderniteten er kortvarig, flyktig og individualisert. Det eneste som er konstant i møtet med omverdenen er subjektets kropp, som ”er blant de mest årvåkent patruljerte av samtidens grenser” (Baumann 2001). Dette fører til at fellesskapet, akkurat som kroppen, betraktes som en beskyttet festning som er ”fløyelsaktig på innsiden og stikkende og piggete på utsiden” (Baumann 2001:210).

Baumann beskriver hvordan ønsket om å delta i felleskap med andre mennesker øker når verden fremstår som mer lunefull og uforutsigbar; ”Visjonen om felleskap er som en hyggelig og rolig fredens øy i et opprørt hav av fiendtlighet” (Baumann 2001:208). Den flytende moderniteten skaper ofte kortvarige voldsomme felleskap, der deltakerne ikke er sikre på om forholdet vil vedvare over tid. Under overflaten ligger det derfor frustrasjoner og en voldelig impuls som må skyves ut over samfunnets grense, slik at ”fellesskapets rolige øy hvor volden er forbudt”, kan skjermes (Baumann 2001:220). Dette fører til at man skyver ut de mest marginale individene som ikke greier å tilpasse seg innenfor fellesskapets grenser. På denne måten reproduseres gruppens grense mellom ”utsiden” og ”innsiden”. Sett i lys av dette er volden en naturlig del av fellesskapets konstituering, og formaliseringen av et organisatorisk sanksjonsapparat som kan overta voldens funksjon.

”Rusfelleskapet”

Rusfelleskapet er en viktig del av konstitueringen av fellesskapsfølelsen på Hausmania. Det kan være interne fester, nachspiel, eller festivaler som arrangeres i sommerhalvåret. 17.mai for noen, Vårfestivalen og Hausmaniafestivalen er noen av de faste arrangementene. På disse festene inntar deltakerne alkohol og noen røyker cannabis. Selv om omsetning og bruk av narkotika er forbudt på Hausmania, er det ikke forbundet med sanksjoner å røyke cannabis, så lenge det ikke skjer åpenlyst.

”Røykeringen” er ofte et spleiselag, der alle bidrar med penger eller cannabis. En person tar seg av forberedelsen og rullingen av ”jointen”⁵⁴, som han tenner og sender i en sirkelgang mellom deltakerne. Alle kan delta, uavhengig av hvor mye penger de har bidratt med. Røykefellesskapet skaper et ”rituale” i kraft av det hemmelige og forbudte, men samtidig kan det også ses på som en protest og en grensemarkering mot samfunnet ”utenfor”. Det er derfor en understrekning av det anti-autoritære og en opphøyelse av ”anti-struktur”. Det er en markering av egalitet som ideal, der alle kan inkluderes, uavhengig av status eller økonomisk posisjon. Disse ”røykeritualene” skaper dermed en distinksjon mellom de som deltar i ”røykeringen” og de som er utenfor. Fester og festivaler blir symbolet for den totale frigjøring og ”anti-struktur”, der man reflekterer og fjerner seg fra dagliglivets strukturer og gjerne kler seg i ekstra ”karnevalske gevanter”, for å distansere seg symbolsk fra ”mannen i dress og slips”.

I boken *Fornuftens fantasier* (1996), ser Sørhaug på rusens forhold til dannelsen av sosiale relasjoner og konstruksjonen av selvet. Sørhaug ser på konstruksjonen av selvet som et dynamisk spill mellom innside (kropp), utside (omgivelser)⁵⁵, og markeringen av en grense mellom disse. Vi skaper oss selv ved å avgrense oss fra andre, men vi må krysse den samme grensen, for å kunne kommunisere med og forstå andre mennesker (Sørhaug 1996:153).

Sørhaug ønsker å unngå den rigide dikotomiseringen i individ, som atskilt fra samfunn, ved å fokusere på konstruksjonen av grensen mellom personen og omgivelsene⁵⁶.

---

⁵⁴ Sigarett som består av tobakk og cannabis.

⁵⁵ Lakoff & Johnson kaller dette for ”root metaphors”, som er grunnleggende kognitive symboler i erkjennelsen av omgivelsene og i språket (Lakoff & Johnson 2003).

⁵⁶ Jfr; Fredrik Barths beskrivelser av grenser mellom grupper i *Ethnic Groups and Boundaries* (1969).

Identitetskonstruksjon er en kontinuerlig prosess som er et resultat av ”strategiske valg og avgrensninger bygd på verdier” og som ”baserer seg på et enormt inventar av tegnberere” (Sørhaug 1996:154). Sammenhengen mellom autonomi og avhengighet er sentralt i denne identitetsskapelsesprosessen.

I Norge har det å være selvstendig og tilstrekkelig fått en så viktig betydning at individualisme og konformitet har blitt forent (Gullestad 1989:121). Dette bildet av individets grenser som noe hellig, autonomt og ukrenkelig fører til at den eneste måten individet kan overgi seg selv på er i ”rusfellesskapet”, eller i kjærligheten (Sørhaug 1996).

Dette kan forklare at ”rusfellesskapet” har blitt en viktig del av hausmanittenes markering av avstand til samfunnet ”utenfor”, der individualismen råder, i en streben etter å skape en fellesskapsfølelse som er preget av egalitet. Hausmania har samtidig måtte utestenge rusmisbrukere, siden disse er en trussel mot fellesskapets fortsatte eksistens.

Felleskap, selvrealisering og autentisitet

Kan de sivile fellesskapene overleve i en ”individualisert” verden, når; ”Vedlikeholdet av samfunnet som normativ og verdimesig felleskap forutsetter kollektiv frembringelse av felles normer og verdier, som individer i neste omgang underkaster seg” (Lorentzen 2004:62).

Individuell frigjøring innenfor velferdsstaten kan virke mot sin hensikt hvis individualiseringen av det sosiale liv motvirker det fundament fellesskapet er bygget på. Etter liberalismens inntog på 80- tallet er det nok blitt vanskeligere å skape fellesskap i ”kommunitaristisk” ånd. Individualiseringen av samfunnet har medført en radikal forandring i hvordan individet forholder seg til, og fortolker verden. Normer og konvensjonalitet gir et grunnlag for felles forståelse og atferd, men samtidig kan det tolkes som et hinder for individets utfoldelse.

”Trickster” personligheten som jeg nevnte tidligere, ligner svært mye på dagens selvrealiseringsideal, hvor man skal frigjøre seg fra emosjonelle bånd og hvor andre mennesker er en trussel mot individets utfoldelse. Selvrealiseringsidealet opphøyer utdanning

og karriere som høyeste mål, men gir ikke alltid individene tålmodighet nok til å fullføre, før noe nytt og mer interessant dukker opp. Selvrealiseringsverdiene opphøyes til en "filosofi", gjennom media, reklame og selvhjelpsbøker. Hvis man ser på motsetningen mellom individenes behov for å være "autonome" og gruppens behov for konformitet, kan disse tendensen fremtre, som følger i tabellen under:

Selvdefinering/autonomi	Moral/Samvittighet
Individualisme	Kollektivism
Anti-struktur	Struktur
Endring	Styring

Selvdefinering (autonomi) er en betingelse for individualismen, og kollektivets ønske om å innføre en norm oppfattes som en trussel mot denne selvdefineringen. Fellesskapet vil prøve å spille på individets samvittighet, slik at det tilpasser seg fellesskapets normer. Hvis man opphøyer den individuelle strategien over den kollektive, kan man få en narsissistisk individualisme som vanskeliggjør kollektive formasjoner som vedvarer.

Det er en nær forbindelse mellom selvrealisering og kunstnerisk skapelse. Da kunsten sluttet å etterlikne virkeligheten (mimesis) og hyllet fantasiens evne til å hele tiden skape noe nytt (poiesis), kom den til å "spille en avgjørende rolle for den retningen autentisitetens ideen har utviklet seg i" (Taylor 2003:72). Selvdefinering blir satt i kontrast til moralitet og konformitet, noe som fører til at man kjemper mot reglene som påføres utenifra for å forvare sin autentisitet. (Taylor 2003:74).

Det postmoderne og det liberalistiske menneskesynet har utviklet seg hånd i hånd, med konsumerismen som identitetsbekreftende ideologi (Lorentzen 2004:164). Dette kan skape en tilhørighet, der man identifiserer etter distinksjonene som ligger i tingens "fetisjerte" egenskaper (Bourdieu 2002). Dagens urbane middelklasse mennesker, som presenterer seg som vellykkede individer gjennom klær og leilighet, er et godt eksempel på dette. Hausmanittene opponerer mot disse tendensene ved å satse på gjenbruk av

bygningmaterialer og ved å bruke klær og andre ting til de er utslitt. Selv om man ikke slipper unna det å konsumere, kan man forsøke å gjøre det i et litt roligere tempo. I tråd med Bourdieus distinksjoner kan man derfor si at hausmanittene har et relativt "rustikt" ideale rundt klesstil og hjemmeinnredning, enten fordi man er fattig, eller for å vise sympati med de fattige. Ved gjenbruk oppstår det et nytt verdihierarki, der man i tillegg til tingenes affeksjonsverdi, kan høste anerkjennelse ved å fremvise en mahognigitar fra femtitallet eller et "kitch" bilde, som er så umoderne at det er moderne. Livsstil er i dag et av de elementene som er med på å skape identitet, og dette uttrykkes gjennom tegn som gis en spesiell symbolsk betydning. Klær, hjemmeinnredning, mat og reiser produserer slike tegn innen estetikkens postmodernisme (Gullestad 1989). For rockemusikeren på Hausmania er klærne gruppesymbolet som viser hva man står for og instrumentene har samme "fetisjerte" verdi som dagligstua har for den "alminnelige" nordmann.

Konsumerismen og postmodernismen med påfølgende selvrealiseringsideal, har ført til at flere søker seg til fellesskap som er basert på identitet gjennom konsum, og at individene er innovert flere "tilbud" på kortere tid enn før. Allikevel greier lokale initiativ, som Hausmania, å skape en motvekt til det rastløse jaget som samfunnet vårt har skapt. På Hausmania ønsker man å skape et "pusterom" hvor det lages kunst og musikk med "sjel", som en motvekt til den kommersialiserte massekulturen. Det å selge, er ikke så viktig som å lage noe originalt og vakkert som kan gi folk en verdifull opplevelse. Vektleggingen av det "autentiske" fremfor det "falske" gjenspeiler seg også i folks idealer, "stil" og Hausmanias normer. Disse normene dreier seg om å ikke fremstå som overflattisk, men "ekte". Det er en norm på Hausmania å være et kritisk og samfunnsbevisst menneske som ikke søker en konformitet med resten av samfunnet, men som søker kunnskap på egenhånd og utøver en samfunnskritikk som kan bidra til en mer rettferdig verden. Det er med andre ord snakk om en selvrealisering i autentisitetens navn, som står i motsetning til den narsissistiske selvrealiseringen. Hausmania ønsker å markere seg som en motvekt til konsumerismens jakt på teknologiske nyvinninger og status.

Taylor bruker begrepet "autentisitet" for å betegne det moralske samtidsidealet som setter en "standard for hva man måtte ønske" (Taylor 2003) Taylor mener at venstresiden i politikken

er dypt inne i samtidens autentisitetetskultur. De kritiserer menneskers herskerholdning ovenfor naturen og ønsker å forsvare urbefolkningsgrupper mot inntrenging av den industrielle sivilisasjon. De ser ofte løsningen som en flukt fra teknologien. Høyresiden i politikken er derimot kritikere av autentisitetens etikk og er sterke tilhengere av teknologisk utvikling. Taylor ønsker å restaurere det sosiale liv ved å ”gå i strupen på autentisitetkulturens kritikere”, avvise subjektivismen og motvirke ”beskrivelsene av moderniteten som betrakter oss som fanget av ’systemet’ ” (Taylor 2003:38). Han tror på en ”moralsk teknologi” som kommer menneskene til gode, og at det vil oppstå en skjebnebevissthet når lokalsamfunnene samler seg for å bekjempe miljøtruslene.

Lakoff og Johnson (2003) ønsker også å bekjempe subjektivistmyten, som fører til at mennesket søker inn i seg selv for å betrakte naturen på avstand, og objektivistmyten hvor mennesket ser seg selv som hevet over naturen når de ”forguder” kunnskapen og vitenskapen. De ønsker at mennesket skal søke en kunnskap som oppstår i en konstant forhandling med omgivelsene og andre mennesker. De vektlegger ritualenes betydning for at menneskene skal oppnå struktur i hverdagslivets kaos, og den estetiske erfaring som skaper nye virkeligheter gjennom ”rasjonalitetens fantasi”. Denne formen for estetisk erfaring oppstår i hverdagslivet, utenfor de etablerte kunstarenaene, og handler om å avsløre de fastgrodde metaforene og konvensjonelle tankemønstre, slik at man ser virkeligheten med nye øyne (Lakoff & Johnson 2003:236).

Det kan derfor virke som Hausmanias argumenter, om at de er et ”samfunnseksperiment”, kan stemme med virkeligheten. De søker en fristilling fra det stressende samfunnet, men må allikevel forholde seg til dette samfunnet, for eksempel i forhandlingene med kommunen. Kommunen på sin side stiller klare krav til hva slags ”tilbud”, eller oppførsel, som skal være akseptert på Hausmania. Individenes ønske om ”autonomi” kan sies å være en norm som hausmanittene bærer i seg fra samfunnet ”utenfor”. På Hausmania stilles det krav til individene om at de skal engasjere seg i dugnader og i den indre organiseringen av huset. Det er med andre ord en balansegang mellom å være ”fri” kunstner og deltaker i et lite samfunn. De som ikke passer inn i denne gruppekonformiteten, har muligheten til å melde seg ut og

være mer perifere, i forhold til organiseringen av huset, eller de kan bli utsatt for sanksjoner, slik som ”trickster” personlighetene.

I dette kapittelet har jeg sett på hvordan hausmanittene har søkt seg sammen i felleskap for å realisere seg selv gjennom kunstnerisk og politisk virksomhet. De oppstår et problem med å organisere huset og å få samlet folk til dugnad, siden det er vanskelig å engasjere folk til annet enn den individuelle aktiviteten de holder på med. Allikevel har Hausmania greid å øve innflytelse ved å ”melde seg ut” av samfunnet for å kunne påvirke samfunnet. For at individene skulle få denne friheten, ble det nødvendig å ofre en del av individets frihet for å oppnå noe som samlet gruppe. Opprettelsen av rep-rådet førte til at styringen av huset ble formalisert, slik at den i mindre grad baserte seg på fysisk voldsmakt. I denne prosessen ble flere ”trickster” personligheter ble utvist fra Hausmania.

Hausmania ønsker å fremstå som det frie, fargerike kulturinitiativet som beskytter utsatte grupper i samfunnet, men samtidig må de passe på gruppens velvære og ansikt som de viser utad. Det er en norm å leve ut sine idealer og sitt kunstneriske virke i den daglige praksis, selv om man må forsake noen materielle goder. Det etableres samtidig et nytt verdihierarki, der det autentiske mennesket verdsettes høyere enn det ”narsissistiske” mennesket. I konflikten om graffitiveggen, blir ønsket om å støtte en ”undertrykt” gruppe kombinert med ønsket om å fremstå som det autentiske, fargerike og frie kulturinitiativet.

GRAFFITIVEGGEN

I dette kapittelet skal vi se på graffitiveggdiskursen på Hausmania, fra den oppstod til den ble etablert som et samlende symbol for huset. Det var lenge omstridt om graffitiveggen skulle gjøres til en kampsak for Hausmania. Grunnen til dette var at man hadde brukt mye tid internt på å motvirke tagging og fordi nesten ingen av graffiti-malerne leide atelier på Hausmania, eller var medlem av Hausmann BA. Det var derfor mange som mente at graffiti-malerne ikke representerte det ”egentlige” Hausmania. Da konflikten tilspisset seg, ble imidlertid kampen for graffitiveggen etablert som et symbol, som skulle representere kulturhuset Hausmania. I denne konflikten ønsket Oslo kommune å stenge den ”lovlige” graffitiveggen på Hausmania på grunn av kommunens ”nulltoleransestrategi” mot graffiti. Kampen for å beholde denne veggen førte til et vedtak i byrådet, som sier at det skal være opp til de enkelte bydelene å bestemme om de ønsker graffiti-vegger. De to hovedaktørene i denne diskursen ønsket å definere hvem som skal ha rett til å få utrykke seg i det offentlige rom, ulike syn på estetikk og hvilke uttrykksformer som kan defineres som kriminelle.

Nulltoleransen

I juni 2000 innførte byrådet i Oslo ”nulltoleranse mot graffiti” som kriminaliserer alle former for graffiti, ser på det som søppel og nekter det adgang i det offentlige rom. ”Nulltoleranse” strategien kommer fra USA og tilhengerne mener det er en årsakssammenheng, mellom sosial og fysisk uorden i et lokalsamfunn og forekomsten av alvorlig kriminalitet. Tagging har derfor blitt beskyldt for å være en medvirkende årsak til at folk kaster mer søppel og at kriminaliteten øker.

Politiet mener at en av flere årsaker til nedgangen i ’alle saker kriminalitet’ er Oslo kommunes nulltoleranse og den innsatsen som er gjort mot graffiti som også drar med seg annen kriminalitet (Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, 9.8.2005 - Saksnr: 200404556-16).

Nulltoleransestrategien fjernet definisjonsskillet mellom de store fargerike ”graffitipiece”, kunstnerisk ”street-art” og enkle ”tags”. Alt ble puttet i en bås. Det ble derfor vanskeligere for etablerte graffiti-malere å sette opp ”piecer”⁵⁷ i det offentlige rom og de fikk de bare utfolde

---

⁵⁷ En ”piece” er en ”masterpiece”, det vil si et gjennomført graffiti-verk med farger og tredimensjonale effekter.

seg ved private oppdrag. Samtidig økte anmeldelsene (spesielt fra Oslo Sporveier) og straffene ble strengere. ”Justin Case” skriver i innlegget ”Fra et taggerhue”;

Tagging er et medieskapt ord. Vi bruker det ikke innad miljøet. Da nulltoleransen startet i Oslo, kom bulldoserne og fysisk rev ned alle lovlige graffiti vegger. Skulle man nå spraye, måtte det bli ulovlig. Denne kriminaliseringen førte til at kulturens fokus forsvant fra det kunstneriske og over i frustrasjon blant mange. Se deg rundt, Rune (Gerhardsen). Taggingen i Oslo har aldri stått så sterkt, samtidig har graffitien aldri vært så gjemt. Det er nemlig mindre risikabelt å bare tagge. Du sier du setter et skille mellom graffiti og tagging? I så fall har denne kampanjen rammet feil gruppe (Dagbladet 30.7.2005).

Skoler og fritidsklubber måtte også stenge graffiti veggene. Bydelspolitikerne i bydel St. Hanshaugen protesterte da de ikke fikk beholde veggene på Ila skole og Hammersborg fritidsklubb, og bydelspolitiker Mads Harlem uttalte at disse tiltakene bidro til å ”undergrave lokaldemokratiet”. (Høigård 2002:176). Nulltoleransen hadde to effekter. For det første mistet miljøet de gode forbildene som kunne føre kunnskapen videre, samtidig som Oslo fikk mer røffe ”tags” og mindre fargerik graffiti. Motstanderne av nulltoleransen mente at man kneblet en hel uttrykksform på en måte som ikke hører hjemme i et sosialdemokrati. I 1994, da Oslo Sporveier i samarbeid med Oslo kommune startet de første ”taggerhue” kampanjene, ble et miljø med fredelige hensikter fremstilt som et miljø preget av kriminalitet, vold og dop. Professor i kriminologi ved Universitetet i Oslo, Cecilie Høigård, som er den forskeren i Norge som har størst kjennskap til miljøet, skriver at alle hip-hop stevner hun har deltatt på har fremhevet kampen mot dop, vold og rasisme som miljøets viktigste saker⁵⁸ (Høigård, 2002:216). Det bildet mediene konstruerte førte til at hærverkstaggning økte, samtidig som de seriøse malerne fikk mindre spillerom. Derfor rekrutterte dette folk som ikke var ute etter å lage arbeidskrevende ”piecer”, men som konkurrerte om å lage flest mulig synlige ”tagger”.

Debatten internt på Hausmania

Den første graffiti veggen på Hausmania ble til ved at Ztor skrudde opp noen finerplater for å gi bedre underlag for graffiti malerne. Etter at denne veggen ble revet sammen med gamle Elvebakken videregående skole, satte han og noen andre en i gang en kampanje for å sette opp en ny vegg, mot byggetomten ved siden av Hausmania. Byggentreprenøren sponset en stor vegg som hadde til hensikt å skjerme mot støy og støv, men som også var den perfekte

---

⁵⁸ Hip Hopens grunnlegger "Afrika Bambaata", var et tidligere gjengmedlem som forsøkte å motvirke bandekriger, vold, kriminalitet og narkotikaproblemer blant fattige ungdommer i New York. Etter å ha sett en film om den afrikanske Zulu stammen, fikk han ideen om å danne en organisasjon han kalte "Universal Zulu Nation", som skulle være åpen for alle folkeslag, uansett religion, kultur eller hudfarge.

graffitiveggen. Ztor satte også opp et ”utendørsgalleri”, tolv plater som tettet tolv hull i veggene mot bakgården, som ble dekorert av graffitikunstnere. Graffitiveggen ble raskt et samlingspunkt for seriøse malere og nybegynnere som ønsket å utvikle sine ferdigheter.

Ztor og andre graffitimalere ble beskyldt for å forsøple veggene utenfor graffitiveggen med tagging, og det var en konstant forhandling internt på Hausmania om hvor grensene for graffitiveggen gikk. Inne på Hausmania var veggene lenge dekket med tagging, plakater og annen informasjon. Som jeg nevnte tidligere, ble det satt i gang flere kampanjer for å male over dette, omtrent samtidig med at Hausmania startet å invitere politikere til visjon presentasjonsmøter på huset. Etter at Oslo kommune overtok Hausmannskvartalet ble det gjort klart at graffitiveggen stred imot ”nulltoleransestrategien” mot graffiti og at de ikke kunne tolerere graffiti på kommunens eiendom. Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel meddelte i et brev at den økonomiske støtten til Hausmania uteble, helt til graffitiveggen ble fjernet. Det ble også full stans i leiekontraktforhandlingene, som nesten var i havn.

Det oppstod en uenighet internt på Hausmania mellom de som ønsket å følge kommunens påbud og de som ville beholde graffitiveggen. Grusomhetens teater stod i fare for å miste støtten sin og de skrev derfor et innlegg, hvor de mente man burde kjempe for andre saker enn akkurat denne veggene, og at man bør ”gå inn på kompromisser for å få den nødvendige støtten til å kunne utvikle en virkelig revolusjonær idé (...)”. Grusomhetens teater ønsket å finne ut om graffitiveggen ”egentlig er viktig for Hausmania” og mener at det er viktigere å bygge opp ”et slagkraftig alternativt kulturhus”. I NRK Østlandsendingen (28.06.05) sa en representant fra teateret at; ”Det sprer seg med tagging på andre fasader. Det som er problemet er stadige overmalinger som koster penger, og det synes vi ikke noe om”. Sirku mener at ”enkeltpersoners ytringer om graffitiveggen” har vært negativt for forholdet til kommunen. Han sier at det har vært en avsporing av debatten og at man heller burde ”gå inn der Hausmania faktisk er interessant for Horntvedt, som et sosialt, økologisk eksperiment, ala Svartlamoen”.

Disse uttalelsene ble møtt med skarp kritikk og mange hausmanitter så på denne saken som en ”symbolsk” sak, fordi Oslo kommune prøvde å diktere hva slags kulturaktiviteter Hausmania skulle tilby, samtidig som kommunen ville ”sensurere det kunstneriske innholdet på

Hausmania". Denne gruppen, med Tabo og Aiki i spissen, mente at Hausmania ikke var så avhengige av den kommunale støtten at de bare skulle "legge seg på ryggen og logre med halen mellom beina", bare fordi de fikk et trusselbrev fra kommunen.

Vi har hørt et lite pip fra kommunen i form av et brev og allerede er vi klare for å legge oss over og fjerne det mest benyttede kulturtilbudet vi har (Tabo).

Ztor fremhever at graffitiveggen er et sted hvor alle kan få utfolde seg, hvor man ikke står og "siler ut folk for å kun la akademikere, med pensel i hånd, få tilgang" (Ztor). En kvinne fra Hausmannsgate 40 (Vestbredden), mener kampen for graffiti føyer seg inn i rekken av kunstarter som har vært undertrykt gjennom tidene og at det dreier seg om "å anerkjenne graffiti som den kunstformen den faktisk er". En kvinnelig hausmanitt mener at graffiti er kunst og tagging hærverk. Derfor synes hun man burde kjøre en kampanje der det kommer frem "hvor tøff du er om du vet forskjellen mellom graffiti og tagging". Dette viser at det er enighet om graffitiens stilling, men at noen ønsker å innføre et skille mellom graffiti i "temmet" form, innenfor graffitiveggens flater og i "uhemmet" form, utenfor graffitiveggen..

Det var usikkerhet rundt hvor grensene for graffitiveggen gikk på Hausmania og en intern konflikt bygget seg opp. Tabo var opptatt av å redusere tagging og spurte seg hvor grensene for den "lovlige" graffitiveggen gikk, mens Aiki foreslo å dekke hele huset med graffiti og gjøre det til et medieutspill. Motstanden mot nulltoleransen ble av en mildere art. Det ble skrevet brev til kommunen, arrangert graffitiutstilling i kulturdepartementet og arrangert en demonstrasjon med mobile graffitivegger i Oslos gater. I tillegg arrangerte Samferdsels- og miljøkomiteen en åpen høring om lovlige graffitivegger i Oslo. Høringen fant sted i Kultur- og utdanningskomiteens møterom, onsdag 23. november 2005.

Hausmania kontrollerer ulovlig tagging

Mens kampen om graffitiveggen pågår i den offentlige debatten, utvikles det noen strategier inne på Hausmania som har til hensikt å redusere taggingen utenfor graffitiveggen. Noen hausmanitter ønsker å motbevise argumentet fra kommunen om at tagging sprer seg rundt den "lovlige" graffitiveggen. Byråd Grete Horntvedt hadde tidligere bedt hausmanittene om å være strengere mot taggerne, hvis de ønsket å få beholde veggen. Hun ønsket også å ha dette

ansvaret med som et punkt i leieavtalen. Selv om Hausmanittene avsto dette forslaget, har noen hausmanitter allikevel spilt rollen som ”graffitipoliti”.

En strategi mot tagging som ble foreslått på Hausmania, har noen sammenfallende punkter med Oslo kommunes ”ti-punkts strategi til bekjemping av graffiti vandalisme”, som ble vedtatt av Oslo byråd 3. august 2000 (Byrådsak nr. 1752/00). Forslaget til bekjempelse av ulovlig tagging på Hausmania er en trepunkts strategi, som går ut på å; 1. Bli enige om hvilke vegger som ikke er graffiti vegger, 2. Maling og utstyr (Kjøpe inn maling for å male over tagging) 3. Rask reaksjon (male over tagging med en gang). Rask reaksjon har lenge vært Oslo kommunes varemerke og de har parallelt med nulltoleranse strategien tilbydd gårdeiere i Oslo en avtale om fjerning av tagging og graffiti innen ett døgn⁵⁹.

Før et graffiti arrangement på Hausmania, høsten 2005, anbefaler en hausmanitt at man utestenger graffiti grupper som utgjør en ”taggetrussel” og som ikke respekterer Hausmanias regler. Like etterpå havner en Ztor i kryssilden, siden han lager signaturer på ”ikke lovlige” vegger på Hausmania. Han blir beskyldt for å sabotere rep-rådets vedtak om hvor det skal være lovlig å male. Flere slutter seg etter hvert til kritikken og det kommer sterke utsagn fra flere hold; ”Kan du ikke bokse ham da? Skal han hefte oss og holde oss i bortkasta arbeid for hver tagg han drar?” (Sirku). ”Fra nå av oppfordrer jeg alle hausmanitter å danne borgervern mot taggere! De har deres vegg som andre har lokaler” (Utzi).

Det er sterke følelser i sving når man vil redde sitt eget reir fra ”forsøpling”. Hausmania brukte mye penger på maling når de skulle holde veggene rene. Disse kampanjene tiltok i omfang, vinteren 2003/2004, da det ble klart at Oslo kommune skulle legge inn bud på Hausmania. På denne tiden var mange av veggene, både innendørs og utendørs, tagget ned. Tabo kommenterer dette; ”Ja da! Graffiti er kunst! Men for flate! Må vi ha det absolutt overalt? La oss prøve å se litt på hva slags signal vi sender ut, hvordan det blir oppfattet av folk der ute. Aiki nevner at det er viktig at de som uttaler seg på vegne av Hausmania i graffiti konflikten, ikke sier noe som er ”feil”, eller gir et ”useriøst” inntrykk.

---

⁵⁹ Oslo kommune bruker ofte prislappen på denne jobben som et argument imot alle former for graffiti.

Ellers er det sånn med det politiske spillet at det krever en viss grunnforståelse av systemet å være med i det. Det er derfor klokt å ha "tight" kontroll på hvem som snakker og hva som sies. En litt surrete henvendelse kan ødelegge inntrykket av oss som seriøse samarbeidspartnere (Aiki).

Ztor synes at graffitisaken ble kuppet av noen få personer som likte å sole seg i medieglansen, noe som førte til at de med "fagekspertise" ikke slapp til i debatten. Han synes at det er hårreisende at noen kan hevde at det er en flat struktur på Hausmania, når det hele tiden proklameres moralske konvensjoner om hva som er rett og galt, gjennom e-post lista og i rep-rådet. I lys av at de som tagger utenfor graffitiveggen, også er uenige med den "seriøse" linjen Hausmania har lagt opp til, er det nærliggende å se tagging som en motstandskamp, der en finner alternative måter å etablere symboler på. Tagging kan derfor samtidig være, både en protest mot Oslo kommunes nulltoleranse, og den intoleransen noen av mine informanter sier de opplever på Hausmania.

Kampen om byrommet og estetikken

Graffitidiskursens to "hovedposisjoner" ønsker å definere hvem som skal få lov til å sette preg på den visuelle utformingen av det offentlige rom. Den første "posisjonen" består blant annet av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og representantene fra Hausmania, og den andre består blant annet av Høyre og Fremskrittspartiet.

Høyre og Fremskrittspartiet støtter de kommersielle kreftene som står i motsetning til de "kulturelle" og "motkulturelle". Høyre og Fremskrittspartiet ønsker ikke å definere graffiti innenfor den estetiske diskursen. I en graffitihøring bemerker representantene fra disse partiene at; "det ikke er grunn til å ta stilling til hvorvidt graffiti er kunst eller ikke (...)" (Sak 4 – 18.1.2006)⁶⁰. I samme høring sier representantene fra Høyre og FrP at "politisk kontroll med kunst ikke hører hjemme i vårt samfunn". Siden de allerede aktivt kjemper imot denne uttrykksformen, kan de ikke definere graffiti som kunst, siden de da vil fremstå som "udemokratiske" kunstmotstandere. Høyre og FrP mener at; "Reklame, 'boards' og annet som blir satt opp innen rammen av lover og regler, ikke kan sammenliknes med graffiti og tagging som settes opp på annen manns eiendom uten tillatelse". Grunnen til at representanter fra Høyre og FrP ikke vil tilrettelegge for graffiti, er at de ikke vil at "graffitimiljøet vokser ved å

---

⁶⁰ Sak 4. Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffitivegger – Behandlet i Samferdsels- og miljøkomiteen 18.1.2006.)

gi det tilgang til offentlige godkjente flater, hvor det kan eksperimenteres, planlegges og rekrutteres” (Sak 4 – 18.1.2006).

Byråd for byutvikling, Grethe Horntvedt (H), sa i et intervju at ”ti punkts planen mot graffiti og tagging”⁶¹ gjør at man ikke kan inngå leieavtaler med Hausmania. ”Vi har et problem og det er at de driver graffitiopplæring der og har en såkalt ’lovlig’ graffitiegg” (Horntvedt 2005). Hun mener at lovlige vegger som tidligere var plassert på skoler medførte en spredningseffekt til de omkringliggende områdene. Horntvedt prøvde å få Hausmania til å føre selvkontroll i området, men hausmanittene svarte at de ikke ville påta seg oppgaven som ”graffitipoliti”.

Der har jeg tatt opp med dem at kanskje vi kunne gjøre et unntak, hvis de da laget en selvjustis, så de ikke tagget utenfor sitt eget område. Det har de avslått, men da får de ikke laget noen (husleie) avtale og det er et problem. Men nå sier de at de har gjort det jeg ba dem om, i hvert fall påvirket de som er inne i kulturhuset til å holde seg unna Elvebakken skole (...) Hvis de overtar (eiendommen) selv, så er vi kvitt problemet, selv om spredningseffekten vil være der (Grete Horntvedt 2005).

Siden Horntvedt synes at det er ”vanskelig å sensurere denne uttrykksformen” (Aftenposten 8.7.2005), forsøker hun å få hausmanittene til å internalisere kontrollfunksjonen som pålegges utenfra. Hun er også positiv til at Hausmanittene kan kjøpe byggene de holder til i, fordi da slipper kommunen å støtte de økonomisk. Da ville det vært ulovlig å støtte dem, ifølge EØS reglementet, sier Horntvedt.

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti støttet forslaget om at bydelene selv skal få bestemme om de vil ha lovlige graffiti vegger. Disse representantene ønsker ikke å slippe graffiti helt fri, men ønsker å gi uttrykket spillerom på noen avgrensede flater i byrommet, samtidig som man bekjemper tagging.

Representantene fra AP og SV sier de ikke ønsker å ”sette seg til doms over hva som er pent eller stygt når det gjelder ulike uttrykksformer” (Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, 9.8.2005 - Saksnr: 200404556-16). Samtidig innfører de et estetisk skille mellom ”tagger (...)

---

⁶¹ ”Tipunkts strategi til bekjempelse av graffiti vandalisme” – Punkt 5. Opplæring instruksjon og i denne sammenheng utførelse av graffiti skal ikke forekomme i lag, foreninger eller andre virksomheter som mottar kommunal støtte. Dersom slik opplæring oppdages vil kommunal bevilgning eller støtte for året bli vurdert holdt tilbake eller inndratt. Punkt 6. (...) Kommunale virksomheter skal ved gjentatt graffiti vandalisme vurdere om virksomheten skal holde det utsatte aktivitet/tilbud åpen”.

som stort sett fremstår som forurensing og skadeverk” og ”arbeidskrevende ’piecer’, som også kan fremstå som spennende dekorasjoner” (Ibid). Representanter fra AP og SV mener at ”Rent prinsipielt er det vanskelig å se at en husvegg med graffiti er annerledes eller mindreverdige i forhold til store reklame installasjoner, plakater og andre visuelle inntrykk” (Sak 4 – 18.1.2006). De ønsker derfor å definere hva som skal være tillatt av estetiske uttrykk i det offentlige rom, og mener at graffiti og plakatoophenging har like mye livets rett som reklamen og de kommersielle uttrykkene. Dette er derfor snakk om en kamp mellom næringsliv og kommersielle interesser, og motkulturelle grupper og frivillige organisasjoner, som for eksempel Hausmania. Allikevel er begge sidene enige om at det kun er graffiti som skal få lov til å fremføres. Tagging blir av begge parter fremstilt som hærverk.

Det kan virke som om det er en gruppe som ikke får slippe til her, nemlig graffiti-malerne selv. De setter ikke et skille mellom tagging, som er et uttrykk som media har skapt, og graffiti. For dem er begge uttrykksformene basert på en kreativ bruk av skrifttegn i byrommet. Graffiti-malerne trenger steder hvor de kan øve seg og bli bedre. For at dette skal skje må man først anerkjenne selve det estetiske formspråket som graffiti representerer. Videre kan denne anerkjennelsen føre til at forbildene innen miljøet blir de som maler de beste ”masterpiece” og ikke de som tagger mest i byrommet. Dette vil ikke nødvendigvis redusere taggingen i Oslo, men det kan bidra til å avstigmatisere en gruppe ungdommer.

Lovlige vegger fører ikke til mer tagging, de gjør at graffiti som lages, både den lovlige og ulovlige, blir av høyere kvalitet. Det blir nok ikke mindre graffiti, men den blir bedre (”Coderock” i Høigård, 2002:129).

I 2005 fremmet Rune Gerhardsen (A) et privat forslag om lovlige graffiti-vegger i Oslo. Dette forslaget var et viktig vendepunkt i debatten om legaliseringen og aksepten av graffiti som uttrykksform. En større graffiti-høring ble arrangert, 23.11.2005, i kulturdepartementets møterom. 18.1.2006, ble saken behandlet i samferdsels- og miljøkomiteen. Forslaget fra SV om at ”de bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti-vegger” vant voteringen, og innstillingen til samferdsels- og miljøkomiteen ble en seier i første runde av kampen for anerkjennelsen av graffiti. På denne høringen sa Aiki at han tror at ”dialog” og frie vegger kan styrke de av graffiti-malerne som er ”kunstneriske”. Videre tror han at taggingen ”vil synke i takt med åpenheten, forståelsen og respekten man viser ungdommens selvvalgte uttrykk”

(Aiki på graffitihøringen). Samtidig truer Aiki med at konfliktnivået i graffiti-saken lett kan eskalere. Visepolitimesteren ved Oslo politikammer er imidlertid skeptisk til om graffiti-miljøet er en ”masekultur” som kan skape et nytt ungdomsopprør. Han sier at respekten må gå begge veier og at ”dialog også betyr at man har respekt for at ikke alle synes tagging er greit” (Visepolitimesteren på graffitihøringen).

Kreativ motstand

Sommeren 2005, da Hausmannskvartalet venneforening malte nederste del av fasaden i Hausmannskvartalet i oransje, truet KBY med represalier hvis de ikke fjernet malingen. Denne dugnaden ble likestilt med ulovlig ”tagging”. Etter aksjonen kom Grete Horntvedt med en uttalelse i Dagsavisen, der hun truer med at ”de (byrådet) kan greie å fylle kvartalet med kultur uten Hausmania”. Denne trusselen blir parert med et humoristisk leserinnlegg fra Aiki i Klassekampen, der han skriver at Grete Horntvedt likner den første hybelverten han hadde da han flyttet til Oslo; ”Hun var en pen, gammel vestkantfrue. Det hun var aller mest redd for var at jeg skulle male hybelen i en eller annen farge hun ikke likte”.

Det er sterke definitoriske krefter i sving når man skal planlegge estetikken i det offentlige rom. Hausmanittene mener de har krav på en graffiti-vegg, siden de ser på dette som en kreativ uttrykksform som passer på et kulturhus. De får delvis støtte fra venstresiden og sentrumspartiene i bystyret, mens høyresiden mener at graffiti er hærverk og at det bør straffes med fengsel og bøter. Det er med andre ord et forsøk på å styre graffiti-diskursen ved hjelp av definisjonsmakt.

Kravet om å frigjøre rommet fra forskjellige former for herredømme og reetablere det i et nytt bilde, eller om å beskytte privilegerte rom fra ytre trussel eller indre oppløsning, står helt sentralt i mange urbane og lokale protestbevegelser” (Harvey 1997). ”(...) det er makt og herredømme over byens territorier og sosiale innhold som står på spill (Aspen 1997:372).

Hausmanittene unngår konfrontasjon i det lengste, siden de har mest å tape på det. I situasjoner der de blir stilt opp mot veggen, slik som når Statsbygg ville selge Hausmannskvartalet og når Oslo kommunen nektet Hausmania økonomisk støtte og kontrakt, har de imidlertid vist en fremragende evne til å mobilisere til ideologisk kamp i det offentlige rom. De har iscenesatt dramatiserte demonstrasjoner og har benyttet seg kreativt av

symbolene og retorikken som de offentlige myndighetene har produsert, til sin egen fordel. Graffitisaken ble etablert som et nyttig symbol å samle seg rundt, for å hindre Oslo kommune i å styre hva slags uttrykk som skal få utarte seg på Hausmania.

Hausmanittene forsto at det var de moralske aspektene som måtte vektlegges i graffitisaken. Det var for farlig å gå inn i en juridisk konflikt med kommunen, siden ”det er disse folka som har utformet regelverket” (Tabo). Tabo foreslo at man gjorde det til et moralsk spørsmål ved å erklære ”fulltoleranse” for graffiti og spille på at alle uttrykk burde få ytre seg i det offentlige rommet og ikke bare reklamen. Retorikken om at man skal bevare mangfoldet ble spilt tilbake til politikerne; ”Hausmania kan ikke støtte en politikk som sensurerer en kunstart, undertrykker en viktig del av ungdomskulturen og utstøter ungdom som vil male” (Tabo). ”Man kan ikke snakke om mangfold og samtidig sperre for et helt uttrykk” (Aiki). Disse uttalelsene viser at de mestrer den politiske sjargong og har ”kulturell kapital” på linje med adressatene.

Ønsket om å godta graffiti i ”temmet” form, hvor det kun tillates det på noen bestemte vegger, tyder på at AP og SV ønsker å motvirke taggingen gjennom å tillate noen lovlige graffiti vegger og ha en pågående samtale med graffitimiljøet. Rune Gerhardsen tok en helomvending og gikk ut med et forslag om å opprette tre graffiti vegger i Oslo, etter å ha vært brennende graffitimotstander i mange år. Han uttaler at ”Graffiti er noe av byens eget uttrykk, og jeg synes det ville vært veldig fint om det kunne kommet noe opp på noen av disse veggene, som uansett bare står der” (Nrk Østlandssendingen, 6.7.2005). Overgangen fra en nulltoleransepolitikk til den type ”gouvernementality” som beskrives av Foucault (2002) kan være nyttig hvis man ønsker å styre individene ved hjelp av deres egen samvittighet (Foucault 2002). Uttalelsene fra Kari Pahle og Rune Gerhardsen kan tolkes som om det er nettopp å gi individet ansvar og tillit til å styre seg selv, som er målet for disse strategiene. På denne måten kan de eventuelt slippe den verste motstanden fra graffitimiljøet, samtidig som det blir lettere å legitimere kampen mot taggingen.

Det er allikevel ikke slik at den dominerende part i en hegemonisk relasjon styrer alle kriker og kroker av samfunnet (Scott 1985). Et godt eksempel på dette er når hausmanittene bruker

symbolsk aikido⁶² og inverterer begrepet ”nulltoleranse” og erklærer ”fulltoleranse” for graffiti. De penetrerer og benytter seg aktivt av den dominerende ideologiens symboler. I tillegg har de dratt nytte av å bli sett på som de fargerike, eksotiske og undertrykte kunstnerne som gir Oslo et ”kulturalibi”. Ved å mystifisere seg selv eller benytte seg av inntrykkskontroll og kreative medieutspill, hindrer hausmanittene at Oslo kommune får dominere de ideologiske utspillene i graffitidiskursen. Når hausmanittene fremstiller seg som de ”snille små” og ”de litt rare”, viser at de mestrer bruken av symboler som påvirker følelser, slik at det dras fordel av å være i den ”underlegne” posisjon. Ved å skape et sosialt rom der den dominerende makten preller av, blir de vertikale maktrelasjonene blir svekket, mens den horisontale ”flate” makten hos de som er ”i samme båt” blir styrket. Ved å stille seg ”på siden av” samfunnet skaper hausmanittene et ”frirom” hvor de kan benytte kreative innspill og øve innflytelse i kraft av å være et fellesskap.

Konflikten om graffitiveggen viser at Hausmania ønsker å fremstå som solidariske og beskyttende overfor en ungdomskultur som symboliserer de samme som de idealene Hausmania holder høyest; Det frie og opprørske kulturinitiativet som kjemper i mot de undertrykkende samfunnsstrukturene. Allikevel viser det seg at det blir nødvendig å lage strukturer og regler når man vil bli ansett som en seriøs forhandlingsmotpart til Oslo kommune. Hausmanittene som har vært de mest fremtredende i debatten om graffitiveggen, viser gjennom sine strategier at de har omfattende kunnskaper om organisasjon, politikk og byråkratiske prosesser. Argumentet om å være seriøse samarbeidspartnere har vært gjennomgående i kontakten med kommunen og har vært brukt som et argument i skolerings- og formaliseringsprosessen, der rep-rådet og økovicjonen spilte en nøkkelrolle. Det er et ønske om at de som deltar i diskursen skal ha en ”grunnforståelse av systemet”, som gjør at de ikke fremstår som useriøse samarbeidspartnere. Det har vært en intern uenighet på Hausmania om graffiti-saken i det hele tatt skulle bli en viktig sak for huset. Noen var uenige med de representantene fra Hausmania som uttalte seg i media og som hadde kontakt med de offentlige myndighetene. Aiki og Tabo, som tidligere hadde kritisert taggingen på huset, ble de ivrigste forkjemperne for graffiti. De spilte en viktig rolle i graffiti-saken, akkurat som de gjorde i formaliseringen av husets indre organisering. Ztor som var ”graffitiekspert” og

---

⁶² Japansk selvforsvar, basert på teknikker der angriperens kraft blir rettet mot han selv, slik at han kommer ut av balanse.

grunnleggeren av graffitiveggen, ble utestengt fra all kontakt med medier og politikere. Dette kan tyde på at graffitiveggkonflikten ble et middel for å etablere de nødvendige symboler som sikret Hausmania relativ ”autonomi” over hvilke uttrykk som skal få utfolde seg på huset.

Politikerne har heller ikke tapt så mye på avgjørelsen om at de enkelte bydelene skal få lov til selv å bestemme om de vil ha graffitivegger, siden den endelige avgjørelsen avhenger av den politiske sammensetningen i hver enkelt bydel. De som har blitt rammet av nulltoleranse politikken vil ikke nødvendigvis finne seg i at man tillater graffiti i en ”temmet” form, innenfor graffitiveggens areal. Samtidig er vedtaket om at bydelene selv skal bestemme et vedtak som inneholder en rekke sanksjonsmuligheter. Kort tid etter at nulltoleransen ble opphevet, før graffitisaken ble vedtatt for bydel Grünerløkka som Hausmania tilhører, kommer det første eksemplet på dette. Våren 2006, i et møte med EBY som overtok forhandlingene med Hausmania etter KBY, får representantene høre at det vil få store konsekvenser, hvis de ikke fjerner all graffiti og tagging på Hausmania. Representanten fra Hausmania sier at ”samarbeid er nøkkelen i denne situasjonen”, men representanten fra EBY sier at kravet er kommet fra politisk nivå og at de er nødt til å følge disse kravene.

Graffiti-veggen på Kulturhuset Hausmania.

KONKLUSJON

Utgangspunktet for denne oppgaven har vært å undersøke mønstrene i samhandlingen mellom Hausmanias representanter og de offentlige myndigheter som kom til syne, og forsøke å finne ut hvorfor de oppstod. Jeg ønsket å finne ut om denne formaliseringsprosessen og kontakten med Statsbygg og Oslo kommune, førte til at Hausmania gikk fra å være det ”ville”, anarkistiske og ”frie kulturinitiativet” til å bli ”temmet”, i møte med byråkratiet. Jeg har sett på to strategier, hvor den ene er en disiplinerende og strukturerende strategi, mens den andre er en strategi som søker en endring i retning av individets ”frihet” og ”anti-strukturer”. Jeg valgte å kalle disse to strategiene for ”styring” og ”endring”. Foucaults krav om å være tilstede der disse prosessene faktisk foregår er en forutsetning for å undersøke maktforhold, når de institusjonelle forandringene implementeres. På denne måten kan en eventuell motsetning mellom idealene for samhandling, og den faktiske samhandlingen, avdekkes. Jeg påsto i innledningen at formaliseringsprosessen førte til en økt grad av ”styring” på bekostning av ønsket om individuell frihet og ”endring”. Jeg skal nå se nærmere på om Foucaults teori, om at ”staten” disiplinerer individer ved hjelp av deres ”egen vilje”, passer i Hausmanias tilfelle.

Som nevnt i metodekapittelet, mener Foucault (2002) at individene styres ved hjelp av sin egen samvittighet og gjennom ”selvkontroll”. Disse ”techniques of the self” innskriveres i individet, gjennom språk, kunnskap og konstruksjonen av omgivelsene, som en følge av den kunnskapen samfunnet krever at vi skal lære for å kunne fungere i samfunnet. Disse teknikkene krever en påvirkning over et lengre tidsrom, enn den kontakten som har vært mellom Hausmania og de offentlige myndighetene. Representantene fra Hausmania som har vært med i forhandlingsgruppa, sier imidlertid at de har hatt ganske liten kontakt med de offentlige myndighetene og at denne kontakten har hatt preg av å være et ”spill”, der det har vært en kamp om å nå igjennom med sine egne meninger og verdier.

De tidlige forhandlingene og lobbyvirksomheten var rettet mot unge representanter i det politiske miljøet som kan betraktes som relativt likeverdige, og som ble en nødvendig

brekkstang for å få igjennom vedtakene i Hausmanias favør. Disse politikerne utgjorde opposisjonen i bystyret og var positive til Hausmania. Ordvekslingen ble imidlertid tøffere etter at Hausmania ble kjøpt av Oslo kommune, og det borgerlige byrådet fikk ansvaret med den videre kontakten. Representantene fra Høyre og FrP hadde stemt imot at kommunen skulle kjøpe Hausmania, men de ble nødt til å følge opp vedtaket i bystyret. Graffitisaken ble i så måte en ”lakmustest” på maktforholdet, der forskjellige strategier ble tatt i bruk. Trussel om tilbakeholdelse av økonomiske midler og nulltoleranse mot graffiti, ble besvart med en erklæring om ”fulltoleranse”. Byrådets strategiske handlinger i graffitisaken, som å nekte Hausmania økonomiske midler og kontrakt, ved å spille på nulltoleransen mot graffiti, kan sees på som et forsøk gjenopprette ”orden” ved bruk av makt.

Foucaults påstand om at det foregår en internalisering av normer gjennom individets samvittighet, som er iscenesatt av ”staten”, stemmer dermed dårlig i dette tilfellet. Hausmanittene sliter ikke på noen måte med samvittighetskvaler fordi de må gå inn på en konfrontasjonslinje med kommunen, snarere tvert imot. På denne måten får hausmanittene bekreftet at de ikke er blitt temmet, og at det ”ville”, anarkistiske og ”frie kulturinitiativet” fremdeles eksisterer.

På bakgrunn av de eksemplene jeg har trukket frem i denne oppgaven, kan kontakten mellom representantene fra Hausmania og de offentlige myndighetene, betraktes som aktørers kreative strategier, tilpasningen til stadig skiftende omgivelser og økt innflytelse når man fremstår som en samlet gruppe utad. Samhandlingen har vært preget av en kamp for å nå igjennom med sin vilje, hvor det har blitt benyttet taktiske og strategiske virkemidler, både fra Hausmania og de offentlige myndigheters side.

Hausmanittene har viste stor evne til å dra nytte av politisk- og byråkratisk maktretorikk og benyttet denne aktivt som et motmaktmiddel, i for eksempel graffitisaken. Her ligner hausmanittenes handlingsrom mer på aktørene Scott (1985) beskriver. Scott betrakter aktørene som langt mer kalkulerte enn det Foucault gjør. Hausmanittene skaper et rom for motstand ved å ”melde seg ut” av samfunnet og benytte seg av kreative innspill.

Hausmanittenes bruk av retorikk, symboler og medieutspill viser at selv om de ikke har

eiendom, kapital eller andre maktvåpen, så har de "the weapons of the weak" (Scott 1985), som de benytter for å trenge inn i, avdekke og avmystifisere "ideologien" de offentlige myndighetene ønsker å innføre som en norm. Min påstand om at det har foregått en disiplinering av individenes ved hjelp av deres "samvittighet", stemmer dermed dårlig overens med mine funn.

På den andre siden foregår det også et forsøk på disiplinering internt på Hausmania, hvor noen har mer innflytelse enn andre. Dette viste seg i formaliseringen av rep-rådet og økovijsjonen, hvor noen hadde mer tilgang på kunnskap og sanksjonsmidler enn andre. Disse strategiene var kalkulerte og hadde til hensikt å gjøre Hausmania bedre rustet til forhandlinger med de offentlige myndighetene. Samtidig inneholdt de en plan om hvordan Hausmania kunne bidra til å gjøre verden til et bedre sted å leve. For å oppnå disse målene mobiliserte enkelte aktører på Hausmania "stridsmidler" rundt sine argumenter, i kampen for å få rett. Økovijsjonen forteller med "myteskapende" retorikk om hvor dekadent samfunnet er og hva som er redningen. Aktørenes strategier viser seg i talene som holdes under begravelisdemonstrasjonen, og senere, i graffitisaken, hvor det var omstridt om denne konflikten var representativ for Hausmania, og om den passet inn i ideen om "det frie kulturinitiativ".

Det er med andre ord noen få strategier på Hausmania som benytter demonstrasjonene, medieutspill og andre "iscenesettelser" til å underbygge sine egne argumenter og strategier. Målet er å produsere "fakta" som fremstår som mest mulig "naturlige" og troverdige (Schanning 1997:223). Disse aktørene står imidlertid ikke alene, men representerer ulike interessegrupper på huset. Hausmanittene søker seg til den strategien, eller visjonen, som de synes er den mest fordelaktige for Hausmanias fremtid og i forhandlingene med de offentlige myndighetene. Disse gruppene er ikke nødvendigvis i konflikt under den daglige samhandling på huset, men de kjemper allikevel en ideologisk kamp om hva Hausmania skal bli. Hvilken strategi som foretrekkes vil forandre seg over tid og påvirkes av Hausmanias kontakt med "omverdenen". De jeg snakket med som hadde minst innflytelse i rep-rådet, ytret mest misnøye over retningen Hausmania hadde beveget seg i. Intern motstand har i de mest ekstreme tilfellene gitt seg utslag i utmelding, hærverk og tagging utenfor graffitiveggen.

Dette viser at selv om sanksjonsmidlene og de ”symbolske produksjonsmidlene” er ujevnt fordelt, finnes det alltid rom for å uttrykke sin misnøye.

En annen tolkning enn den jeg har lagt opp til, kunne ha betraktet samhandlingen mellom Hausmanias representanter og de offentlige myndighetene som et ”kompromiss”, der begge partene får noe tilbake. Politiske aktører har fått en mulighet til å fremstå som kulturforkjempere ved å støtte Hausmanias sak. Kanskje har ønsket om å fremstå med et ”kulturalibi” også vært årsaken til at noen aktører har måttet fire på sine prinsipper, som for eksempel nulltoleransen, for å unngå negativ omtale i media? Representantene fra kommunen som jeg snakket med fortalte at det har vært en interessant og lærerik prosess og de trekker spesielt frem ”charetten” som et eksempel på dette. Det er derfor mulig at det ikke er fordelaktig for disse kommunerepresentantene å forsøke å ”temme” Hausmania.

Hausmanittene som har engasjert seg i denne prosessen har også dratt nytte av denne kontakten, ved at de har lært det byråkratiske språket og hvordan det offentlige systemet fungerer. Ved personlige møter har fordommene mot politikere og byråkrater blitt utfordret. I så måte kan det være en mulighet for at partene nærmer seg hverandre, også ideologisk, hvis denne kontakten vedvarer over et lengre tidsrom. De offentlige myndighetene har i første rekke forholdt seg til de som har mest kunnskap om prosessen man var inne i, for å oppnå en ”god” kommunikasjon. Dette betyr at denne kontakten ikke nødvendigvis er representativ for alle hausmanittenes ønsker.

Spørsmålet er om Foucault kan få rett hvis man ser på forholdet mellom de offentlige myndighetene og Hausmania i et lengre tidsperspektiv. Vil det kunne oppstå ”ufrie” rom på Hausmania, hvor det ikke er rom for anarkister og den ”frie kultur”? Selv om det i den ”empiriske presens” er omstridt hvem som er herre, kan kontakten mellom Hausmania og de offentlige myndighetene, i et større tidsperspektiv fremtre som et dominansforhold (Neumann 2004). Betrakter man hele prosessen i et fugleperspektiv, fremtrer noen mønstre hvor det virker som at det institusjonelle rommet som har blitt etablert på Hausmania, eventuelt kan føre til at det skapes et mer ”temmet” rom, enn det som var den opprinnelige intensjonen hos de som skapte dette institusjonelle rommet (rep-rådet). Paradokset er derfor at den prosessen som gjorde det muliggjorde Hausmanias overlevelse, i fremtiden kan snu seg imot det ”frie

kulturinitiativet” man ville skape. Hvis dette skulle skje kunne man kanskje i større grad ha gitt Foucault (2002) rett i hans dystre spådommer om at individene lar seg styre ved hjelp av ”sin egen vilje”.

De underfundige byene⁶³

Byen Sofronia består av to halve byer. I den ene finner man berg- og dalbanen med sine steile pukler, karusellen med sin krans av kjettinger, pariserhjulet, dødsdromen hvor motorsyklistene kjører med hodet ned, sirkuskuppelen med en klynge trapeser hengende i midten. Den andre halve byen er bygd av stein, marmor og sement, med bank, fabrikker, palasser, slaktehus, skole og alt det øvrige. Den ene av de halve byene er varig bestående, den andre er midlertidig, og når tiden for dens beståen er utløpt, trekker man ut spikrene, demonterer den og bringer den bort for å sette den opp igjen på udefinerte områder i en annen halv by.

Således kommer hvert år den dag da bygningsarbeiderne løsner marmorfasadene, tar ned steinmurene og sementpælene, demonterer ministeriet, monumentet, dokkene, oljeraffineriet og sykehuset, laster det på tilhengere for å følge hvert års reiseplan fra torg til torg. Tilbake ligger det halve Sofronia med sine skyteboder og karuseller, med sitt halvkvulte skrik fra den åttetallsformede berg- og dalbanens gondol som styrter hodestups ned, og byen begynner å regne ut hvor mange måneder, hvor mange dager den må vente før karavanen kommer tilbake og det fullstendige livet kan begynne igjen.

---

⁶³ Italo Calvino, Usynlige byer (2006:63).

LITTERATUR

Abram, Simone. Vike, Halvard. 2003: "Introduksjon: Antropologi, styring og forvaltning". I Norsk Antropologisk Tidsskrift, nr 2-3. 2003. Universitetsforlaget. Oslo.

Andersen, Fred Sigve. 2001: *Den meningskappede organisasjon: et fortolkende perspektiv på organisasjon, kultur og endring*. Universitetsforlaget. Oslo.

Anderson, Benedict. 1996: *Forestilte fellesskap: refleksjoner omkring nasjonalismens opprinnelse og spredning*. Spartacus. Oslo.

Archetti, Eduardo. 1984: "Om maktens ideologi: en krysskulturell analyse". I Klausen, Arne M (red): *Den Norske væremåten: antropologisk søkelys på norsk kultur*. Cappelen Forlag. Oslo.

Arendt, Hannah. 1996: *Vita activa: det virksomme liv*. Pax Forlag. Oslo.

Aspen, Jonny. 1997: "På sporet av Oslo". I Aspen & Pløger, (red) *På sporet av byen: lesninger av senmoderne byliv*. Spartacus Forlag A/S. Oslo.

Babcock-Abrahams, Barbara. 1978: " 'A tolerated margin of mess': The trickster and his tales reconsidered". I Babcock (red): *The Reversible world: symbolic inversion in art and society*. Cornell University Press. Ithaca.

Barth, Fredrik. 1969: *Ethnic Groups and Boundaries. The social organization of culture difference*. Universitetsforlaget. Bergen.

Bakhtin, Mikhail. 1991: *Rabelais och skattets historia: François Rabelais' verk och den folkliga kulturen under medeltiden och renässansen*. Anthropos. Gråbo.

Bakhtin, Mikhail. 2001: "Carnival". I Counsell, Colin & Wolf, Laurie (red): *Performance Analysis: an introductory coursebook*. Routledge. London.

Bakhtin, Mikhail. 2003: *Latter og dialog*. Cappelen upopulære skrifter. Cappelen akademisk forlag. Oslo

Bateson, Gregory. 2000: *Steps to an ecology of mind*. University of Chicago Press. Chicago.

Bauman, Zygmunt. 2001: *Flytende modernitet*. Vidarforlaget A/S. Oslo.

Bobbio, Noberto. 1987: *The future of democracy*. Polity Press. Cambridge.

Bourdieu, Pierre. 1977: *Outline of a theory of practice*. Cambridge University Press. Cambridge.

Bourdieu, Pierre. 2002: *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. De norske bokklubbene. Oslo.

Bryman, Alan. 1992: *Charisma and leadership in organizations*. Sage. London.

- Burke, Peter. 1988: *Popular Culture in Early Modern Europe*. Wildwood House. London.
- Calvino, Italo. 2006: *Usynlige Byer*. H. Aschehoug & Co. Oslo.
- Cicourel, Aaron V. 2002: "Interpretive Procedures". I Jaworski & Coupland (red): *The Discourse Reader*. Routledge. London.
- Douglas, Mary. 1966: *Purity and danger: an analysis of concepts of pollution and taboo*. Routledge & Kegan Paul. London.
- Douglas, Mary. 1986: *How institutions think*. Syracuse University Press. Syracuse, N.Y.
- Durkheim, Emile. 1995: *The elementary forms of religious life*. Free Press. New York.
- Foucault, Michel. Colin, Gordon (ed). 1980: *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. Harvester Press. Brighton.
- Foucault, Michel. 2002: *Forelesninger om regjering og styringskunst*. Cappelen upopulære skrifter. Cappelen akademiske forlag. Oslo.
- Freire, Paulo. 1999: *De undertrykte pedagogikk, 2. utgave*. Ad notam Gyldendal. Oslo.
- Geertz, Clifford. 1973: *The interpretation of cultures*. Basic Books, div of HarperCollinsPubs, Inc. New York.
- Giddens, Anthony. 1998: *The third way: the renewal of social democracy*. Polity Press. London.
- Goffman, Erving. 2002: "On face-work: An analysis of ritual elements in social interactions". I Jaworski & Coupland (red). *The Discourse Reader*. Routledge. London.
- Gramsci, Antonio. 1978: *Selections from the prison notebooks*. Lawrence. London.
- Gullestad, Marianne. 1989: *Kultur og hverdagsliv: på sporet av det moderne Norge*. Det blå bibliotek. Universitetsforlaget. Oslo.
- Habermas, Jürgen. 1990: *The moral consciousness and communicative action*. Massachusetts MIT press. Cambridge.
- Hall, James. 2000: *Hall's dictionary of Subjects & Symbols in Art*. John Murray. London.
- Hannerz, Ulf. 1992: *Cultural complexity : studies in the social organization of meaning*. Columbia University Press. New York.
- Harvey, David 1997: "Penger, tid, rom og byen" I Aspen & Pløger, (red) *På sporet av byen: lesninger av senmoderne byliv*. Spartacus Forlag A/S. Oslo.
- Herzfeld, Michael. 1993: *The social production of indifference: Exploring the symbolic roots of western bureaucracy*. University of Chicago Press, Chicago.

Horkheimer, Max. Adorno Theodor W. 2003: *Kulturindustri: opplysning som massebedrag*. Cappelen's upopulære skrifter. J. W. Cappelen's Forlag. Oslo.

Høigård, Cecilie. 2002: *Gategallerier*. Pax Forlag A/S. Oslo.

Jørgensen, J (1997) Makt, motmakt og miljø. I Nilsen, A (Red) Miljøsociologi Pax forlag. Oslo.

K.P. 2004: *Kompleksikon: absolutt uskyldig: nekter alt: ikke fortell*. Utgitt på Kulturhuset Hausmania. Oslo.

Krogstad, Anne. 1985: *Ungdom, stil og symboler: Skippergata 6/6b - et eksperiment i fellesskap*. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.

Krohn-Hansen. Kristian. 1995: *Resistance vs. self-inflicted bonds vs. tacit understandings: or an essay on legitimacy and political practice in light of Bread and circuses and Weapons of the weak*. Centre for Development and the Environment. SUM reprints; no. 6. Universitetet i Oslo. Oslo.

Laclau, Ernesto. 1990: *New reflections on the revolution of our time*. Verso. London.

Laclau, Ernesto. Mouffe, Chantal. 2001: *Hegemony & socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. Verso. London.

Laclau, Ernesto. Mouffe, Chantal. 2002: *Det radikale demokrati: Diskursteoriens politiske perspektiv*. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg.

Lakoff, George. Johnson, Mark. 2003: *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press. Chicago.

Latour, Bruno. 1993: *We have never been modern*. Harvester Wheatsheaf. New York.

Lorentzen, Håkon. 2004: *Fellesskapets fundament. Sivilsamfunnet og individualismen*. Pax Forlag A/S. Oslo.

Muri, Beate. 2000: *Byen slik den var*. Chr. Schibsteds Forlag A/S. Oslo.

Myrvang, Christine. Myklebust, Sissel. Brenns, Brita. 2004: *Temmet eller uhemmet : historiske perspektiver på konsum, kultur og dannelse*. Pax forlag. Oslo.

Neumann, Iver. 2001: *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget. Bergen

Neumann, Iver B. 2004: "Maktkritikk som antropologiens adelsmerke". I *Norsk Antropologisk Tidsskrift, nr 3. 2004*. Universitetsforlaget. Oslo.

Ortner, Sherry. 1973: "On key symbols" I *The American Anthropologist*. The American Anthropologist Association, nr 75 (11). Washington.

Robertson, David. 1993: *The Penguin Dictionary of Politics*. Penguin books. London.

Rose, Nikolas. 1999: *Powers of freedom. Reframing political thought*. Cambridge University Press. Cambridge.

Schaanning, Espen. 1997: *Vitenskap som skapt viten. Foucault og historisk praksis*. Spartacus Forlag. Oslo.

Scott, James C. 1985: *Weapons of the weak: Everyday forms of peasant resistance*. Yale University Press. New Haven, Connecticut.

Sørhaug, Tian. 1996: *Fornuftens fantasier: antropologiske essays om moderne livsformer*. Universitetsforlaget. Oslo.

Sørhaug, Tian. 2004: *Managementlitet og autoritetens forvandling: ledelse i en kunnskapsøkonomi*. Fagbokforlaget. Bergen.

Tambiah, Stanley. 1979. *A performative approach to ritual*. Proceedings of the British Academy LXV: 113-169. Oxford University Press. Oxford.

Taylor, Charles. 2002: "Foucault om frihet og makt". *Agora: journal for metafysisk spekulasjon nr 3/4 2002*. Aschehoug. Oslo.

Taylor, Charles. 2003: *Autentisitetens etikk*, 4.opplag. Cappelens upopulære skrifter. Oslo.

Tocqueville, Alexis de. 1945: *Democracy in America*, 2. bind. Alfred A. Knopf. New York.

Todorov, Tzvetan. 1984: *Mikhail Bakhtin: The dialogic principle*. Manchester University Press. Manchester.

Turner, Victor. 1997: *The ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Aldine De Gruyter. New York.

Turner, Victor. 2001: "Liminal and liminoid". I Counsell, Colin & Wolf, Laurie (red): *Performance Analysis: an introductory course book*. Routledge. London.

Vike Halvard. 1999: "Semantikk og politikk. Tegn og handling i lokallistoriske prosesser". I Otnes (red): *Sosiologisk årbok 4 (2) 1999*. Institutt for sosiologi. Universitetet i Oslo.

Vike, Halvard. 2003: "Formelt organiserte verdener". I Rugkåsa og Trædal Thorsen (red): *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Gyldendal forlag. Oslo.

Wadel, Cato. 1991: *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. SEEK, Flekkefjord.

Wolf, Eric R. 1999: *Envisioning power. Ideologies of dominance and crisis*. Berkeley. University of California Press. California.

Andre referanser:

Miller, Frederica. 2005: *Rapporten fra Hausmaniacharetten*. Oslo.

Papazian, Sjur C. 2004: *Rapport fra Hausmannskvartalet 2004*. Oslo.

Synops, Eksamensprosjekt, mai 2003, Kaospilotskolen. Århus.

Vedtekter for Hausmann BA. 2004. Oslo.

Offentlige rapporter:

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, 9.8.2005. (Saksnummer: 200404556-16).

Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger (sak 4) – Behandlet i Samferdsels- og miljøkomiteen 18.1.2006.

Referat fra Graffiti høringsen, Kultur- og utdanningskomiteens møterom, onsdag 23. november 2005.

”Tipunkts strategi til bekjemping av graffiti vandalisme”. Vedtatt av Oslo byråd 3. august 2000 (Byrådssak nr. 1752/00).

Aviser og medier:

Aftenposten 8.7.2005: *Oslo byråd vil tillate graffiti vegg*. Kleve, Marie L.

Dagbladet 30.7.2005: *Fra et taggerhue. ”Justin Case”*.

Klassekampen 17.2.2004: *Striden rundt Hausmania*. Nore, Aslak.

NRK Østlandssendingen. 3.5.2004: *Statsbygg vil stoppe kulturfestival*.

NRK Østlandssendingen 28.6.05: *Grusomhetens teater lei av tagging*. Vold, Kristin. Gabrielsen Lin B.

NRK Østlandssendingen. 6.7.2005: *Vil tillate graffiti: Arbeiderpartiet foreslår at Oslo får tre lovlige graffiti vegger*. Gabrielsen, Linn B. Zakariassen, Gaute.

Internet referanser:

<http://www.aera.no/burke.htm>

<http://www.hausmania.org>

<http://home.no.net/freegigi>

<http://humla.info>

<http://www.indymedia.no>

<http://www.svartlamoen.org>

